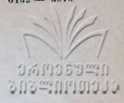

140
1979

ISSN 0132 — 5972

ՀՈՒՐԵՆՅՈՒՆ

8
1979

რაც მეგობარსა და ამხანაგს შეგვიძენს. ეს დღეები დაუყოყნარ მოგონებად დარჩება ჩვენს ცხოვრებაში...

— მაინც რითია მომზადდელი „კისკრის“ თამაშები? — ამ კითხვაზე თავისი მისაზრება გამოთქვა ასალციხის მეორე საშუალო სკოლის ნორჩმა არმიელმა ლიმიტრი აკოფოშმა. პირველ რიგში იმით, რომ ეს თამაშები მოხარება უკითარებს ტემპონიტი მანუაშვილისა და ჯარისკაცისთვის საჭირო ყველა თვისებას. მზადების მთელი კომპლექტი რომ გაიარო ადამიანმა, ამისათვის საჭიროა მთელი ძალების მობილიზაცია, საქმისადმი სერიოზული მიდგომა, სულიერი, მორალური და ფიზიკური სიმტკიცის გამოვლინება, დიდი ნებისყოფა. მე, პირადად, მწვერავი ვარ, შემძობია მეგავ-შორებაც. ორი საუკეილობის დაუფლება არც ისე ადვილი გაიტანა, მაგრამ მოწინდებამ თავისი გაიტანა. რამდენჯერ ყოფილა, რაღაც რომ გამჭირვებია და ბოლომდე ვერ გამოვიდა, შემშლია, მაგრამ არ დავებულვარ, გული არ ამტრებია სწავლაზე, მყისვე უფროსი მეგობრებისათვის მიმიმართავს, იმით კი ამომწურავი პასუხი გაუცხადებ ჩემთვის. და, აი შედეგაც არ დაყოვნა — სარაიონო შეჯიბრებაში ორივე სახეობაში პირველი ადგილები დავიკავე, ჩემი ამხანაგებიც არ ისხდნენ გულხელდაკრე-

ფილნი და გავიმარჯვეთ კიდევაც ჩემმა თანაგუნდელმა მიხეილ ბალოიანმა კრსში „კისკრის“ თამაშების რეკორდი დამყარა, ხუთასი მეტრი წუთსა და ოცდახუთ წამში გაირბინა. ჩვენი გუნდი პირველ ადგილზე გამოვიდა ტყვიით სროლაში, საერთოდ, უნდა ითქვას, რომ ჩვენი მეზობლების, ბათუმელების მსგავსად, სამხედრო მზადყოფნა პირველ რიგში ასვლაცხელ ნორჩ არმიელებსაც მოეთხოვებათ.

— რით ხსნით პირველი წარუმატებლობის მიზეზს? — ვკითხვთ ლაგოდეხელ ნორჩ არმიელთა ხელმძღვანელს,

სოფილი მცირემიწილი შ. თათარაძე. ვილი იმ შორაულ დღეებზე მოთხრობს.

სამხედრო მომზადების მასწავლებელს შ. გველსიანს. „მხოლოდ და მხოლოდ მღელვარებით, მოძალბებული სიმორცხვის გირძობთ... — მიმასუსხა მან — თქვენ ალბათ სტარტზე სამწურობო სიარულში ჩვენი გუნდის „ჩაყვარდა“ გაქვთ მხედველობაში. დიახ, ბავშვები სათანადოდ დალატირებულნი არ იყვნენ, აკლდათ შეჯიბრებებში მონაწილეობის გამოცდილება. ეტყობა, ამ ფაქტორებმა იმოქმედა მათზე.“

— მერე ერთმანამ ყველაფერი გამოსწორდა... — შევწყვეტინე საუბარი შალვას...

— დიახ, ჩემო ბატონო, ჩვენ გაეანალიზეთ სარეზერვები და დაერწმუნდით, რომ საქმე გეკონდა წმინდა ფსიქოლოგიურე სასიათის შეცდომებთან. ბავშვებმაც, ასე ვთქვათ, უყუყმანოდ მიიღეს ხელმძღვანელების შენიშვნები, კრიტიკულად შეაფასეს სიტუაცია და საქმეც გამოსწორდა. როგორც მოვესხებნათ, მომდევნო სახეობებში პირველ და მეორე ადგილებზე გავედით. თავი გამოიჩინეს ნორჩმა არმიელებმა ვ. მატროსოვმა, ა. ბაჟაქემ და სხვებმა. ლ. ხარბივა თამაშების ჩემპიონი გახდა ტყვიით სროლაში. მან ორმოცდაათი შესაძლებელიდან ამდენივე ქულა მოგროვა. ა.ა. მას ნიშნავს მართლაც რომ არმიული რასობა და შეუპოვრობა...

— თქვენი შთაბეჭდილებები როგორია? რით იყო ღირსშესანიშნავი „კისკარი — 79“? — ვკითხვთ თბილისის 132-ე საშუალო სკოლის მეფიდე კლასის მოსწავლეს, გუნდის საველე გა-

სუთის რედაქტორის ნინო ბურბაძის, — რას დაუმტკბებით თანატოლების ნათქამს?

— შეიძლება უცნაურად მოგვეყენოს, მაგრამ მაინც ვიტყვი, რომ ამინდის წუნანდობა გირვეულობამ განუმეორებელი ელფერი შესიბინა ჩვენს მხედრულ პაქეობას. შუალამც იყო, რომ კარგვებს წვიმის ღვართაჟი მოაქვდა, ნიაღვრას ლამის იყო თან წარტყა ჩვენი ბანაკი. ქვეშაგებელი ერთიან დასველა, წოლა კი არა, დგომაც კი ჭირდა. ისე გავიღოშმენით, მშრალი ადგილი აღარსად შეგვჩნა, ლიებებს ტყა-ბა-ჭუჭუბი გაუდლიდა, მაგრამ, რაც მითავარია, პანიკას არ მოუტყვას ბანაკი. მართალია, საგონებელში ყველანი ვიყავით ჩავარდნილები, მაგრამ ხომ ნათქვამია, „ვარდი უკვლოდ არავის მოუჭრევიაო“, მითუმეტეს რომ ჩვენი აქუერი საქმიანობა „ვარდის კრფა“ არ გახლდათ, მეომრული ჩივებდა და ხასხასის დიმიშავებდით. ჰოდა, ბუნებამ თითქოს სავანებულ გამოგვცადა. მე პირადად, ასე აღვიქვი ყოველივე ახალე ვფიქრობ, რომ ამ სადამომ კიდევ უფრო დავგავიგოვ, საყუართი თავისადმი რწმუნა განვიტყობა... რაც შეეხება ბანაკის ევაკუაციას, რომელიც ჯარისკაცების დახმარებით განხორციელდა, ეს მართლაც რომ იშვიათი სანახაობა იყო...

— თქვენი აზრით, რითია აღსანიშნავი სამხედრო სპორტული თამაშები? — ვითიხე ქალაქ ზუგდიდის მეორე საშუალო სკოლის მეშვიდეკლასელს მირნინამ შამბაძეს.

— როგორც ყველა სპორტულ პაქეობას, „ციცისის“ თამაშებსაც, ასე ეტყვათ, კონკრეტული და ზოგადი მხარეები აქვს. კონკრეტული გახლავთ სხვადასხვა გუნდების მოთხრობელი ადგილები, ზოგადი კი — ის საერთო ცხოველმყოფელი გავლენა, რომელიც თითოეულ ჩვენთაგანზე მოახდინა ბაზალეთში გატარებულმა დღეებმა. ამ ზოგადი მნიშვნელობის მიხედვით თუ ვიშაჯელებით, გამოდის, რომ არც ერთს არავფერი დავუგარავს, პირიქით, მიუსხედავო მომოვებულს შედეგისა, შეგვიძლია სხვადასხვა განვხადოთ: ჩვენ ყველამ გაიგარავენ...

ფოტო 3 მანანაშინა და რ. რაზმაინისა

ლიბელონი განუთავისონი

ბავშვი კაცობრიობის მომავალია. დღევანდელი მოზარდი ხვალ მუშა, ინჟინერი, მეცნიერი თუ ხელოვანი გახდება, რომელმაც მეოც საუკუნის დასასრულსა და ოცდამეორეთ საუკუნის პირველ ნახევარში უნდა იტვირთოს სახესმებებლობა კაცობრიობის ბედ-იღბლისათვის ბავშვი, ამასთანავე, განუმეორებელი, შეუდარებელი სიხარულის წყაროა. ამიტომ ბავშვები უყვართ ყველან, დედამამის ყოველ კუთხეში, მაგრამ არასდ, არც ერთ ჭვეიანაში მოზარდებს ისე ვა ეტობიან თავს, როგორც ჩვენში, საბჭოთა კავშირში. ამის გარანტიაა სკკპ პროგრამის სიტყვები: „უზრატველგობს ბედნიერი ბავშვებია თითოეული ბავშვისათვის — ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი ამოცანა კომუნისმის შენეხული საზოგადოებისა“. ბედნიერი და ღიმილიანი ბავშვობა კი მტკიცე ჩანართლობის გარეშე წარმოადგენელია, ეს კარგად იცის საბჭოთა ხელმწიფომ და ყოველ ღონეს ხმარობს, რომ თვალმაზარა გავგონება და ბიჭუნებს თავიდანვე დაპყვეთ გაუტყდელი ჩანი და ღონე. ამ ზრუნვის ნათელსაყოფად თუნდაც მხოლოდ ორ ციფრს დავახსებებთ: ამაჟამად საბჭოთა კავშირში მოქმედებს 12 ათასზე მეტი საბავშვო პოლიკლინიკა, მოზარდთა განმართების განმტკიცებასა და დასვენებას კი ემსახურება 1200-ზე მეტი საბავშვო სანატორიუმი.

ჯანსაღი და ხალისიანი მომავალი თაობის აღზრდა საბჭოთა საქართველოს ერთ-ერთი უმთავრესი საზრუნავია. აი, რა თქვა ამის შესახებ საქართველოს სსრ განმართლობის დაცვის მინისტრმა ბ. ლეშაშვილმა:

— ამჟამად ჩვენს რესპუბლიკაში თითქმის მილიონ-ნახევარი ბავშვია. მათ ემსახურება სამსაღმდეგე ამბულატორია-პოლიკლინიკა, 26 ბავშვთა საავადმყოფო, ხუთი ბავშვთა სპეციალიზებული სტომატოლოგიური პოლიკლინიკა; ბავშვთა საავადმყოფოებია და რაიონულ საავადმყოფოთა საბავშვო განყოფილებებში დღეისთვის გვაქვს 7000-მდე სტაციონარო-

ლი საწოლი; შექმნილია სპეციალიზებული დახმარების ფართო მჭიდრო მრავალი პროფილის მიხედვით: ბავშვთა ქირურგია, ნეკროლოგია, ტრავმატოლოგია, დსქიატრია, უროლოგია, სტომატოლოგია, კარდიოლოგიკოლოგია, დენტორიოლოგია და ასე შემდეგ...

ოქტომბრის რევოლუციამდე კი... აი, რას ამბობს ამის თაობაზე საქსსრ მეცნიერებათა აკადემიის წევრკორესპონდენტი, პროფესორი ირ. ვაღაშანი:

— ოქტომბრის რევოლუციის წინ მთელ საქართველოში ერთადერთი საბავშვო საავადმყოფო იყო... ნორჩებს დახმარებას უწყევდა სულ ათი პედიატრი. რომელთაგან ექვსი თბილისში მუშაობდა...

ახლა კი ყოველწლიურად დიდძალი ენერგია, დრო და თანხა იხარჯება ბავშვთა სამედიცინო მომსახურების სრულყოფისათვის.

— ამის მკაფიო გამოხატულება გახლავთ. ამაჯობობს მინისტრი, — ახალდაბული ბავშვთა რესპუბლიკური საავადმყოფო (480 საწოლიანი) საკონსულტაციო პოლიკლინიკითურთ; ძირეული რეკონსტრუქციის შემდეგ მწყობრში ჩადგა თბილისის ბავშვთა ინექციური საავადმყოფო (315 საწოლიანი); გაიხსნა დღესკალაქის 21-ე ბავშვთა პოლიკლინიკა, აგრეთვე ბავშვთა პოლიკლინიკა სოხუმში, რომელიც 27 თბანს ემსახურება; მალე ამოქმედდება ქუთაისის ბავშვთა 340 საწოლიანი საავადმყოფო პოლიკლინიკითურთ. ბათუმის ბავშვთა საავადმყოფოს ახალი კორპუსი, ჩხოშტაურის ბავშვთა საავადმყოფო...

ყველაფერი ეს ბავშვის საერთაშორისო წელიწადის ნიშნით კიდევდა, თუმცა ნათქვამი ისე როდეს უნდა გავიყოთ, თითქოს არც მარშალ ვაქატიანოვიცის რამე და არც საგაიხილ იყოს განზრახული. მაგრამ აი, ერთი საინტერესო ინიციატივა, რომელსაც სწორედ ბავშვის საერთაშორისო წელიწადმა მისცა ბიძგი: ამის თაობაზე

გვიამბობს ჩანმრთელობის დაცვის სამინისტროს დელტათა და ბავშვთა სამკურნალო პროფილაქტიკური სამ. მეთოდების უფროსის მოვალეობის მფრთველ დ. მისნაშვილი:

— პედაგოგის სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტის დოქტორის ინიკოპეტის მ მჭედლიშვილის ინიკოპეტის და ინსტიტუტის მთელი კოლექტივის მხარდაჭერით საზოგადოებრივ საწყისებზე შეიქმნა მოძრავე ბავშვთა პოლიკლინიკა, რომლის მიზანია სოფლად მოხარბთა სამკურნალო-პროფილაქტიკური დახმარებისა და დისანსურიზაციის გაუმჯობესება. პოლიკლინიკა, რომლის შექმნადენლობაშიც არიან პედაგოგები, ქირურგი, ოტორინოგოლოგი, ოფთალმოლოგი, ოქულისტი, ლაბორანტი და ექიმ-ორგანიზატორი, გასვლებს აწეობს კასპის, გორის, ხაშურის, ბორჯომის, თიანეთის, გარდაბნის, შარნულის, დმანისის, საგარეჯოს და ლაგოდეხის რაიონებში...

ამ ქემარტიად ჰუმანურ ინიციატივას აღბათ მიმბაძელებიც, მიმდგრებდენ გამოუჩნდებიან და, რა თქმა უნდა, კეთილი შედეგაც არ დააკონენს.

მიმდინარე წლის ბოლომდე უნდა დამთავრდეს ბავშვთა რეაბილიტაციის რესპუბლიკური ცენტრი, რომელიც მოიცავს ას ორმოცდაათ საწოლს და ამდენსავე ამბულატორიულ ადგილს. გათვალისწინებულია ფსიქონეროლოგიური, პედაგოგიური

და ორიოპედული განყოფილებები, აგრეთვე სამოციმერო კაბინეტები, საცურაო აუზები, საროთიუო ლაბორატორია, სადავანობიკო და რენტგენის კაბინეტები და ა. შ.

მიმავალი თაობის მტკიცე ჩანმრთელობისათვის განუზომიად დიდი მნიშვნელობა აქვს სანატორიულ-საკურორტო მკურნალობის მართლაც, ან კი რა შედეგდება მაღალმთიან ან ზღვისპირა კურორტზე გატარებულ რამდენიმე კვირას, რაცა დასვენება კარგად არის შეხამებული კვალიფიციურ სამედიცინო მომსახურებასთან.

აი, როგორ დაახასიათა ბავშვთა სანატორიულ-კურორტული მკურნალობის მდგომარეობა საქართველოს სსრ ჩანმრთელობის დაცვის სამინისტროს კურორტების სამმართველოს უფროსმა, რესპუბლიკის დამსახურებულმა ექიმმა ბ. ძოწენიძემ:

— ჩვენი რესპუბლიკაში მოქმედებს ჩანმრთელობის სამინისტროს დაცვის სამინისტროს 28 სანატორიუმები, რომლებიც 2800 საწოლზეა გაანაწილებული. ყველა სანატორიუმში პროფილოგები: რეკრეატიული სანატორიუმებში ხუთსამდე საწოლია, ფორტეების არასპეციფიკურ დაავადებათა სანატორიუმებში — 350, თირკმლების დაავადებათა სამკურნალო სანატორიუმში 100 საწოლი და ასე შემდეგ. სანატორიუმთა აბსოლუტური უმრავლესობა მთელი წლის განმავლობაში, ზამთარსაზღვრულ მუშაობს და წელიწადში

ათი თვისამდე ბავშვს უმსახურებს საავტრები, რა თქმა უნდა, უმცირესი და სპეცილიზირებული კურორტული მოხარბი იღებს ამ მკვლევარებთან სიდან ოქტომბრამდე მარტომდე 60-დღიან (ოქტომბრამდე 45-დღიან) პერიოდში) საავტრს.

ბავშვთა სანატორიუმები განლაგებულია ყველაზე უფრო ცნობილსა და კეთილმოწყობილ საკურორტო ადგილებში: ბაყურთაში, ცემაში, სურამში, წიაღუბანში, აბსაში, კობულეთში, შანიჭაურში, ურეტი, ლესელიძეში, კოჯორში, მანგლისში...

— დიდი ყურადღება ექცევა ბავშვთა კვებას. — განაგრძობს ექიმი ა. ძოწენიძე. — სანატორიუმის პროფილოს მიხედვით 3-7 წლის ასაკის ბავშვების კვებაზე ღღემი იხარჯება 0,98-დან 1,18 მდე მანეთი, ხოლო 7-14 წლის ასაკის ბავშვების კვებაზე — 1,11-დან 1,41-მდე მანეთი მოხარჯდება თითქმის ყოველთვის, წლის ყოველ დღოს, უზრუნველყოფილი არიან ნატურალური რძით, ახალი ბოსტნეულით, ხილით...

ზემონათოვლიანი ცოტა რძია, მაგრამ საქარბის მინც არ არის ამიტომ განსრახულია სანატორიულ-კურორტული მკურნალობის ობიექტთა შემდგომი ზრდა და გაუმართობება. აი, მაგალითად, ჩანმრთელობის დაცვის სამინისტროს ხაზით საწოლთა რაოდენობამ მართო არატებრივ-კულოზურ დაავადებათა პროფილის სხავსურ სანატორიუმში მიმდინარე ხუთწლიანი უნდა მიადწიოს 1800 ერთეულს (ამჟამად 1260-მდე); მთლიანდ რესპუბლიკაში კი მეთერთმეტე ხუთწლიდის ბოლოს ბავშვთა სანატორიუმებში საწოლთა ხაერთო რაოდენობა 4000-ს გადააქარბებს.

როგორც ხედავთ, განსრახი გრანდიოზულია.

საბჭოთა ხალხისამი სახანწლო მიმართავში ლ. ბ. ბრენენემა თქვა: „სამწუროდ, დღეს ქვენად ჭერ კიდევ ბევრგან გაისმის სრლო, იფრება სისხლი და იღუპებიან არა მარტო მოზარდილები, არამედ ბავშვებიც. ჭერ კიდევ ბევრი ბავში იხოცება შიმშილითა და ავადმყოფობით. ამას ვერ შევეუროდებით. საბჭოთა კავშირში ვცდომობთ უველავერი ვილონოთ, რათა ბავშვობის წლები ჩანსალი და ბედნიერი იყოს“.

დაბ, უველავერი, რაც გაკეთდა და კეთდება, უველავერი, რაც უნდა გაკეთდეს, იმას ემსახურება, რომ ჩვენი ქვენის მოზარდ თაობას ხალხისანი, მზიანი, ლიმლიანი ბავშვობა ჰქონდეს.

სუბარო ჩიწერა.
ბ. ახსახაძე.

- * ბულს
- სხლისმას
- სპარბებს
- უპაილომანი
- დვლით.
- ჩახახბ
- ფაზ
- და
- ქრისთალივიტი
- საშვთა
- სამირ
- კიდვბ
- უფროს
- პახახბ
- ნორა
- სხაშუბას.

* ფოტო
ბ. ძოწენიძის

სათიგის გენეზი

კარლ კობაიძე

მ ო მ ხ რ მ ბ ა

მხატვარი რამაზ სუპიაშვილი

ვის არ გეცნობოდა პატარაობისას! — ან ველოსიპედი გავეფუტეხები (შე არასოდეს არ მქონია ველოსიპედი), ან ბურთი დაგვარგვია (არც ბურთი მქონია ოდესმე), ან ახალი შარვალ-ხალათი ჩამოგვიხვევია ეკალზე (არც ახალი შარვალ-ხალათი მლირსებია; სხვათა გამოხაცვალ, საკერებლებით აჭრებულ ტანსაცმელში გავიზარდე), ან დაგვიმავებია რამე — და უფროსებისგანაც ლაზათიანად მოგვეხვედრია. მართალი გითხნათ, ამ ბოლო მიზეზის წყალობით ბევრჯერ ამწვია გაძვალტყავებული კანები და არც მაგარ-მაგარი ქიმონულები ამცდენია. ისიც სათქმელია, რომ მამა ადრე დამედუნა და მამინდელი, უმამაკაცო ოჯახის ყვალობაზე, გალაღებული, ჭანიანი ბიჭების ტურტერი, სილაქი და მუშტი არ მაკლდა, თუმცა არც მე შეზარებოდა ხელის გაქნევა და არც მაინც-დამაინც მფარველებით ვყოფილივარ ღარიბი. ერთი სიტყვით, დღეში ბარე ათჯერ მოიძებნებოდა ცრემლის საბაბი. ასეა თუ ისე, ის წლები უკვე ჩაყოლია, დაუმბრუნებელი წლებია და, რაც უნდა სიღუბნითი გემონდეს გატარებული, მაინც სინანულით ვიგონებთ; ჩვენი

დარჩენილი სიცოცხლის საკმაოდ მოზრდილ ნაწილს დავეუბნობთ უყოყმანოდ. ოღონდ ბავშვობის ერთი, თუნდაც ერთი ზაფხული დაგვიბრუნდეს იმ დაკონკრული ტანსაცმლით, იმ სიცივით, იმ შიმშილით, იმ ვიწოვით... მაგრამ ვიცი: ფუჭი ნატურაა — მხოლოდ დასაწყისი და დასასრულია ბუნების ურყევი კანონი, ამიტომ მოვინებებითლა გბრუნდებით იქ — კეთილი ოცნების, ფერადი სინათლის, გულუბრყვილობის სამყაროში.

მოკლედ: პატარაობისას ვერ ვეუბნობოდი ვერც სიტყვის გატებას, ვერც სიცრუეს, ვერც ტავილს, ვერც უშმურ სიზმარს და სწორადაც ამ მიზეზით სტეროლიდი. და რაკი სწორად ვეტიროლიდი, ბუნებრივია, ცთოლავეც აგვევია. მერე და მერე წლები მოგვემატა, ფერზე მოვევით, მივლექ-მოვლექით, გავიხედ-გამოვიხედეთ და მეუღლე ერთმანადა დაგვეიწყა. მაგრამ ორმოცდაათი წლის ავგისტის მიწურულს რომ გიტვირთ, ალბათ არასოდეს, არასოდეს არ დამავიწყდება!

1

ზამთარი ჩვენთვის არც ნახშირისცხვირიანი თოვლის პაპა იყო, არც ფერღობზე შევიღ-ხვილით გადაბრუნებული ცივა და არც გუნდაობა-კორტიალი, არამედ: ჩამწარებელი ბავშვობა!

მოვიღოდა ზამთარი და თოვლის გარდა სიშიშველ, სიცივე, შიმშილი მოჰქონდა. დიღები მაშინ წარსულს იხსენებდნენ. იმ წარსულს, სულადი რომ უმამიპებდათ ბელუმს, ეზოებში საქონლის ბლავილი, ღორის ქვივილი, ფრინველის ვეციე-კრიახი რომ იდგა, ქვევრ-მარაზში ძველი ღვინის მადლი და სურნელი რომ იყო ჩაგუბებული... ეს ფუფუნება იმდენად მიუწვდომელი გვეჩვენებოდა, მათივე უხელოი ზღაპრების გაგრძელება გვეგონა. საერთოდ, ზღაპარი ხომ ნატურაა! და რაკი ნატურა, ამიტომაც მგონია: არ შეიძლება მდიდარი, ბე-

კ. კობაიძის ამთხროვაში თქვენ პრაბოსტულ წაზი-კითხავეთ „კომუნარს“ ფარ-კითხავეთ. აპჯეარად ვაპჯეა-წავთ მწვალის ახალ ამთხროვას „სათი გ ე ნ ს პარაფს“, რომელმაც ჩაწაწა კონკრეტული მითად პაყმობა დაიწახსურა.

ლით ქაყოფილი კაცის ქუა-გონება ერთს იმ სიეთე-
ში, რასაც ზღაპარი იძებნის, ვინაიდან აღმართა არა-
სოდეს არ ეძებს იმას, ისედაც თავზე რომ გადასდის.
ზღაპარი ხალხის, ალღო ხალხის მოგონილია — რაც
ცხოვრებამ დააკლო, ზღაპრით აინახაურა: იროლით
წითლს სისარულიც რაღაცას ნიშნავს!

თავაზებ ვითვლილი ზამთრის დღეებს, ისინი კი სე-
კლავარამით მიზოხინებდნენ ქარში, ნისლში, მოყინულ
გზებზე...
ბოლო-ბოლო აიმაღლაურებდა მზე, თანდათან შრე-
ბოდა მიწა და თანდათან ისტვლებოდა ვენახი; თანდათან
იფხვებოდა სიმინდი, ფეხის მისავალი* და სიმწვანეც
თანდათან ედებოდა მიწას. ეს მხოლოდ ბუნების გამო-
დგომებია არ იყო, არც მხოლოდ წელიწადის ითვის დრო-
იდან ერთ-ერთი ყველაზე ლამაზი დრო — ამდენი ფე-
რით, სიმღერით, ლექსით, ხალხით სავსე. უფრო მეტი
იყო, გაცილებით მეტი, რისი ნათლად დახანგავ ვეღარ
ხერხდება აქედან. ეს იყო შიმშილის დათრგუნვა!.. თი-
თქოს ბუნებაც იზიარებდა ჩვენს ჭირვარას: თავდაი-
რველად მხალს ამოუშვებდა ხოლმე მიწიდან — გულ-
დასახარად გაიფოფებოდა ბოლიკა, ფოთლებს ერთ-
მანეთზე აწყობდა ბებრიკონა, აკრობოკროდ ამოიშლე-
ბოდა წიწმბა... მერე ჭინწარი, სვე, არჯაყელი, სატა-
კური... მერე და მერე ხილიც გამოიხორბლებოდა და
ალარც უბებებს ვასვენებდით. აღარც მეზობელ-მომიჯნა-
ვიების ღობეებს.

აქედან მოვიდებოდა, ვიდრე თოვს ჩამოყრდა,
ტყე იყო ჩვენი მარჩენალი, ტყეცა და მინდორიც.
ასე ვაღიოდა ომის წლები და ორმოცდაათი წლის
ზაფხულიც ასე მოვიდა...

მეხუთე კლასში ექვსი ბიჭი ვადავებოდი, დანარჩენი
რვა იქ დაევხვდა, მაგრამ არც ერთი არ ყოფილა დარ-
ჩენილი — უშამბას, გაქირვებას ვერ გაუძღვს და ნა-
ადრეველ გამოაყვინეს თოვები, ნადრეველ შიდაღენ
წისქვილის კარს, ნადრეველ მოსდეს ცხენს სათარი...
სკოლის დირექტორი, ირაკლი აფციური, შინ რომ ვერ
ნახულობდა სკოლიდან გაქცეულ ბიჭებს, ვენახ-ვენახ,
ბაღსა-ბაღსა, ტყე-ტყე, მინდორ-მინდორ დაუწყო ძებნა,
მუქარა, ხეწენა-ვეღრება, მაგრამ ვერაფერს გახდა —
ვერაფინ დაუბრუნა მერხს. მერე კი, სოსო ბაღურაშვილს
შიმშილით გული რომ წაუფიდა ისტორიის გაკვეთილზე
და მანანა მასწავლებელი ტირილით გავარდა კარში,
სულ ჩაიქნია ხელი — მაგათი აღარც მძებნელი ვარ,
აღარც დამმუქრებელი, სადაც წერილია, იქ გაწყდისო.
რას უზამდნენ, ბევრი-ბევრი მოეხსნათ — რაც გასაწყ-
ვეტი იყო, უკვე გაწყდა კიდევაც და უარესიც დაემარ-
თა — ფინეთის ომიდან სხვაზე ადრე დაბრუნდა, ოღონდ
კიტელის მარცხენა სახელი ბალთიან ქამარში ჰქონდა ჩა-
ტანებული...

მეოთხე კლასამდე დაკვირვებით, ბეჯითად სწავლობ-
დნენ ბიჭები, არც გაკვეთილებს აცდენდნენ უმიზეზოდ,
არც წარამბრა აგვიანებდნენ, მაგრამ მეოთხე კლასში
გადავიდოდნენ თუ არა, თითქოს დაუცავხანესო, ერთ-
ნაშად წამოიშლებოდნენ და, ვინ ცხვარში ვარბოდა
კომბლით, ვინ — ვენახში თოხით, ვინ — სათბობში ნა-
მგლით, ვინ ტყეში წალით; ბევრიც გეწვალა, ვერაფ-
რით ვერ გაარკვევდი ყველას ასავალ-დასავალს. ასე
იყო ომის მერეც და მესამე წელს. მეოთხე წელს კი,
რაკი ომის დასასრული, ჰა და ჰა, საცაა გამოჩნდებოდა
და, რაც მთავარია, ცოტა სულიც მოითქვს, ასევე ერ-
თნაშად მოცივდნენ სკოლაში.

* ფეხის მისავალი — რაც დანარჩენ შემდეგ იფხვება: კარტი-
ფლი, ლბიო, კიტრი, პამიდორი, საერთოდ — ბოსტნული.

ჩვენს ჯგუფში ოცდათერთმეტი ვიყავით: ოცდაათი
გოგო და თოხიბერი ბიჭი. გოგო მაშინაც გოგო იყო,
მაშინაც იმით გვერბოდნენ ბიჭებს, რომ გავუთლებს
დახუთხუა ემარჯებოდათ. მაგრამ მასწავლებელი
შეაჩერებდა და თვიდან კი არა, ბოლოდან შევიკითხე
ბოლა რაქვს. ისე იხვეოდნენ, გეგონებდას მხოლოდ
ჭროლა თოთა დააქანესო, თუმცა ოროდღე ისეთი გოგო
გვერია, ასე თვებთ, ბიჭურად რომ სწავლობდა — ში-
ნაასითი. რაღა დავამართო და, ზოგიერთი ბიჭი კიდევ
ქალურად იხუთხავდა...

წინების დაწერაში გაუგონარ სიძულეს ჩვენდნენ
ჩვენი მასწავლებლები: მეგობს, იმაზე უფრო ქვახა-
შია, კურკიონია ორიც არ მოიძებნებოდა მხის ქვეშე-
თში. დაკვირვდნენ ნიშნებს და, როგორც ტყვენი, წყალ-
არ გაუვიდოდა: არც აქეთ, იყო, არც — იქით, ამიტომ

ვერს შეედავებოდი, მეტი მეკუთხებოდაო. ნაკლები რომ
ეკუთხებოდა და მეტს უწერენ, ამაზე კიდევ, მოგვსენე-
ბათი, არასოდეს არ კამათობენ.

ჩვენს შრომობებს დამამკრებლად მიიჩნდათ სამაწა-
ვლებლოს კარზე დგომა. რაიმე რომ დავაშავებდით და
გამოიძახებდნენ, მხოლოდ მაშინ მიბუღებდნენ სკო-
ლაში. ოღონდ შინ რომ დაბრუნდებოდნენ ხოლმე,
შინ... ომერთმა ყველა დაგვიფიქროს შინდის სახარისავს
სხვათა შორის. იმ დაწყევლილ დროს თბილის სახრეც
იყო მოაძლი, ეს იმაზე იყო დამოკიდებული, რომელ
გელდეს ეხმობო — შინდის თუ თბილისი თუ ორივე გელ-
დათ, უპირატესობა, თქმა არ უნდა, შინდის ექვსდეს...
ბოლო გამოცდა ისტორიაში გვექონდა, რაღას არ გო-

გონებ ამ კურთხეულ ქვეყანაზე, მაგრამ გამოცდა, ისე, უძიებოდა, ან სხვათა შორის რომ დაეცინო, ანდა დრო-
ვერ ვერ ავიწყო ლოკინდანი, და დადგინაო, ზღაბრადაც
არ თქმულა! ჩვეს დროით მივედიო, მივედიო და გა-
მოგოცხადეს, გადაიდლო, თვით დირექტორს რომ არ
თქვა, არც დაეჭრებდით. საროდოსოდ გადაიდლო,
კვიციხეთი. არ ვიცოი, როდელ დღემ გაირკვეათო. რა
ქნება, არც ჩეხი ბრალიაო.

— ერთ კვირაში ცხვარში მიყვები ჩორა პაპას, —
უთხრა ვეა მენაპირემ.

— თვითონ გითხრა თუ შენ სთხოვე, წამიყვები?
— თვითონ მოხბრა.

— კეთილი, ცოდვა-მალღანი ბერიკაცია. — თითქოს
თავისთავს თქვა დირექტორმა.

ვეას დედა ისე ადრე გარდაცვლიდა, არც ახსოვდა.
მამა კი ქერჩში დაელუბა, დეპეშა მოვიდა, მაგრამ არც
მამას დაგვიბინეს, არც — შვილს. შარშან პაპაძის იმ
ერთადერთი შვილის დაბრუნების იმედით ჩავიდა საფ-
ლაშში... სულ მარტო დარჩა ვეა — სოფლის გულჩე-
ლობისა და საკუთარი თავის იმედით. ეცოდნებოდა სო-
ფელს რომ შეცოდებამ შეაყვარა სწორად.

დირექტორმა ფიქრიანად მოგვარაო თვალს:
— მივირის, აქამდე რომ ვერ გავიგიათ, რატომ ვადა-

ფრონტზე უფრო საჭიროაო. კარგად მახსოვს: მალე
მალე, ქერა, სულ „ბატონი ჩემო“... „ქალბატონი“
ერა პირზე, უმაღლესი რომ დაამთავრა. თურმე ეგვი-
პტოს, ნიქერი კაცი ხარ, დარჩი, შევხებრად შეგაგაგა-
ნათო, მაგრამ არ ქნა — ჩემს სოფელში წასვლა, ჩვენი
ენათა, ამ არჩევანს კი თავის მიზეზზე ჰქონდა. მამა
მოხიტი დაეღუბა მამა. ბრამ ნაწლავი გაეცოდნოდა და
მეზობლებს ეთქვათ. ეგ არაფერი, გავოსო, საქმელს
ჩააყოლებდი რამესო. არ გუარაო ტყვეობა და მესამე
დღეს ექმო რომ ჩამოიყვებოთ თელავიდან. უკვე გვიან
იყო.

გვიკეთებ თუ არა ეს ამბავი, მანანა მასწავლებლის სა-
ხლისკენ ვავუხვებით. ხმას არაირ ეკლებდით, ჩემი არ
იყოს, სხვებიც, აღბათ, ოში წასულ თავისიანებზე ფი-
ქრობდნენ. მაშინ იმდენი შავი ქალღივი მოდიოდა სო-
ფელში, იმდენი წივილი-ცივილი იდგა ხოლმე, მარალაც
თელა არა ჰქონდა, ბოლოს და ბოლოს ამ მოულოდნელ
პირსაც, სატყვიარსაც მიეჩვივა სოფელი და მანანა მას-
წავლებლის ქმრის დაღუპვის ამბავიც უკვე აღარავის გა-
პირობებია.

მანანა მასწავლებლის ეზოში რომ შევედი, ჯერ აყ-
ყანებულნი, ჩავუფრეხად მდგარი ქალები მცა თელ-
ში, მერე — ზედადარზე შემოდგებოდა, ორთქლივით
ბული ყურინი ქვაბი, ბოლის სარეცხის თოქზე გადა-
ყიდებული, შავად შეღებილი კაბა: თითქოს ტირისო,
შავი წვეთები ჩამოსდიოდა.

შევედი ეზოში და კოჭლი ფოსტალიონიც შემოგე-
ცვა. ვეება ჩანთა მუხლს ქვემოთ ეკიდა და სიარულს
დროს ბარძაყზე ეტყუაზებოდა. საწყალი კაცი იყო, უშ-
ვილიძრო. სიზარმაცე აცოდებოდა: ხომეს გასახარ
დებოდა თუ წარაიღს რომ მიუტანდა ხოლმე, ორიოდ
ქუჩა ლინი-ოქროს გადააყურეწივებდნენ — მარტო
ესა ჰქონდა სახირო და კიდევ: მარკის ფული — რაც
უნდა ბეჭითად დაეგლისათ, დაეკრათ მარკა, სულ ერ-
თია, მაინც აპირებდა და მარკის ფულს მაინც გადაახ-
დევინებდა აღრესატს. თუმცა ასეთი მოგება მაინცადა-
მაინც დიდი არ ჰქონდა, რაკი ფრონტიდან მოსულ სამ-
ყუთხა წერილებს მარკა არასოდეს არ ეკრა და არც არა-
ვის ჰქონდა საფასურის მოთხოვნის უფლება.

ფოსტალიონმა დაფაცხვებული კარტუზი მოიხადა და
უნაბის ჩრდილში შევიდა. ისე აპარპარებდა თვალებს.
ეტყობოდა, გადაკრულში იყო. ერთხანს გახევებული
იდგა, უახროდ მიშტერებოდა მანანა მასწავლებლის
უბათქაშო სახლის ეკედეს. მერე ჩანთა მოიხსნა, მიწაზე
დალო და ზედ დაჯდა.

— იარე ემაგ კეუთითა და სიმარავლი! — ქოქილა მი-
აყრა მზის ბეგბამ.

— რა ვინდა, მეღანო? — ამოიღულულა ფოსტა-
ლიონმა, — რას მერჩი, ხუთი თვე ვმალე და, რას მე-
ქნა, არ მიმეტანა?

— გდებულეყო მავ უპატრონო ჩანთაში, გეკამდა რა-
მეს?

— რო აღარ დაბრუნდებოდა, ვერც მაშინ გაიგებდა?
— შე უბედურო, ნება ის მაინც იყოლდე, იმედი რასა
ნიშნავს!

ფოსტალიონის ხმა არ ამოუღია.
საბჭოს თავმჯდომარე სათი მათუზოვი მოდიოდა, და-
ინახა ფოსტალიონმა და ფერი ეცვალა. რაღა ფოსტა-
ლიონს — ვის აღარ ეშინოდა სათისა!

სათოს ყოველთვის ბრახუნა ჩექმები ეცვა, გალიფე-
ხელი ბალახსფერი ხაკის ხალათი, ხალათზე — ბრტყე-
ლი, ბალიანი ქაშარი ერტყა. ბალახზე ხუთქმიანი ვა-
რსკელავი იყო ამობოცეული. თმასაც მამაკაცურად
იკრეპდა და, თქვენ წარმოიდგინეთ, ხმაც ბოხი ჰქონდა.

იღო გამოცდა! ახლა წადით და დამიხსოვრეთ: გამოც-
დის წინა დღეს, საღამოს ხუთ საათზე სამ-სამჯერ შე-
მოგვკავებ სკოლის ზარს. ვინცოცაა შინ არ იყოთ რო-
მელიმე, ერთმანეთს ვაავებინეთ. მაშ, ასე: ყოველი სა-
მი ზარის შემდეგ ერთოფთიანი ინტერვალა იქნება... სა-
მწუხარო ამბავი მოხდა, ძალიან სამწუხარო!

წამოვდით და მერე ვავიგეთ ის სამწუხარო ამბავი.
თურმე ისტორიის მასწავლებელმა მანანა ბერაძემ შავი
ქალღივი მოიღო, შენი ქმარი გმირულად დაიღუპაო.
ერთი კვირის გათხოვილი იყო, ომი რომ დაიწყო და მი-
სი ქმარიც პირველი მობადილობითი წაიყვანეს, ექიმი

რომ არ დაგეგნახათ და ისე მოვემინათ მისი ლაპარაკი, კაცო გეგონებოდით. უხანგში ფეხს რომ გაუყურდა და ერთი აქნევით გადალაჭებდა ცხენს, თანაც რვეოლვერი თუ ეკიდა ქაპარზე და ზურგდანაც გახტავდით, კაცი იყო ხალდი! მე შენ გეტყვი, ხათრი ჰქონდა ვინმესი და მელორულ, საორლობო ლექსიკონს მოერიდებოდა! რისი მელორულე, რომელი ლეკი — ვაჟუმდი, თორემ, ე, რვეოლვერიანი სათო მოდისო, ატრებულ ბავშვებს უცებ აშოშმინებდნენ ღებები.

სათო თავის დაკვრით მიესალმა ქალებს და კიბეს ვართული ნაბიჯით აუქვა.

— ღმერთო, დაუნახავო, ვის ანაბარა დატოვე სოფელი! — ჩაილაპარაკა მზის ბეზიამ.

სათო აივანზე რომ ავიდა, თთახის კარი გაიღო და ექიმი გამოჩნდა — ალექსანდრე პაატაშვილი. ალექსანდრემ ხელის აწევით ანიშნა სათოს, ვაჩერდიო.

სათო გაჩერდა. ექიმმა ხელკავი გამოსდო და კიბეზე ქურდული ნაბიჯით ჩამოიყვანა.

— ქალბატონო სათო, — ჩვეული სიღინჯით უთხრა ექიმმა, — ასეა თუ ისე, სოფლის ზედამხედველი ბრძანდებით, გამოცდილი ქალი ბრძანდებით და, იმედია, ანგარიშს გაგვიწევთ.

— რაში, მავალითად?

— ეს ღვთაებობა ვერაფრით ვერ მოვიარე! — ხელები გაშალა ექიმმა.

— რას მავალებით?

— ქალბატონ მანანას ამბავი ჩემზე უკეთ მოგეხსენებათ. ღრმად ვარ დაწრწუნებული, რომ სწორედ ამ გარემოების გამო მობრძანდით. გუშინ სამკერე დაკარგა გონი, რაც, ბუნებრივია, დიდი ელდის შედეგია. დღეს მხოლოდ ერთხელ ჩავარდა შოკში, მხოლოდ ერთხელ! იმედი უნდა ვიქონიოთ, რომ ხვალ წამოდგება. ნელ-ნელა მიეჩვევა ამ ტრავმას. საამისოდ კი სიმშვიდეა მთავარი. ქმრის ნათესავეები მიხედავენ, მეც სწორად ვინახებლებ... მადლი ქენით და დავგეხმარეთ ავადმყოფის მორჩენაში.

— ვერ გავიგე, რა მითხარით? — მხრები აიწურა სათომ.

— აი, ეს მოყაყანე ქალბატონები მოგვაცილებთ.

— ესენი დავიფრინო აქედან? — გაელიდა სათოს.

— სწორედაც ესენი: არც საუთარი ენას ასვენებენ, არც — ავადმყოფს. მოგეხსენებათ: უთავბოლო ტრილი მკვდარსაც ფეხს გააქნევინებსო.

— კოლქტევი დაიშალა თუ რა ამბავია! — იყვირა სათომ. — აბა, მინდვრებში და ევენახებში სირბილით იარ!

მელანი ბეზიამ ქვებს გამოუყვტა და წინ გაუძღვა დედაკაცებს.

— აფსუს, ნოდარ ექიმიაშვილო!.. რა კაცი დაიღუპა უდროოდ, რა ზრდილი, რა განათლებული კოლეგა! — თავი გააქნია ექიმმა.

მაგრამ მისი „უდროოდ დაღუპული კოლეგა“ მთორე დღეს დილის მატარებელს ჩამოჰყვა თბილისიდან. არც ყავარჩენს ეყრდნობოდა, არც მკლავი ჰქონდა ჩამობმული, არც ნატყვიარი აჩნდა სადმე. მანანა მასწავლებელი თითქმის გამოკეთებული იყო უკვე და აივანზე ცოცხს აცოდელებდა, ველისციხელ საქულას ფეხტრებით რომ შექვრივალა ეზოში და ბარე ასი ჭირისუფალი შეიყოლა კოქლო ფოსტალიონის წინამძღოლობით.

მანანა მასწავლებელს ახლა ამაზე წაუვიდა გული, მაგრამ ალექსანდრე პაატაშვილის დასაძახებლად აღარ გაქცულა ვინმე, რაკი ნოდარ კობიაშვილი, ქმარი ქმარდა და, საკმაოდ კარგი ექიმიც იყო. თურმე ალყაში მოხვედრილიყო, ჭახირით დაეღწია თავი, გზა დაკარგვოდა,

სხვა ნაწილს მიეკვლებოდა დროებით, ამასობაში კი ვოლაცს ის შავი ქალალი გამოეგზავნა მანანასათვის.

მხოლოდ მესამე დღეს შემოჰკურეს სამსამი ზარი, სწორედ ისე, როგორც დრეკტორმა გვითხრა — თითოწუთიანი ინტერვალით.

მთითვე დღეს მანანა მასწავლებელს გამოცდა ჩავაბარეთ, ვაგვიკითხა — მაინც შავი კაბა ეცა!

იმავე დღეს ისეთი ამბავი მოხდა, ისეთი, მოკვდა სოფელი სიცოლით.

ერთი სხვაგნებური კაცი იყო ჩვენს სოფელში ფინანგენტად — ჭახანაშვილი. სახელი აღარ მახსოვს, მომეწონინა, ვაგიკითხ-ვაგვიკითხავდი და ადვილადაც ვაგივებდი: ხალხი ერთნაირად იმასხოვრებს კარგსაც და ცუდსაც, მაგრამ ხელი ჩავიყვირე: ის ისეთი გვარში ვამოსაკლები იყო, ნეტა გვართავც არ ვამსენებოდა. რეგვენი კაცი სხვაგან სად გამოლულა, ზემ სოფელში რომ გამოლულყო, თუმაკ რეგვენიც არის და რეგვენიც — ყორენ გაავებინებდი რაგებს და იმას — ვერა...

ეს ჭახანაშვილი ამიიჩიროდა ილიაში საქალდღეს და დაიბღერებოდა უბან-უბან. დიდ-პატარისა არაფერი

გაეგებოდა და ცოდვა-მადლისა; ქართული არ ესმოდა და რუსული; ფრანგული, გერმანული, ინგლისური და ტაბასარაზული კიდევ არც თითონ იყურებოდა და არც სოფელი იცოდა იქნებ...

იმ დღესაც ჯაბანაშვილმა ჩიორა პაპას მიუღიერა შინ — დავალიანება გაქვს და უნდა გადაიხადო.

— ვადალიხი, — დაპირდა პაპა.

— როდის?

— მალე.

— როდის მალე?

— ხვალზეთ მთაში მივდივარ, კვირის თავზე დავბრუნდები და მაშინვე მოვითვლი.

— რას ლაპარაკობ? — იწყინა ჯაბანაშვილმა. — დღეც უნდა გადაიხადო!

— ასე იყოს, — დაეთანხმა ჩიორა პაპა. — ჩემი ფულის საბეჭდი მანქანა ცოტა შეუძლოდ გახლავს — ხრი-ალებს, მივადგამ-მოვადგები, დამწვარ ხუთს ვიშვიც სადმე, ჭანჭიკებში ჩაუქვებ, გაირედავს მიეცებ-მოეცებ და, თუ არ დაიზარებ, გაიარ-გამოიარე სოფელში და, ვერა, — მუსს ახედა, — აის, მე და შენ როცა ერთხან-რად გავაქვს შეუსა, შუბის ტარზე როგორც კი დავა, ზუსტად საიმპროოდ დამეჩნებაურე — მოკრიბო მქენება; არ მომიკვდეს შენი თავი, გროშ-კაბიკი არ დავაკლო! ჯაბანაშვილმა წითელი წიწკა იყრა პირში:

— არ მოვიტანია საღამომდე!..

— მოიცა, — შეაწყვეტინა ჩიორა პაპამ, — დღეს რა დღეა?

— პარასკევი.

— კვირამდე მაცალე, ორიოდ სულა მყავს მთაში, იალღებ, იქიდან ჩამოყვანა დაგვანებდა; გაიძა მეგუ-ლება მოყვრებში, ხვალე გავალ, ვისესებ, ფულად ვაქცევ კვირას და მოვითვლი.

— დღეზე უნდა ჩამაბარო! — ჭორზე შექდა ჯაბანაშვილი.

— დღეს რაღა იქნება, კაცო, ვეცალ და დაღამდება კიდევ!

— ვიდრე მიხედ-მოხედვა, ჩაგაბარებინებ!

— რათა, შვილოსა, პირველი ნახევრისა გადახდილი მაქვს და, ჭერ ხო მეორე ნახევარი არ დამდგარა?!

— წაყალ, ხაზის მოყვიან და ზოგი მაშინ ვილაპარაკოთ!

წავიდა ჯაბანაშვილი. წავიდა და გამშრალი დატოვა ჩიორა პაპა. იცოდა ჩიორა პაპამ, ენის მოსდუნხანად არა-ვის დაემუქრებოდა ფინაგეტრი და ქირისოფლი დაასკ-და. მისი ცოლი სატარილმა იყო გასული თუშებში, ორი ბიჭი ჰყავდა, ორივე უცოლშვილი, ორივე ომადე წაიყვანეს ჭარში და, რაც დედ-მამა აძალღებულ ჰიტ-ლერი დაგვეცა, იმათი აღარც ავი ისმოდა, აღარც კარ-გი. შინა ყოფილიყვნენ, არც აქამდე დარჩენდნენ ვალ-სა და აღარც ჯაბანაშვილი მოადგებოდა. ფიქრში წაუთლი ბერიკაცი მეზობლის ბიჭმა, ომიამ გამოაფხიზლა:

— ჩიორა პაპავ, თომა პაპამ, ვადმოდ, ზედაშესა ეხანჯავ და ჩვენი სიყელი ეტიროთო.

— სიყელიუ კი არა, შვილო, სიბერე მაქ სატირილი-თქო,

ბიჭმა მსხალს ახედა და ნერწყვი ჩაყალა.

ბერიკაცმა მის მზერას თვალი ააყოლა, გაელიმა:

— აღი, თუ გინდა!

— მეცაზე რა?

— როცა დამწიფდება, შენც მაშინ აღი.

— მართალს ამბობ? — დაექვდა ბიჭი.

— აბა, რასა კადრულობ, ჩემი ტყელი გავონილა?

— მაშა ბებო რო არ ამიშეებს?

— მე ვეცაყდა, ერთი არ ავიშვას!.. იგეთ დღეზე ჩავადე, ბა-ბა-ბა-ბა, ბუებმა თვალები დაისიო იმის-კოდვით!.. მე ვაბობ და, აი, მსხალი ისმენს!.. ახლა წამოდი, საქმე მაქ შეთან. — მარანში შევიდა ბერიკა-ცი.

ბიჭი შეყავა.

მალე გამოვიდნენ მარნიდან, ჩიორა პაპამ ტომარაში გახვეული მარნი გამოყოლა ხელთ, ტახტზე დადო ჩხრაილი, პარის კარი დავეცა, სახლისაც, ტომარა ისევ აიღო, ილიაში ამოიჩარა და ბიჭს ღიმილით გადაუსვა ხელი თავზე:

— ხო ვაივე, რაც გითხარი?

— ვაივე.

— მაშინ ვაიქეცი და გამოიქეცი.

ბიჭი ეზოდან კისრიტეხით გავარდა, ჩიორა პაპა კი სახლს უკან გავიდა და თვალს მიიფარა.

მათი წასვლა და ჯაბანაშვილის მოსვლა ერთი იყო, ჯაბანაშვილისა და ფოსტალიონისა.

ფოსტალიონმა ხელმოჩრილივით გახედა ჩიორა პა-პას სახლს და გაეცინა:

— დამუქრებინარ და შინ რაღა გააჩერებდა?

ჯაბანაშვილმა მარის კლიტე მოსინჯა, ოთახისაც, მე-რე გამოიბრუნდა და სახლის კედელზე მკარულ საქათმე-ში შეიხედა..

ფოსტალიონმა გაიცინა.

— რა გაიცინებ? — უყვირა ჯაბანაშვილმა.

ფოსტალიონმა ჩანთა შეისწორა და მეცაზე მსხალს შეაწვდა ხელი.

— რო მიკრი, რას მიკვირო! მეორე კატეგორიის ინ-ვალიდი ვარ!

— მეორე კატეგორიის ინვალიდი კი არა, პირველი კატეგორიის სიმულიანტი ხარ! — ახლა ბოსტანი მო-აფელდობა ჯაბანაშვილმა.

— შენა ხარ სიმულიანტი, — მეცაზე მსხალი აახრამუ-ნა ფოსტალიონმა, — კი კაცო რო იყო, ამ სოფელში რა გინდა, შენს სოფელში უფინაგეტრობაა?!

ჯაბანაშვილმა ყური მიიყოუა.

ომია სობილით დაბრუნდა უკან. ეზოში ფოსტალი-ონი და ფინაგეტრი რომ დაინახა, გაჩერდა და სტევენი გადაიხედა ღობეზე.

— მოდი აქ, ბიჭო! — დაუძახა ფინაგეტრმა.

— ომია უხახოსოდ შეიზღუხნა ეზოში.

— რა გჭივია?

— ომია, — მიეშველა ფოსტალიონი.

— ეინა ხარ?

— თომას შვილიშვილია, ბაგავთისა, — ისევ ფოსტა-ლიონმა თქვა.

— მაშა არა გყავს?

— ომშია, — ისევ შეაწვდა მსხალი ხელი.

ჯაბანაშვილი და ომია ფოსტალიონის მისჩერებთან.

— თუ იცი, ჩიორა პაპა სდ არის?

ფოსტალიონმა მსხალი ჩაკებინა.

— პა, არ იცი, ბიჭო?

ომიამ თვალი მოარდა ფოსტალიონს და ფინაგეტრს შეხედა:

— მა რაღა ვიცი! შინა ეენახში!

ფინაგეტრი დაექვდა:

— საიდან იცი?

— თვითონ მიიხზარ: თუ ეინემ მიკითხოს, ეგრე უთ-ხარი, შინა ეენახში წავიდაო, ისიც მიიხზარ: თუ გადა-უდებელი საქმე ექნება და ჩემი შინა ეენახი არ ეცო-ლინება, შენ გამოაპყევი და ფოჩიან კანფეტს გიყიდიო.

ფოსტალიონმა კინკრბო მიოქეჯი.

— პო, კიდევ ის მიიხზარა, გაიხრეპული ფინაგეტრი თუ

მოვიდა. მარტო იმას არ გაავებინო ჩემი ადგილსამყოფელი. თქვენ ვინა ბრძანდებით?

— სათესვე ვარ ამითი, თქვეა ჯაბანაშვილმა და ტური მოიყვინა. — რომ არა ვხახო, არ იქნება. წამო, მძიხვეხ ხიროა პაპა და იმისი შინა ვენახი.

— წყადეთ, — საქათმისავე წყავიდა ომია. ჯაბანაშვილიც გაქვეა ფოსტალიონი ქირქელით ჩაუღვა კვალში.

— რომ დაგვინახოს, არ დაგვამალა? — იყიხთ ფინავებტმა და ისედაც სიბერით ჩაქვეყლილი ჭარჯის ლობე უარესად ჩაქვეყა. ხიროას უზოიდან ორლობეში გადავიდა.

— მა რას იხამს! — ფოსტალიონმა ფინავებტის ნაფეხურში ჩაღვა ფეხი და იმნაც ლაწალაწი აუქენა ლობეს. — მთელი თავისი წუთისდაფელი ცხვარში დაჩრუნუნებს და ისე აქვს ყურები დაკეპილი, კურღლენი შეშირსცხენია მაგასთან. ყოჩაღი კაწყვილი ხარ, ომია ბავაურთ. გეცოდინება, ლელის მხრიდანაც ხო არა აქვს მისასვლელი ხიროას ვენახს?

— აქვს, — უყვირებოდა უფასუნა ბიჭმა და ლელისკენ დაეშვა. ორივენი უკან მიჰყვნენ.

წინ ომია მიდის, უკან ფინავებტი მიყვება, სულ უკან კი ფოსტალიონი მიჭანობს.

ომია ვაჩრდა, ფერღობზე მაყელის ბარდებში გამძვრალ ბილიკს მიაშვირა თითი:

— აეს ბილიკი შედის ხიროა პაპას ვენახში. ფინავებტმა ტუჩები აცამაცუნა და ჭიქურ ალაჯა ბილიკზე.

ახლა წინ ფინავებტი მიდის, უკან ფოსტალიონი მილაყუნობს, სულ უკან მარტლის ჭიბებში ნელბიჩაწყობილი ომია მიიკულებდა.

ბილიკმა უკნელის ბუჩქი რომ გაყო შუაზე და ფერღობის ძირას გაუხვია. უკებ მუხებ ჩხაყუნი გაისმა და ჩხაყუნს ფინავებტის კენესაც მოჰყავა:

— ვაი! — რა მოხდა? — მშველად იყიხთა ფოსტალიონმა.

— არ ვიცო! — საქალაღედ დაავლო ფინავებტმა. ფოსტალიონი ლახარა, ჩალა-ბულა ვინახებდა.

— მგლის ხაფანგი ყოფილა!.. თანაც ეს რახანირი ყაიღისა, კაცო, პირველად ვხედავ!

— ამომიშვი, — წამოღდა ფინავებტი.

— რო არ ვიცო, როგორ ამოგოშვა?... შენ მაინც არ იცი, — არა, — თავი გააქნია ომია.

— რა მწარე ყოფილა, კაცო?! — დილირიჯა ჯაბანაშვილი.

— ფეხი ვაჩერე თორემ, რამდენს გაატოკებ — მოგიტერს, — ურჩია ფოსტალიონმა. — რა ვნა, პა?... მოიცი: ხიროას დაგებული ხომ არ იქნება? — მუვი გამოთქვა.

— ხიროა პაპა თოფით ნადირობს ხოლმე მგელზე, — თქვა ომია, — ისიც — ცხვარში. აქ რად დააგებდა ხაფანგს, ცხვარი მთამი ჰქავს და, მგელი კიდევ არც ლობისს ქამს, არც ხახვს, არც პამიდორს, არც ყურბენს...

— შენ საიდან იცი? — თვითონ მომითვა.

— დაუბახე, იქნებ ჩვეც მოვაიყვებს.

— ხიროა პაპა! — მაშინვე გასძახა წიკვინა ხმით. არ გამოკვასუნა.

— პაი, ხიროა პაპა! — უფრო მოუმბატა ხმას. არც ახლა ვაიგონეს რად.

მქსამედ რომ ჩაისუხებია ღრმად, ჯაბანაშვილმა გააჩერა.

— ვინ ვიხარა, ქვეყანა შემოიყარე! ადი და მარტულად უფარო.

ომია კუნტრუშით გაეარდა ბილიკზე.

— თუ ხიროას დაგებული ეს ხაფანგი, ისევე დამეჩაფადებ?... — რათა? — თითქმის იწყინა ფოსტალიონმა.

— აქა უნდა მგელსა?... ერთხელ არ მომიტერასე ყური, ამ სოფელში მგელი დაღირო.

— დაღის, ლომღამობით დაღის... ხო არ მოვიტერასე... — ძალიან! — საქალაღედ დაქდა ჯაბანაშვილი.

— რას ამბობ, შვილო?! — ხიროას ხმა მოისმა. — ეს რა ამპართა, შვილო?! ჩვენს სოფელში რომ გუგუდელი მონადირეები არიან, ეგეთი, ხალხი, ეგეთი აღმ და ევას ღრისაც არ იქნებოდნენ... ერთი მგელი, შეურიგებ, ეთადღებოთ მგელი შემოგვეყვირა. ვეუბნებთ მონადირეებს, მადლო მოისხიო, გამაძარეთ ეს გალაყუნებელი ბერიკაცი, ხაფანგის დაგებისა არაფერი გამეგება.

თოვლის რომ ჩამოყრის, კვალს მივაგებო, ავედლებო და მოვცლა-მეშო... კარგიო და, მაინც დაუტავია ხაფანგი! მგელი რომ ვამბუღოყო, რაღა მეგვეღებოდა, შვილო?

— პა, მოდი, თუ მოხვალ! — გაბრაზდა ჯაბანაშვილი. ხიროა მოხუხუსდა:

— ეს რა დამპართია, უფროსო? — დაიბუხლა და ხაფანგს დაუყუო სინჯა. — ნეტა საღურთა? ეგეთი ხაფანგი, რამდენს ხნისა ვარ და, ჩემს ღღეში არ მინახავს!... იქნებ ხაფანგი არც არის?

— რაო?! — უყვირა ჯაბანაშვილმა. — მამ ეს გაბმა რააო?

— ყვირობით როდის საღ ვაყეთებულა საქმე, შენ რომ ვაყეთო? — წამოღდა ხიროა პაპა. — არ ვციო და, როგორ ვაგითავისუფლო ფეხს!... ამის გულსთისის სამართალში ხო არ მიმცემთ!.. როგორი ამბავია, კაცსა ჩოხი ვაღამატებოთ თავზე, რატო არ იციო!

მასწავლად და დამაყიწა?... რატო იმას არ ვეუბნებო, წაქის დაყენება არ ვიცი-მეთქი, ცხვრის თოხში ამოღებო, ღღურბოთი ვაგარსავ. სერის დედნა, ღლოს თადარიგი, მაწუნის ჩაღვდება! — ყვირის ხიროა პაპა და ქამარში ვაჩრლო სავანეს ისწორებს.

— ვის უყვირი, ხიროა! — ლელის გაღმიდან მუქუღელი აბულა ეძახის.

— ვარემც ის ამავანი ღელ-ძამა გიცხობდება, ჩამოგებდება.

ჩამოვიდა ღელეში მუქუღელი, ამოჰყავა ბილიკს და ისიც სიმწრით თახთახებულ ფინავებტს დააღვა თავზე.

— რა მოხდა, ხალხნო!

— მტერი და უნდა მომბდარიყო, ხაფანგში ვაგებ! მუქუღელმა დიდი აგულსყურით დათავალოვრა ხაფანგი და წელში აიშალა.

— მუქუღელი ხარ და, დავიჯერო, ხაფანგი არ ვაგავეთებია? — მიაშტერდა ხიროა პაპა.

— ვინა თქვა, არაო, მაგრამ მე მრგავალფეხობის ვაყეთებდი ხოლმე; ამას კიდევ სამკუთხედს აქვს; არ ვიცო, როგორ ვამაშლებო და, რო ვეწვალო და გამოსხნის ნაცვლად ვაგაშწარო, არ ივარებებს!

— ისე გამოიღის, სულ აქ უნდა ვიჯდე! — ოფლიან შუბლზე მჯა ვადარსავა ფინავებტმა.

— მალა ავიყვინო, — თქვა ხიროა პაპამ, ბარდში შეძვარა, შინდის წნელი ჩასჭრა სავანეთი, დაგრობა, ფოსტალიონის ჩაბაძ ქამარზე და მიაჩერდა, — ყველაზე გვილი ხარ, შენ უნდა აიცილო.

— სხვა რაღა უნდა! — ჩანთა მოიხსნა ფოსტალიონმა და ომისი მიაწოდა.

მუქუღელმა ჩალა-ბულაში ჩამალულ ჭაქვს ვაყულო

ხელი. ჩაგრცილის გაბორჩილ ძირზე მოდებული ჩან-
გალი ახსნა და ჩხრიალით აიკიფა.

ციმციმ ასწიეს ფინაგენტი და ფოსტალიონის ზურ-
გზე შესვეს. წინ ჩიორა პაპა მიდის — წწელით ეწევა
ფოსტალიონს, უკან — აბელა, ცალ ხელში ხაფანგის
ჩაქვი უკირავს, მეორეთი კიდევ — აწევა: სულ უკან
ომია მდის, შხარზე ფოსტალიონის ქვეა ჩხსთა გადა-

ფინაგენტი კი, ეს გალაღებული კაცი, ტყვილით გა-
საფათებელი, დამუწვებული ზის კუნზე და აბელას
აშორებს ხაფანგს.

ასე გრძელდება ორიოდ საათს, მაგრამ სასიკეთო
ნათელი არ ჩანს — არავინ იცის ამ უცნაურ წაჭახტის
გახსნა!

უკიდა და მტკიან ბილიცე შიათრევს, იღლიაში ფი-
ნაგენტის საქალაღე აქეს ამოჩრილი.

ხენეშა-ხენეშით აიარს ბილიკი, ვენახის ლომეში ჩა-
ყუღებული ჩარგის კონა ვასწია ჩიორა პაპამ — შევი-
დნენ ვენახში, ლობის ძირზე ჩარიგებული, ბუსუსიანი
ატმების ჩრდილი გაიარეს და შალაფით დახურულ ქო-
ხსაც წაადგნენ

ჩიორა პაპამ წწელი შესხნა ფოსტალიონს, დაქიანე-
ბულ-დაკერებულ ტატის ქვეშ შეაგდო და ომიას უთ-
ხრა:

— გაქციე, შვილო, ან ვიროქშიაინთ მიხა იქნება
შინ, ან ყველაპრიანთ სიკა, ან მელადვენიანთ თედო,
ან ვინმე, დაუძახე ყველას, იქნებ იცოდნენ ამ საყერან
ხაფანგის გამოსხნა, თორემ რაიონში ჩაეარდება ხმა და
თავი მოგაქვებდა

გაქცა ომია და, ათი წუთიც არ იყო გასული, მთელი
სოფელი, დღიან-პატარიახად ჩიორა პაპას ქონს მოა-
წყდა გზადაგზა სიცილ-ხარხარით შორბიან, მოუახლო-
ვდებიან ქონს, მოშორებენ დიდოს, ქირისფლებივით
დაადგებიან თავზე ფინაგენტს, ჩიხრებიან, დახედავენ
ხაფანგს. ჩვენ ამის ათფერი გაკვეყებთ, თავსაც
გაქმევეს სიხსულით და, ეძინდ, აქ არ გავეციონოსო,
მაშინვე გადიან ქობიდას: გადიან და ახლა სხებენ შემო-
დიან

რა ექმნათ, რა ევილით?

— რა ევილით და, მოდი, გვერდიოთ სოფელში გა-
ვზავნით ხალხი, ძნელი დასაჭერებელია, ამ გადარეულ
ქვეყანაზე ამის მცოდნე კაცი არ გამოჩნახოს, ბოლო
ბოლო, ეილით ხომ დააგო, არა? — ამბობს ჩიორა პა-
პა.

შევენიერი აზრია! ეთანხმება ფოსტალიონი.

ვინ უფრო მარჯვია, აბა, ვინ წავაო, და ამ დროს სა-
თო მათუზოვიც მოაქუნებს ცხენს.

ჩამოხტა ცხენიდან სათო, ლაგამი აღვბაღს შობაბა,
შევიდა ქონში, ხაფანგის ფოფრტებს აქით-იქით დააკი-
რა ფეხი და ფინაგენტსაც თავისუფლად ამოსუთნა:
ფეხზე სხაფანგარის ჩაწითლებულ როგოს ხელი მო-
უსვა და საქალაღე მოიკიბა.

თქვეიც ხალხი ხართ! მარტო ესა თქვა სათომ
და გაეღობა, ამ უქებურ ქალსაც კი გაეღობა, ოღონდ ეს
ლიბოი გაბანაშვილს არ შეუმჩნევიკა.

იძივე სიდიდის ჩიორა პაპა ვილაცის ცოფანამა ძალ-
ლმა დაქიბა და ქალაქში გააქანეს, ასე რომ, იმ წელს
კავა მუხაბიოე მთაში ვეიოი წავიდა.

პირნიკალი

კახეი

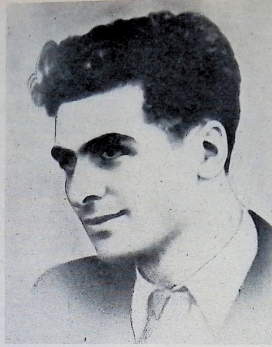
ნოდარ

ნოდარს

სახელს

გვარებს

ელვაკე კვალი

ტანეს საბჭოთა ხალხის ამ...
ილო მნიშვნელობის...
წელ სკეპში ყამირის...
ნაგმა ბრევერმა შედარ...
...რომელია მო...
...მა".

1958 წელს ყაზახეთის თვალწინ
დანელ ველზე სასახლოდ იმყოფ...
მა ჩვენი რესპუბლიკის 7 ათასზე
მეტმა წარგზავნილმა, რომელია მო...
რის 3.300 თბილისელი ახალგაზრ...
დია.

იმ წელს ყაზახეთში შევეულო
მინდები იდგა. კუსტანაის პარტიის
საოლქო კომიტეტის გაზეთი „ლენინ-
სკოე ზნაშია“ წერდა: „ასეთი ამი-
ნები 30 წლის განმავლობაში არ
ახსოვს კუსტანაის ოლქს“. სკვირი
ყო, როგორც ახალმოსახლეების,
რე მათ დასახმარებლად ჩამოსულ
ახალგაზრდების დიდი ორგანიზაცი-
ლომა.

და გავეთდა ის, რაც საჭირო იყო
კორესპონდენტისათვის მიცემულ
ინტერვიუში საბჭოთა კავშირის გმი-
რამ, ყამირ მიწებზე საქართველოს
სტუდენტ მოზაოლეთა ერთ-ერთი
პირველი რაზმის წევრდამდეღმა.
თბილისის საზღვრულ შენიჭსა-
ტეტის დოკუმტმა დავით ქაბიძე
თქვა:

— მე მართლაც საბრძოლო ველ-
ზე ჩადენილი გმირობის ტულფისა-
შიმანია ყამირზე ხალხია ნაშრომს.
ნაშაგარის ვდასაარჩენდ ბძიძულ-
მათ, ბძიძისადა ყამირის გმირე-
მა, გმირული ფურელები ჩაწერეს
ჩვენი სამშობლოს ბძიძისა და
შრომის სახელოვან მამულში და
სამუდამოდ დაიღეს ბინა მომავალ
თაობათა გულშეში, ამაღლებულ მა-
გალითად იქცემნ მათთვის.

... იმ წელს უნივერსიტეტის 600-ზე
მეტე სტუდენტი და პროფესორ-
მასწავლებელი შრომობდა კუსტანა-
ის ოლქის ჰეშკოვის რაიონ-
ის თა კომუნურებობასა და
ორ საბჭოთა მეურნეობაში. მ-
ოლარაფერის ვიტყვი შრომითს წა-
რმატებებზე. ეს უკვე ყველამ
იცის. მინდა აღვნიშნო მხოლოდ
ერთი მეტად მნიშვნელოვანი ფაქტ-
ურსტანია ოლქში საქართველოს
წარგზავნილების ჩასვლამ მასაბ-
ძელთა განსაკუთრებული სიხარულ-
გამოიწვია. საქმე ის იყო, რომ უ-
ჩვენი რესპუბლიკის პირველ წარ-
გზავნილ წინა წლებში კავშირ-
სხელი დამეცადრებოთა გამოალო-
და, რომ ჩვენ ხულიდან კი არ უნდა
დავეწყნო, არამედ უნდა გავვერ-
ძელუწინა წინამკავალთა მიერ შექმ-
ნილი მაღალანაფიქრული შრომით
ტრადიციები. ეს ფაქტი თავისთავად
მეტად სასიხარულო იყო. მაგრამ

ძეგლები — გმირებს. ძეგლები —
პოეტებს, მოაზროვნეებს, ძეგლები
იმთი, ვისაც არ ივიწყებს სამშობლო,
ვინც არ უნდა დაივიწყოს არა მარ-
ტო თანამედროვეობამ, არამედ მომავ-
ალმაც.

სტალინგრადის გმირობის, ხალას-
პილის საკონცენტრაციო ბანაკის
ტყვეთა ქედბრეგლობის, ლატვიის
წითელი მშროლელების ძეგლები,
ძეგლი — ხატინი, ძეგლი — ბერესტი...
შეჩერდი. ქუდი მოინადე, რადგან
შენი ბედნიერებით მათგან ხარ დევა-
ლებული.

ძეგლი მარტო ხსოვნა როლია.
ძეგლი მოწოდებაც არის: იცხოვ-
რო ღირსეულად, იღწოდე შენი
ქვეყნისათვის, შენი ხალხისათვის.

სულ მალე ყაზახეთში დაიდგმება
ქაბულის ძეგლი, ძეგლი ქართველი
ქაბულის, რომელიც იქ, ყაზახეთის
მიწაზე, მშვიდობიანობის დროს გმი-
რულად დაეცა დიდი პურისათვის
ბრძოლაში.

მაშინ იგი როგოთი ყამირელი
ყო — თბილისის უნივერსიტეტის
დოკენტი როდარ ნოდა.

დღეს კი მისი სახელი ყველამ
იცის.

ნოდარ ნოდას ძეგლის საუკეთეს-
ო პროექტზე კონკურსი გამოაცხად-
დეს თბილისის სამხატვრო აკადემი-
ის სტუდენტებმა.

ჯერხნობით ძეგლი სტუდენტთა
ესკიზებშია, სულ მალე კი საყოველ-
თაოდ ცნობილი გახდება — ყაზახე-
თის მიწაზე აღიშნაობა, როგორც
გმირობის, საქვეყნო საქმისათვის
თავგანწირვის მოწოდება, და გვერა,

არ დაიღევა ამ ძეგლთან მინდერის
ყავილთა თიავულები.

დღევანდელი ქაბუეებისა და ქა-
ლიშვილებისათვის ნოდარ ნოდას
გმირობა უფრო საცნაური გახდა
მათ შემდეგ, რაც გამოვიდა ლეონი-
დილის მე ბრევერების გულში ჩამწე-
დომი წიგნი „ყამირი“, რომელშიც
საბჭოთა ხალხის ყამირული გმირო-
ბა გათანაბრებულა საბრძოლო გმი-
რობისთან.

აი, რას წერს ლეონიდი ილიას მე:
„მე წინათაც შემიდარებია ყამი-
რის ეპოპეა ფრონტისათვის, გრან-
დიოზული ბრძოლისათვის. შედარე-
ვა ზუსტია. რა თქმა უნდა, ყამირი არ
იყო სროლა, დაბომბვა, კანონადა,
მაგრამ დანარჩენი ყველაფერი ბრძო-
ლას მოვეგონებდა“.

... გმირობის საწყისი სხვადასხვა-
გვარად ვლინდება. ერთსა და იმავე
თავს შეუძლია სასწორზე შეგავდოს
თავისი სიცოცხლე და ცეცხლმოდ-
ებულ სახლში შეეპარდეს, მაგ-
რამ გაუჭირდეს ყოველდღიურ
რამე მონოტონური სა-
მუშაოს კეთება. არის ანაზ-
ღეული გმირობა... და არის სადავი
დღეების გმირობა, როცა ადამიანი
შეგებულად, თავისი ხებით ყოფს
თავს უღელში, თუმცა იცის, რომ
სხვაგან ეს ჰაბანი შეიძლება არ გაე-
წილა. ჩემი აზრით, ყამირელებმა გმი-
რობა გვიჩვენეს. მათ გაუძლეს პირ-
ველ ხანებში ყველა ყოფილის გაჭირ-
ვებას და წლებში მანძილზე მითმი-
ნებით და მედგრად იმორჩილებდნენ
ამ ჯიუტ მიქას“.

ჩვენ ვეუბნება, რომ ქართველმა
ქაბუეებმა ღირსეული წვლილი შეი-

პარტიული პასუხისმგებლობის წინაშე ვაკეტირება — უნდა დაგვეცვა უკვე დაპყრობებული მოწინაის სახელი, მოწინაის მიგნებიდან უნდა დავეწყუთ. ეს არტულ ისე იოლი იყო. 1958 წლის სექტემბერი იწურებოდა. სამშობლოში დაბრუნების ეამი ახლოვდებოდა. ამ დღეს ნამურომ-ნაყოფი, დაღრმად-დაქანცული ბეჭები გვიან დაბრუნდნენ. ხელპირის დაბანა მიღეს მოასწრეს, რომ სახანძრო განცემმა სტიქიის წინააღმდეგ საბრძოლველად იხმო ისინი. პური იწყოდა...

წინა დღეს ნოდარი შინ გამოშვებებზე მელაპარაკებოდა. შვილი ენატრებოდა. მეორე დღეს კი... „სეთი ვაკეციობისა და გმირული თავგანწირვის მავალითს სამამულო ომის ფრონტზე თუ შეხვედრიეთათ“... — ითქვა სამკლოვიარო მიტინგზე...

ნოდარს შინ წლინახებერის ბები, დედა, მამა, მეუღლე, და ელოდნენ. გმირის ვაჟიშვილი თეგვიზ ნოდარს ახლა 23 წლისაა. მან მიმდინარე წელს დაამთავრა თბილისის საინჟინერო უნივერსიტეტის გეოგრაფია-გეოლოგიის ფაკულტეტი.

ნოდარ ნოდარი — პიონერი.

მამის ხანმოკლე, მაგრამ ელვაკარ ცხოვრება მისთვის ახოვებული ჩირადანია, რომლის ჩაქრობის უფლებას თავს ეერ მისცემს. მეტიც, ანდერძად გადასცემს შვილებსა და შვილიშვილებს.

ჩირადანნი კი ელაღლებს: მე თუ არ დავიწყე, შენ თუ არ დაიწყე. ჩვენ თუ არ დავიწყებთ, ბებულს კა გაანათებს? საქართველოს კომკავშირის აღზრდილი ნოდარ ნოდარი ჩირადანნივით დაიწვა და ელვარე კვალი დატოვა. ამ რამდენიმე წინა წინ ამხანაგმა:

ლ. ი. ბრეგვაძა წერილით მიმართა სკოლის 25-ე წლისთავის სახელობის ყარლიად საკავშირო დამკერებელი კომკავშირული რაზმის წევრები. რომლებიც დასავლეთ კიბიბერის მშენებლობებზე მიემგზავრებოდნენ. „თქვენი მისწრაფება — იზრომით კომუნისტური მშენებლობის მოწინავე მიჯნაზე — იწვევს კომუნისტთა უფროსი თაობის ადამიანთა კანონიერ სიამაყეს — ლენინური კომკავშირისათვის. ჩვენი საბჭოთა ახალგაზრდობისათვის. პარტია დიდად აფასებს თქვენს ეთუფიხაზს, მზადყოფნას — აქტიური მონაწილეობა მიიღოთ მშენებლის სათბობენერგეტული კომპლექსის განვითარებაში.“

ღრმად სიმბოლოურია, რომ სარულიად საკავშირო კომკავშირულ რაზმს, რომელიც უმნიშვნელოა მშენებლობებზე მიემგზავრება. ეწოდება ყაძირის 25-ე წლისთავის სახელო. ჩემთვის, ისევე, როგორც ამ გმირული ეპოპეის სხვა მონაწილეებისათვის, სასიხარულოა ერთხელ კიდევ დაერწმუნდე, რომ ჩვენი ახალგაზრდობა მზად არის განახლების პირველყამირელთა შრომითი კმარობა, ლოსეულად ატაროს პარტია და ხალხის რეოლუციური. საბრძოლო და შრომითი ტრადიციების ესტაფეტა“.

დაბ. ესტაფეტა საიმეო ხელშია. ეატაფეტა პირველყამირელებისა, რომელსაც განსაკუთრებულ ელვაკრებას ჰმტებენ ნ. ნოდარს სახელი.

დაბ. სიმბოლოური და საამაყოა ისიც, რომ საქართველოს ახალგაზრდობის ჩემზე, რომელიც საქართველოს კომკავშირის ეცენტრალური კომიტეტისათვის საკავშირო კომკავშირის ეცენტრალური კომიტეტის გარდამავალი წითელი დროშის გადაცემას მიეძღვნა, ისევე გაისმა გმირი ანაბრელების, ნოდარ ნოდარსა და ენაბრე ნესტერენკოს სახელები.

სწავლასა და საკავშირო პიონერულ მარშში, რომლის დევიზია „საბჭოთა ქვეყნის პიონერები ლენინის საქმის ვართ ერთგულები! მოპოვებულ წარმატებებსათვის თბილისის ორი საშუალო სკოლის მარჯვენაფლანგელ პიონერულ რაზმებს უანიელ ნესტერენკოსა და ნოდარ ნოდარს სახელები მივნიჭათ.“

ამიერიდან თბილისის 101-ე საშუალო სკოლის მებუთე რაზმი ნოდარ ნოდარს სახელს ატარებს. ის სახელი პიონერებს ავალებს ერთგულად ემსახურონ საქვეყნო საქმეს, გაამართლონ ქვეყნისა და ხალხის ამაყ და ის ლაბაზი სახელი, რომელიც ასე სახეიზოდ მინიჭდა. **ნარბიზა მიალაძე**

ნელი დაქსაქსელიძე

სოსელიძე

ავეყვეთ სოფლის აღმარის, შახა გუაგუა მფეროდა, ბებო იჯდა სახლის ზღურბლთან. მოუთმენლად გველოდა.

რომ მიველით, სიხარულის ცრემლივ ბეჭე დავღვარა. — ვაი, თქვენ კი შემოგვეული. გამისარეთ კადარი.

ვას რატომ დამივიწყეთ, ხომ ხედავთ, რომ ვერდები... —რა კენათ, ბებო, უფრო ხშირად არ ვაკეჯს არდადაგები!

ბიორგნი მხვარეული

მეც ვიცი შრომის ფასი და ყადრი და მიყვარს კაცი გამგრე და ქველი, როცა ჩემს გვერდით შრომობდი და...

დის, თვალი იყინის და გული მღერის.

ვარ პიონერი, ჩემი ვალოა დრო არ დაუკარგო არსდლის უქმად. სიციცხლე სწავლით. შრომით გავლილი და ვედარაყო მამულის სუნთქვას.

ჩემი

გაქვიმა, წყურვილს იკლავს ტყეშალი. სიხარულისგან ნუშის ხე ტრისი. დაუღმა გული და ხერხემალი ეწომი ტირიფს.

ცახე კი ისევ, ფიტრთა ამშული, დაბოინებენ ლეკი დრუმები და ორდომეში, როგორც ბავშვები, მოკისიყენენ ნაკადულები.

მეც

დღეს ზღვა დინჯია მერიკაცივით. ლიბლით უშურს კატარა ვემებს და ათამაშებს თავის გულმკერდზე, ვით შვილიშვილებს კეთილი პაპა.

მუხრან მაჭავარიანი

გამოჩინებული ქართველი კომპოზიტორი მუხრან მაჭავარიანი 50 წელი შეუსრულდა.

ოციოდე წლის ტაბუტი იყო მუხრან მაჭავარიანი, როცა მისი სახელი ელვის სისწრაფით გახმაურდა ქართულ ლიტერატურულ სამყაროში. იგი ახალი ვარსკვლავივით ამობრწყინდა ჩვენი მწერლობის ცაზე და საყოველთაო ყურადღება მიიქცია. პოეტის იმდროინდელი ლექსები: „საბა“, „მიდის... მიდის“, „ვახტანგ მეფის ნანადირევია“, „საქართველო“, „პუშკინი თბილისში“, „რატომ“ და სხვები სამუდამოდ შეიყვარა მკითხველმა და მშობლიური პოეზიის საუკეთესო ქმნილებებს ამოუყვანა გვერდით. მას შემდეგ, სამი ათეული წლის მანძილზე მ. მაჭავარიანმა კიდევ არაერთი თვალმარგალიტით გაამდიდრა ქართული მწერლობის საგანძური. მან ახალი სული შთაბერა, ახლებურად ააზიანა ქართული ლექსი. მისი უმთავრესი საფიქრალი — საქართველოს წარსული, აწმყო და მომავალია. მშობელი ერის საქართველო საკითხებზე პირთვინელი“ დაღალი, მარად სიფხიზლისაქენ, გარჯისაქენ, სიკეთისაქენ მოწოდება პოეტის შემოქმედების ის მძლავრი ძარღვია, ყველა ტემპირიტი მამულიშვილის გულს რომ ააძვრებს. ყოველი ნაღდი პატრიოტის ნაფიქრანაგრობა გამოხატული ამ რამდენიმე სტრიქონში: „საშველს რომ აღარ მაძლევს ხოლმე მამულზე ფიქრი, ხანდახან გულში ღიმილით ვიტყვი:—რა ჩემი კუთხის საქმეა ნეტა, ჩემო მამულო, გილინის თუ ვიჭირს, რომელი მეფე ერეკლე მე ვარ! ანდა რომელი მსაჭული მისი! პასუხად მყისვე, ვითარცა სეტყვა, ვინც კი და რაც ცი არსებობს ირგვლივ, — იხუფლებს ხოლმე, იხუფლებს ერთხმად: — დალტობა მაგვარი ფიქრი!“

მუხრან მაჭავარიანის ღვით მომადლებული ნიჭი სახევევო მწერლობაშიც აეღვარდა. „უაუაო და დალი“, „მექალა და თინა“, „ბატარა ქალიშვილი“, „იდეა“, „ვანო“, „ვინც იყო, იგი რომ არა“ ამშვენებენ ჩვენს საყმაწვილო ლიტერატურას. განსაკუთრებით პოპულარულია ბერისმთქმელი და შთამაგონებელი „მე ისეთ ქართველს რა ვუთხრა“.

მუხრან მაჭავარიანი გარკვეული დროის განმავლობაში თავაკოვობდა ჩვენი უურნალის შემოქმედებით კოლექტივის და თავისი ხელი დაატყო მისი ყოველმხრივ სრულყოფის საქმეს. იგი ამჟამად უურნალ „იდას“ რედაქტორია და მთელი სულითა და გულით იღვწის ყველაზე ნორჩ მოქალაქეთა გასახარად.

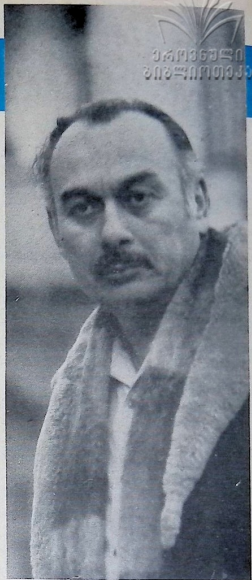
საბოლოო ლიტერატურის განვითარებაში შეტანალი თვალსაჩინო წვლილისათვის იუბილარი პოეტი შრომის წითელი დროშის ორდენით დაჯილდოვდა.

უურნალ „პიონერის“ რედაქცია და სარედაქციო კოლეგია ნორჩ მკითხველებთან ერთად მხურვალედ ულოცავენ საყვარელ პოეტს თავისი ცხოვრების ღირსშესანიშნავ თარიღს, უსურვენენ განმარტებლობას, დღეგრძელობას და მრავალ შემოქმედებით გამარტვებას. გთავაზობთ მუხრან მაჭავარიანის ახალ ლექსებს.

არ მოხდარა, არც მოხდება

ალბანო, შენი წყალი
ყველა ქართველს გადასხმოვდეს!
ცხენისწყალი, შენი წყალი
ყველა ქართველს გადასხმოვდეს!

უცხო წყალი ცხენისწყლობდეს?!
უცხო წყალი ალაზნობდეს?! —
არ მომდარა არასოდეს! —
არც მოხდება არასოდეს!

მუხრან მაჭავარიანი

ისიც, ესეც

წვეთი სისხლის არ არის
ჩემში არაქართული.

გალაპტიონი

როგორც კი დავადგი ფეხი კავკასიას, —
მეცხვე გამახსენდა, რომ მე ქართველი ვარ.

მაიაკოვსკი

გალაპტიონი, როგორც ასეთი,
საქართველოსი თუა ლაზთაი.

მაიაკოვსკი, როგორც ასეთი,
შარავანდელი არის რუსეთის.

და ყველაფერი არის ნათელი:
ისიც ქართველი, ესეც ქართველი.

მუხრან მაჭავარიანი.

ოფლის მეურნეობის მუშაკთა წინეთის პიონერთა ბანაკს ვიდრე მიადევდეს, მუხნარი უნდა გაიაროს... დაბურულ, გრილ ანჯარა წყაროან ტყეში ბავშვების ურამიული შემომებისა. გავეცანით ერთმანეთს, ვისაც ვეძებდი, აგერ, თითქოს თვითონ არ წამოსულა ჩემს შესასხვადრად! — იმ ბანაკელი პიონერები იყვნენ, ჩანჩქრზე მიდიოდნენ სალაშქროდ.

ამაზე უკეთეს თანამგზავრებს ვერც ვინატრებდი და გავეცი მებსუთე რაზმს. ჩანჩქერი ბარე ხუთ კილომეტრზეა ბანაკიდან ტყის ბოლიც ვასდევს. აქა-იქ ჩირგვნობი, ბაღობი მოაშობებულა, წიწვნარს ფოთლოვანი ზედაში შერევიან, სოკო მომრავლებულა. ყოველ ნაბიჯზე ახალ ფურცელს შლის ბუნება, თითოეული მტკაველი მინა დღემდე შეუცნობი საიდუმლოებით არის სავსე, და აქი მწვენიარად იყენებს ამას ბანაკის უფროსი პიონერი.

ლიათ ვარკბზე ჭიალის თავშესაფარი — მიმხმარი ქერტი.

ბანაკში შესვლისას უპირველესად თვალში გვეცა იდეალური სისუფთავე: უწადოდ იყო დავილდ-დაწარიან-ღებულეული იქაურობა, ქათქათებდა პარმანენ, საწოლი ოთახები, სახალილო.

— არ გეგონათ, — გვეუბნება ესმა, — რომ დამლაგებლები ამ მწვერვლებზე გვევადენს დაქირავებული. ეს სულ ჩვენი ბავშვების ნახალავია. ბანაკის გახსნის დღიდანვე შემოვივლეთ მორიგეობა, ყოველ რაზმს თავისი უბანი გამოუყავით, გაჯანაღეთ შეკიბრება, — ვისი უბანი, ვისი კორპუსი იქნება უფრო სუფთა, უფრო მოვლილი. ცხადია, ამ საქმეში გოგონები მეტად ყოჩაღობენ. განა ეს უბრალო საქმეა? უბრალო საქმეა,

და აგერ სახალილოს მორიგეები მხარულთადაც დაგვუბნა „პრავტიკაზე“ — გემრიელი კერძის დამზადება განა ყოველი მეოქანე ქალზე საბჭოულ საქმე არ არის?!

— არ გაურბიან, არ თაკილობენ ამ საქმეს? — ვეითხები ესმას, — არაერთხელ მომიხმენია საუველური თმედივარი: ბანაკში დასასვენებლად მივდივართ, საწრომად კი არაო.

— რასა ბრძანებთ! თაკილით არავინ არ თაკილობს, ოღონდ, ვიი რომ შევდოს ერთხარად არ ემარტება ახეთი ხელსაქმობა- აქაც, როგორც ჩანს, ოჯახის ტრადიციაა მთავარი. აბა, სკოლაში ამ საქმეს არავინ ასწავლის ბავშვებს.

— დედების, დედების ბრალია კველაფერი — ვეცა და კარგიც. დედამ უნდა შეაჩვიოს ბავშვი შრომას, — ჩაერთა ჩვენს საუბარში კოჩრელი გლეხი, თომა, რომელიც იქვე ბაღას თიბავდა, — რომელიცა ოჯახში არ წვრთნის, ფუფუნებასა და მქუთად ღამას ტრავებს ბაღს, თავადვე მრულდ გაზაზე აუენებს თავის ნაშრომს.

ქეშმარიტი სიტყვებია! ოჯახშივე უნდა აღიზარდოს მეოქანე შვილი.

გოგონები დღეს იცნება

წვიმიანი ზაფხული დაიჭირა წელს. გახურებული შუა ივლისისა და ახლაც წამოიჭორა. პიონერთა ოთახს მოს-

წვრილმდღევანელი ესმა თამაზაშვილი — აღაპარაკებს ყოველ ბურჯს, ფოთოლს, ფრიველს, ქვას... აკითხებს ბავშვებს საოცრებებით სავსე ბუნების წიგნს... გაფაციცებით უსმენენ ბავშვები, მეტადრე ქალაქელები. ვრწმუნდები: ახეთი „ღია გაკვეთილი“ აღბთა ათასგნის სჯობს ფანჯრებდაგმნულ კლასში ჩატარებულ ბოტანიკის გაკვეთილებს.

ბავშვების ურყეულო სიყვარული ბუნებისადმი ბანაკშიც კარგად ჩანს. ეტყობა, ეს აქ, მარტო ბანაკში შეთვისებულ-შეგნებული სიყვარული არ უნდა იყოს.

— ბავშვები სკოლიდან, ოჯახიდანვე მოდიან ბუნების დრმა სიყვარულით განსწავლულნი. არ ვიცი, იქნებ ეს ამ ბოლო დროს გაჩაღებული „ბუნების დაცვის“ კამპანიის შედეგიც იყოს, — ამბობს ესმა.

მართლაც, რა სათუთად მოეუკლიათ ბუნებისათვის, როგორ ჩამოუხსნებავთ გახმხმარი ტოტები, უწამლებითა და წიანებული მერქნისათვის, შემოუცი-

ვთქვით, საწოლების დლაგება ან იატაკის მოწმინდა? წარმოიდგინეთ, რვა-ათი წლის შემდეგ ხომ ბევრი თვითონ ვახდებდა ოჯახის დინასტიის. თუ აქედანვე არ გაიწავა, არ შეეჩვია, არ შეიყვარა საოჯახო შრომა, როგორღა მოუვლის ოჯახს? ვინ დაუფვის, ვინ დაულაგებს? ეს კი არა

ძალიბიან ბავშვები აქ არის ჰადრაკი, შაში, ათასგვარი ვასარობი და წიგნები. წიგნებზე კვეთთ მოგახსენებთ, ახლა კი აგერ, უჩა სუცივილის ვეითხობთ, რატომ დასტრალილებს მართო ამ კედლის გაზეთს.

— ყველას ვეხუეწები, მაგარა ება.

რბათ წერილის დაწერა. ავდეკი და ისევ მე დავწერე და გავაფორმე... ხედავთ! აქაც შემოპარულა ფორმალის უღმრთო ბაცილა! კედლის გაწეთი გამოაკრავენ ხვალ ამ გაწეთს კედელზე და რას წაიკითხავენ იქ? ერთი პიონერის მიერ ნაჩვენავად, ფაციფუსით დაწერილ წერილებს. კვეცი ხელმოწერილი იქნება: რედკოლეგია. ვინ იპოვნის აქ ცინცხალ სიტყვას, ახალ აზრს? ვერა-ვინ. ეხვეც სკოლებში, პიონერულ ორგანიზაციებში შეთვისებული ცუდი ჩვევა: ერთმა აეთოს, ერთმა აქტივისტმა იტვირთოს რამდენიმე პიონერის საქმე... ნუთუ ასე ძნელია

ერთი პაწია წერილის ან შთაბეჭდილების დაწერა? აქ პასუხი ორგვარია: ან სიხარბაციის და საქმისადმი უსულგულო დამოკიდებულების მიზეზია ეს, ანდა, კიდევ უარესი, — სათანადო ჩვევა არა აქვთ გამომუშავებული ბავშვებს, არ ეხერხებოდათ საკუთარი ნაფიქრალის ქალაღღზე გადბანა.

ახლა წიგნებზე მოგახსენებთ. ბიბლიოთეკა ღარიბია. ისიც ესმა ხელმძღვანელის მონდომების წყალობით შეგროვდლ-მოქუჩებულა. ფაქტიურად ბავშვები უწიგნოდ არიან. მით

უფრო დასანანია ეს, რომ აქ არც ტელევიზორია, არც გაკეთილები აქვთ მოსამზადებელი. ამაზე შესანიშნავ ღროს წიგნის საკითხავად საღ და როდის იპოვნის კაცი? ალბათ ვერსად და ვერასდროს. კეთილი, ღარიბია ბიბლიოთეკა, მაგრამ საღ არის შენი საუვარელი წიგნი? რატომ არა გაქვს წამოღებული, რომ სასთუმალთან გედოს, გაღაშალო, გაღაიეთო, კვლავ და კვლავ ჩაუღრმავდე? მერე შენი წაკითხული ამხანავ გაღასცე, მისი შენ წაიკითხო ღრ ასე შემდეგ.

ფარდულში ორი შვეტუხა ბიჭი შერკინებია ერთმანეთს პინგ-პონგში, ორი გოგონა დახტის მათ ირგვლივ, მოთამაშებებს აქეზებენ, აქილიკებენ...

— ეხენი ჩვენი ბანაკის საუვარელი ბავშვები არიან, — ამბობს ესმა ხელმძღვანელი, — ფერტიდელი ქართველები, უფრო სწორად, ფერტიდნიდან ჩამოსული ქართველები ოჯახის შვეტუხები.

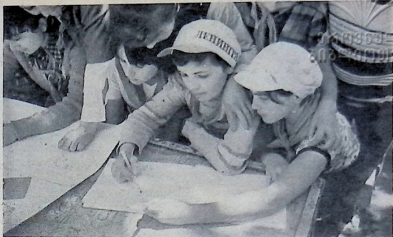
ბავშვების ჯანმრთელობას გუშავდ უღას ბანაკის ექიმი ნატა ბარსანაშვილი.

ვაკვირდები ბავშვებს. მცნაურ-
ბიან. ბიქოს! ვხედები — მაშინ ვნა-
ხე, შარშანწინ, „პიონერის“ რედკო-
ლეგიის და მწერლების გამსვლელი
კონფერენციები რომ ჩავატარეთ
სკოლებში. გაზრდილან, აქულებლა-
ვეზულან. თვითონაც მიცნეს, დაირ-
ცხვინეს.

— ხათუნა ონიკაშვილი ჩემი მარ-
ჯენა ხელია, — განაგრძობს ესმა,
— არც ნაზი ჩამორჩება, ორივეს ძა-
ლიან უყვარს პიონერული საქმიანო-
ბა, ეს წითელი აღმები და მრავ-
ალფერი სერპანტინები. სულ მაგათი

მისამ
რავმელში
ლია
გიორგაძე
და
ლია
კირვალიძე
ამაღმან
ქალის
გაზეთის
გამატს.

მისა ხალმღვანელი
მუღამ ბუნებში
წიაღში უბარაბს
პიონერაბს საუბრიბს.

ისწავლიდნენ, უფასოდ მიიღებდნენ
წიგნებს, უფასოდ დაისვენებდნენ.
„შეკამდნენ პურს“!

„გაუმარჯოს ბავშვთა დაცვის
წელს!“ მიუწერიათ დიდი ასოებით
ბანაის ტრანსპარანტზე. წელს კი
არა, ბავშვებს გაუმარჯოს! რამეთუ
ეს წელი მალე ჩაივლის, ბავშვებს კი
მარად არ მოაკლდებათ მზრუნველო-
ბა ჩვენს ქვეყანაში.

წ. ლუგაშვილი.

ფოტო
გ. გორისძემისი

გაკეთებულია. თითქმის ალარც ერთს
ალარ ახსოვს ირანი. რა გასაკვირია.
ექვსი წლისანი ჩამოიყვანეს. შეზა-
ნიშნავი ბავშვები არიან — სკოლაში
ხუთოსნები, აქაც გამორჩეულები...

... მიაქვს ფოსტას შორეულ ირან-
ში ნათესავებთან მიწერილი წერი-
ლები, ფოტოსურათები. ეს ჩვენი მი-
წაო, ქართველების მიწაო, ასე
გეუყვარს საბჭოეთის ყველა ბავშვებს
ერთმანეთით, ასე ვუღვგვართ ყვე-
ლანი მხარში ურთიერთსო... და განა
ოღებსმე იოცნებებდა ონიკაშვილიანთ
მოღგმა, რომ მათი ბავშვები უფასოდ

ეს
ბანი
და
მოსუპნარი
ბინაბი
პალრაპის
ღავემან
ისა
ღაღინჯაგუღანს
რომ
ვეღარც კი
ინსოვთ
მათ.

თავლები დააყვირა და ზიზღით წა-
მოიხახა:

— ფუჰ! ეს რა არის ბიჭებო? ავე-
რ იქ, ხედავთ? *ეჩენენ*
წინ, ვახზე, ნახევრად *განაყვირეს*
ლი მელა ეგლო...

— საოცარია, — თქვა ოთარმა,
— ტყავი თუ უნდოდა, ვილაცა იყო,
რატომ სულ არ გააძრო?

— იქნებ დეაზარა... — წამოიწყო
გელამ, მაგრამ ნუგზარმა შეწყვე-
ტინა:

— არა მგონია, აქ რალაც სხვა ამ-
ბავია.

ხან რა თქვეს, ხან რა. ნახევრად
გატყავებული მელას ყურება გულს
ურევდა. მტვერში ამოსვრულ წი-
თელ ფერღებზე მწვანე ბუხები და-
სეთოდნენ...

— წამო, წავიდეთ... — გულარე
უძლო გელამ. — რა საზიზღობა!

— დიცა, ასე დატოვება არ ივა-
რგებს, — თქვა ნუგზარმა, — უნდა
დადებარხოთ, ავერ, იმ ბუჩქის ძირას.

ათიოდ წუთში ამოთხარეს ორ-
მო, მელა კელით მიათრის, შიგ ჩა-
უშვეს და მიწა მიაყარეს. შემდეგ
გზა განაგრძეს.

კარავთან მისულებს თაყა დახვ-
დათ — იქაური სოფლის მკვიდრი.
შეპირებისამებრ, ღერო მოეტანა
მათთვის. საღამომით, კოცონს
შემომსდარი გულს უხსნიდ-
ნენ ერთმანეთს და თან ნება-ნება
ღვინოს აუკლებდნენ. ასე უფრო
სწრაფად გადიოდა დაუსრულებელი
ღამე და სიმარტოვის შეგრძნება. მა-
შინ ეს უკაცრეელი ხეობაც რალაც
თავისებურად მიშობდა და ახ-
ლობელი ხლებოდა მათთვის.

— ოჰ, თაყა ძია! — შეება იგრ-
ძნეს ბიჭებმა, — მოიბანე?

— აგერა, თქვენ გელოდებათ, —
ხელი წაპერა მოწულ ზოცის თაყამ.
— შვილებს გვეციებთ, ჩემი ხე-
ლითა მაქვს დაწურული...

— ჰოდა, დავევეთ კიდევ მაც
ხელების საღვებრძელოდ, — გაო-
ღმა ოთარმა.

ბიჭებმა ხელსაწყო-იარაღები კა-
რავში შეიტანეს. თაყამ ვახუთი ხის
ქვეშ მდებოდა ვაშალა, ზოცა ახ-
ლოს მოიდგა.

— ჩაკიებულია... სუ ნაპერწყმ-
ბსა ჰყარს...

— თაყა ძია, — ახლოს მიუჩი-

წახეზუღი იქ ჩემი საღამო

მკვრივ
პირაზნაწილი

მ ო თ ხ რ ო ბ ა

მხატვარი
თ. ხუციშვილი

ნუგზარი უსტვენდა, ოთარი და
გელა ხმადაბლა ღლინებდნენ. ტო-
პოგრაფები იყვნენ. საქმე მოთათვეს
და ახლა კარავში ბრუნდებოდნენ.

— ხმას გაუფრთხილდით, ბიჭე-
ბო, — ნუგზარმა წამით შეწყვიტა
სტვენა, ხუმრობით მხარი გაპკრა
ამხანაგებს, — ხომ იცით, თაყა ძია
უნდა მოვიდეს და, რალა თქმა უნდა,
ყელის ჩასაყვებელსაც მოაყო-
ლებს.

— პირიქით, ცოტა წავარჯიშება
საჭიროც კია, — მიუგო გელამ.

ვალმა-გამოღმა მწვანედ აქორი-
ლი შთები მოჩანდა. შორს, ისფერ

ნისლში კი კავკასიონის გადათეთ-
რებული ქედი ისახებოდა.

ჩამავალი მზე ღრუბლის ნაკლევს
ამოფარებოდა და ყოველ მხრივ ისე
გაებნია ოჭროსფერი სხივები, თი-
თქოს ღეღამიწა ბადემი უნდა მოაქ-
ციოსა.

გრილი სიო მსუბუქად ელამუნე-
ბოდათ სახეზე. საღადაც ძირს, ხევში,
ნაკადული ჩხრიალებდა.

მყუდრო საღამო დგებოდა, ისე-
თი, საზეიმო განწყობილებას რომ
უქმნის ადამიანს, უნებლიეთ რომ
აღლინებებს, გაფრინას მოასურებებს.
უცებ გელამ ღლინი შეწყვიტა,

ჩნდა ნუგზარი. — ზემოთ, ნამებარ მუხასთან, ვხაზე გატყავებული მელა ვგდო...

ოთარმა და გელმა კონსერვის ქილები გახსნეს, პური დაჭერეს, თავის მობანლილ მწვანელიც გარეცხეს.

— ზემოთ? — წარბები ასწია თავსამ. — უფურე ერთი, რა გამძლე ყოფილა!

— გამძლე? — ვერ გაიგო ოთარმა, წამოდგა და გაოცებული მიანჩერდა ბერიკაცს.

— ჰო... მთელ სოფელს გადაეკიოდა, ქათმებისაგან ვაცალა. ხაფანგი დაუგინა და დაიჭირეს. გაბრუნებულბმა ცოცხლად გახადეს ტყავი და ისე გაუშვეს.

ახლა უკვე სამივე იდგა ფეხზე.

— ცოცხლად? — ჩაეკითხა გელა.

— ცოცხლად გაატყავეს?

— მესა, ცოცხლად!

— თქვენი იქ იყავით? — შეეკითხა ნუგზარი.

— იქ ვიყავი, მაშა!

— მერედა, არ შეგებრალა?

— მე? რატომ?! მეც შემეძგამა

ქათმები...

— ჰოო, — ჩილიაპარკა ნუგზარმა, რომდე ჩაისუნთქა, კარავში შებრუნდა, საწოლზე გადაწვია და ბიჭებს გამოსძახა: — როგორღაც მოთენთილი ვარ, მეძინება.

— მეც მეძინება, ძალიან დავიკალე, — გელამაც ნუგზარს მიბაძა. ოთარმა წამით მოავლო თვალი გაშლილ სუფრას და ისიც კარავში შეძვრა.

თავამ ქიქებში ჩამოასხა ლენიო, სინათლეზე გახედა, მერე კიტრი და პამიდორი დაჭრა, მარილი მოაყარა. ყველაფერს რომ მორჩა, ბიჭებს დაელოდა. კარგა ხანს უდევდა, მაგრამ არავინ გამოსულა კარვიდან. მოთმინებადაკარგულმა თავი ასწია და მიიპატეცა:

— სუფრა გაშლილია, მობრძანდით!

— შეუძლოდა ვართ და არ გვიინდა! — გვიან გამოეპასუხა ნუგზარი, — რალაც ვერა ვართ კარგად!

— რა დაგემართათ, კაცო?! — კარავში თავი შეჭყო ბერიკაცმა, გაოცებით მიანჩერდა ბიჭებს.

— რა ვიცო... ალბათ აქაურმა ადგილმა დაგეცადა, — მიუგო გელამ.

თავამ დაექვეებით შეხედა მათ.

მიხედა, რომ ბიჭები ვერ იყვნენ გუნებაზე. უკან გაბრუნდა, სუფრა აალგა, სავეე ბოცა ხის ძირში მოდგა.

— მე წაველი და... საქმე მაქვს... ლენიო აგერა დგას... ხვალ კიდე მოვალ...

ხმა არავინ ვასცა. ბერიკაცი წაივდა. ნელა, უხალისოდ მიდიოდა. ვერ გაეგო, რა დემართათ ბიჭებს. ადრე ყოველთვის სინახულთ ხვდებოდნენ, დღეს კი რა მოეჩვენათ?.. „ალბათ მართლა გადაიღონენ“, — გაიფიქრა და გულზე ამით დაიმშვიდა.

ბიჭები მდუმარედ იწვნენ. ყველა თავის საფიქრალს ჩაღრმავებოდა. მაინც ყველას ფიქრი წელანდელ ამბავს დასტრიალებდა. ვერ გაერკვიათ, რა უფრო დიდი ბოროტება იყო: ქათმების მოპარვა თუ ქურდის ასე მკაცრად დასჯა, ამ აღამიანების გულგრილი და აუღელვებელი მოქმედება თუ უსურისამძიებელი ბუნების ასე აშკარად გამოხატვა!..

— დილოდანე ახალ ობიექტზე გადავდივართ... აქედან ათიოდე კილომეტრზე, — თქვა ნუგზარმა და იდყვებზე წამოწულმა გადახედა ბიჭებს, — თანახმა ხართ?

ხმა არავინ გაულია...

რაჰმის საბჭოს დახმარება

პიონერებს შეუძლიათ მიმართონ რაიონული, საოლქო ორგანიზაციების შტაბებსა და კომკავშირულ კომიტეტებს, რათა მათ მიანიჭონ რაჰმის ან რაჰმელის რომელიმე გამოჩენილი აღმამიანის, გმირის, ისეთი პიროვნების სახელი, ვისი ცხოვრებაც სამაგალითო იქნება თითოეული პიონერისათვის.

რაჰმის საბჭო და პიონერბაი

საბჭო უმრავლესობის ხმით არჩეული ორგანოა, რომელიც რაჰმის ხელმძღვანელობს. ამიტომ რაც შეიძლება უნდა ეცადო, მხარი დაუჭიროო მას.

თუ რაიმე საწინააღმდეგო ვაქვს, თუ არ ეთანხმები მის გადაწყვეტილებას, შეგიძლია ეს საკითხი რაჰმის საბჭოს სხდომაზე გაიტანო და იქ გაარჩიო.

რაჰმის საბჭო ანგარიშს აბარებს რაჰმის შტატებს. თუ რაჰმის საბჭო ვერ წევრებს ამა თუ იმ საკითხს, მაშინ მის გარეგან უფროსი პიონერხელმძღვანელი ან კომკავშირელები უნდა ჩაერიონ.

რაჰმის საბჭოს არჩენისი

რაჰმის სხდომაზე ბავშვები ასახელებენ რაჰმის საბჭოში ასარჩევ კანდიდატებს. შემდეგ კენჭს უყრიან მათ. იმ ბავშვებს, ვინც ხმის უმეტესობას მიიღებს, საბჭოს წევრებად ირჩევენ.

საბჭოს წევრებად ისეთი პიონერები უნდა დაასახელოთ, ვისიც გწამთ, გჭირათ, ვისაც საზოგადოებრივი მუშაობის სურვილი და უნარი გააჩნია, ვინც სწავლაში და ყოლაქცევაში სამაგალითია.

კი ნაძვის ხესთან ჩაუტყუვდა და კითხულობს აბა, მოდი აქ, პატარა ცოდვილი!

აქარბლებული გამოვიდა ჰაინროხი საფარიდან. ხმაურს მკვდარს მამა არ უწყურებოდეს, კლდე მუხხხხ და აკოცა.

— კი მაგრამ, შენ რომ ჩემთვის გერ არ გითქვამს, მოგეწონა თუ არა ახალი კოსტიუმი? —

— რა კოსტიუმი? — გაიკვირა ჰაინროხმა.

— დედამ შენთვის გახედა.

— ასეთი რამ გავიზოლა, ერსნე? —

— მშ გერ არ გინახავს შენი სახუქარი, შვილი?

— ჰაინროხმა თავი გაქანია...

— შეზე ამ სურათს, მამა, შენ ხომ მიყვებიოდი, ბერძენებმა ტროასი და განადგურეს, ძეა ძეაზე არ დაუტოვებიათო. ეს არ უნდა იყოს სწორი. ამ წიგნის ავტორს თვითონ უნახავს ტროა და წიგნიც დაუსტრათებია.

— მამას გაეცინა.

— ჩემო ბიჭუნე, სურათი მხატვრის გამოხატონია, მან ასე წარმოიღვინა ტროა.

— ერთ ხანს ჰაინროხი ფიქრებმა გაიტაცა. შემდეგ ისე ეცინა:

— ტროასი ნამდივლად ასეთი დიდი გალავანი ერტყა და ასეთი დიდი კოშკები ჰქონდა, როგორც ამ სურათზეა დახატული?

— შესაძლებელია.

— აჰა! — შესძახა ბიჭმა. — ასეთი სქელი კედლებსა და კოშკებს მქონდა ქალაქი არ შეიძლებოდა უცვალოდ გააქრალიყო.

— ტროა სამი ათასი წლის წინათ განადგურდა, ჰაინროხი, და მისი კედლებიდან არაფერი დარჩენილა!

— იქნებ მტკიცოდა და მიწით არის დაფარული? იცი, მამა, — ჰაინროხმა წიგნი მკერდზე მიიჭრა, — როცა დიდი გაიზრდები, ტროასი ვიპოვნი!

მამამ გადაიხარხარა. ხომ არ გადაირიგო, უნდოდა ეთქვა, მაგრამ მამიწეზე გადადიოქრა. წიგლის ანთებულ თავსებსა და ამაყად შემართულ თესს რომ შეხედა.

— კეთილი, ჰაინროხ, — ჩაღაპრაჲა მან. — ძალთან კარგი ბიჭი, მოხანტ ტროა. ეს პართლაც მშვენიერი მიზანია.

გაზაფხულზე ანკერსპაცენელ გავუგებია ახალი თამაში გაუხედა: იგი მით ჰაინროხმა ასწავლა. თამაში შემდეგში მდგომარეობდა: ალყა უნდა შემოეორტყათ მილეგომილციხე-სამპარისათვის. — ტროასისთვის, რომეცადა სასაფლაოს ყოროლა.

მონაქა ტროაზე

აინრიხ ალფსანდერ ზოლო

მხატვარი ლ. ზარაფიშვილი

1830 წლის შობის წინა დამე იყო. პასტორი შლიმანი ცოლთა და ხუთი უფროსი შვილით ანკერსპაცენის თოვლით დაფარულ ქუჩებს მიუყვებოდა. სახლი საშობაო საჩუქრები, — მართალია, არა ფერადსა და საჩუქრები, არამედ მხოლოდ საკირო, ყოველდღიურ ცხოვრებაში გამოსადეგი ნივთები ევლათ. პასტორი შლიმანი ხელმოკლედ ცხოვრობდა და ადვილი არ იყო შვილი შვილის გამოკვება. „ნეტეფ წიგნი დამხედლიოდეს“, — ინატრა პატარა ჰაინროხმა. იგი რვა წლისა იყო, მაგრამ უკვე წიგნების დიდ მოყვარულად ითვლებოდა. ბერისა და ვატაცებით კითხულობდა. მისი ერთადერთი სანატრული საგანი წიგნები იყო.

კარი ზარის წყარუნით ვიღო და ოჯახი საშობაოდ მართულ ოთახში შევიდა. ჰაინროხმა კარებიდანვე თვალი მოჰკრა თავის კუთხეში დიდ სქელტანინ წიგნს და ერთი ნახტომით მაგიდასთან გაჩნდა. მოუთმენლად გადაიკითხა სათური: „მსოფლიოს ისტორია ბავშვებისათვის“. სისარული სუნთქვაშეკრულმა სწრაფად ვადფურცლა და უხედა დასურათებული გვერდები გადაათვალიერა.

— ასე, ჩემო ჰაინროხ, — უთხრა მამამ და თავზე ხელი გადაუსვა პა-

ტარას. — მიიღე ჩემგან საჩუქრად ეს წიგნი. ახლა შეგიძლია შენ თვითონ გაეცნო წარსულის ამბებს... — ამ სიტყვებით წიგნი გამოთაროვა, გადაშალა და უჩვენა: — აი, აქ არის აღწერილი ის ამბავი, მე რომ მოგიყვები: როგორ გაილაშქრეს ბერძენებმა მცირე აზიაში და როგორ იბრძოდნენ მთელი ათი წლის მანძილზე ტროისათვის, რომელიც ბოლოს მხოლოდ ეშმაკობით ივდეს ხელთ.

ჰაინროხი მამას აღარ უსმენდა. მოსმენილს საკეთარი თვალით წაკითხული ჯობიაო, გაიფიქრა, და ვიდრე მამა პატარა ლუდვიგს სათამაშოს დაინუნულებას უხსნიდა, ნაძვის ხის უჯან, კედლებთან მყუდრედ მოიკალათა და კითხვას შეუდგა.

სათი საათს მისდევდა. სანთლები ჩაიწეო, ბავშვებსაც, კარგა ხანი, ტკბილად ეძინათ ლოგინში. საუბარში გართული პასტორი შლიმანი და მისი ცოლი ტახტზე ისხდნენ. პასტორი გაუთავებლად ყვებოდა რალაცას. გვიან შეამჩნია, რომ ცოლი პასუსს არ აძლევდა — მთელი დღის ჯაფას მოეყანეს ქალი.

— ოჰ, მამატიე, ლუხა, — დარცხვნიტ წამოდგა და ნაძვის ხეზე სახითები ჩააქრო. და უცებ გახციფიერებულმა შესძახა: — ოჰო, ერთი ამას შეხედე, ლუჩია! ჩვენი ბი-

ნზე იყო განლაგებული, და აელთ იგი.

მაგრამ ცხოვრება იშვიათად ჰგავს ლამაზ თამაშს, ზოგჯერ იგი თვით თავშეშლისთვის აუტანელია. ეს თავის თავზე გამოსცადა ცნობა წლის ჰაზრის შლიდან, როცა საველელო დღეა გარდაეცვალა. ხოლო მამამ სამუშაო ადგილი დაკარგა. ბავშვები ნათესაუბებს შეევედრნენ. ამხნდან რთულია გასწავლა. ჰაზრები მიხსნას ცხოვრობდა, ბალტიის ზღვის სანაპიროზე. თერმობტი წლის ნოსტრალიკის გინნახისი შეედა. სურ-და ესწავლა და სწავლული გამო-სულიყო. ცხოვრების მიხნად ტროის აღმორჩნა დაისახა.

მაგრამ მამას გაუჭირდა სწავლის ფული გადახდა და ჰაზრების იძუ-ლებული გახდა, მაღელ-დაცნებინა თავი გინნახისათვის. თითხმეტი წლისა შეიკრდა და დედა ერთ ვა-ჭარს პატარა ქალაქ ფურსტენბერ-გში, ჰვერა დუქანს, სწობიდა ჰქვალს, მარიალსა და თავს.

ხუთხმეცვარი წელი იდგა ჰაზრინ-ხაბლთან და ყოველდღიურ საქ-მიანობაში თითქმის მიავიწყდა კი-დეც თაყობა ცხოვრების მიხნა. მა-გრამ არ, ერთ საღამოს დუქანში შე-მოვიდა მუწისკვლის მოგამაგრი, როცა უკანახელო გროშები სასმე-ლში დაუხარჯა: იგი გინნახიდან გა-მოეფრთხა და სამუშაოსთვისაც გუ-ლი ვერ დაეღო.

— დიხ, — თქვა მან — ადრე უკეთესი დღეები მახსოვს. არა გე-რა, ჩემო ძვირფასო? მე ნახევარი ჰომეროსის ზებირად ვიცი! — და ხმაძილდა წაყითხა „ილიადს“ — დასაწყისი, რომელშიც ტროის იმი იყო ხობტაშესხმული.

გამხდარმა, ფერმკრთალმა ვაჭრის შეგირდმა თავლები მიიღოლა, რომ მის სინჯას აც ერთი სიტყვა არ გამოჩინებოდა. ეს იყო დემოტიკისა და გმირების ენა, იმ დემოტიკისა და გმირებისა, რომლებიც ტროისათვის იმეძიონდნენ. როცა ჰაზრინმა თვალს გაახილა, დაინახა თავლი, შაქარი და ნავთის კასრი. ცრემლები მოგვარა ბავშვების დასხვრეული თანების განხენებამ. და უკებ თანების მტკიცედ გადაწყვიტა: მსურს და კი-დეც დიდ მიფლწიო ჩემს მიხანს ყველა სინჯის მიუხედავად!

ცნობამეტი წლის ვაჭრის შეგირდმა როსტოკის მიამურა, აქედან კი ჰამ-ბურგს გადავიდა.

პირდაპირი გზა ტროისაკენ სწავ-ლისა და მცენერების ხაზით მისთ-ვის დასშული იყო. ამიტომ არაპი-რდაპირი გზებით უნდა ევლი: თა-ვისი პროფესიით იმდენი ფული

უნდა ეშოვნა. რომ შემდეგში შეს-ლებოდა მუშაობისათვის თავის და-ხენებდა. მერე ყველაფერს აინახო-ურებდა, რისი სწავლა ვერ შეს-ლოდა. მაგრამ არც როსტოკში და არც ჰამბურგში ფული ქუჩაში არ ეყარა ახლავარდა კაცს კი მიმეც ფიხეუ-ლი მუშაობა აზარ შეველი: ერთ-ხელ ფურსტენბერგს დუქანში მიმეც კასრი ასწია და ფილტვი დაი-ხანა.

ჰაზრინს დღის მეგობარი, ჰამ-ბურგელი გემის მკაცრი დეხმარა. მან უჩრია სამხრეთ ამერიკაში გამ-გარეობა. ამ წინახადებმა შლიმანი აღაფრთოხანა. მაგრამ გემი „ლო-რნოთა“ მტორშიმში მოყვა და პოლა-ნიის ნაპირთან ჩაიძირა. ეკავადის მხოლოდ ერთი ნაწილი გადარჩა.

შლიმანმა ამსტერდამში გადანი-ცვლა და უზარალო კანტორის მი-ხეულდ დაიწყო მუშაობა. „ეს ბედ-ნიერება ხელიდან აღარ უნდა გავე-შვა“ — ფიქრობდა შლიმანი და ეხ-ტრების არ ზოგავდა. უბრაველს ყოვლისა, დაეწავა ენებს, რადან ვაჭრისათვის ენების ცოდნა მთავა-რი იყო. პირველად პოლანდიური შეისწავლა — მისთვის ყველაზე ადვილი ენა. ამას მოჰყვა ინგლისური. მაგრამ იმეგარად, როგორც სხები სწავლობდნენ ენებს, მას არ შეეძლო სწავლა — არ შეეძლო მთელი რრი წლის მანხილედ კერა-ში მხოლოდ ენა ან ოთხი საათი დავთმო მუცადინიობისათვის. შლი-მანმა საკუთარი მეთოდი შეიმუშავა — ბევრს კითხოლობდა ხმაძილდა და ბევრს სწავლობდა ზებირად. მას ესმოდა, რომ ენების ცოდნა მეტ გა-საქნას მისცემდა თავის პროფესი-აში. ამიტომ, ქუჩაში რომ მიიღოდა, მაშინაც წიგნი ვჭირა და თავისთვის ზებირად იმეიოებდა ნასწავლ ტექ-სტებს. თუ ფიქრში ან ბანკში ლა-ღინი დასტრედილობდა, იქაც სწავ-ლობდა. ნახევარ წელწელში ისე დაეუფლა ინგლისურს, როგორც გემინანულს, საუთარო დედაქანს.

შემდეგ გადავიდა ფრანგულის შე-სწავლაზე. იტალიური, ესპანური და პორტუგალიური ენების დაუფლე-ბას მხოლოდ ექვს-ექვსი კვირა მო-ანდობა (სიცოცხლის უსასრულოს მან 21 ენა იცოდა).

ამის შემდეგ ჰაზრინს შლიმანმა გამოძინა შესავფრისი ადგილი: მუ-შაობა დაიწყო ამსტერდამის დიდ საეაქრო სახლში, რომელსაც მთელ საფლოლოში ჰქონდა ფილოსოფი. ამასობაში რუსული ენაც შეისწავ-ლა და მისმა შედეგმა ოცდაოთხი წლის ჰაზრინი პეტერბურგში გაა-გზავნეს (იმ დროს დასავლეთ ეკო-

პაში რუსული თითქმის ოთხი წი-ლია). შლიმანის მიხანი იყო გაძი-ლებოდა, რამ მას ხელს ეძლეოდა მერე, მთავარი მიხნის განხორციე-ლებოდა. ეს მიხანი კი ცნობილია მაშელ ჰაზრინს შლიმანი დიდებულის გახდა, ხოლო 18 წლის შემდეგ მრავ-ლი მილიონის მფლობელობა გადა-ეცა ხოლო იმ ხანად ასეთი განხე-ლებული გეგმების განხორციელება მხოლოდ მდიდარ ადამიანს თუ შე-ეძლო.

თუმცა ამ გეგმების განხორციე-ლება არ გამოდგა ადელიო საქმე: უბრაველს ყოვლისა, საჭირო აღ-მიჩნდა, რომ ორმოცდაოთხი წლის ეკავარი ჰაზრინს უნივერსიტეტის სტუდენტებს შორის უზარალო მსმე-ნელად ჩამდარყო: ბევრი სწავლა იყო საჭირო ახალი, მკვლევარის პროფესიის დასაუფლებლად.

ბოლოს, როგორც იქნა, დედა ნა-ნარკი დღე და შლიმანი კონსტან-ტინეპოლიდან დარღანელისაკენ გა-ემართა. დაიჭირა ცხენები, აიყვანა გამოყლი და ტროისაკენ აიღო გეზი.

მაგრამ სად უნდა ყოფილიყო ტროა საერთოდ? ქალაქი, რომელიც სტროა ერქვა, უკვე დიდი ხანა აღარ არსებობდა. ცნობილი სწავ-ლულთა აზრით, იგი იქ იყო, სადაც აშხაბად პატარა თურქული სოფელი ბუნარბაში მდებარეობს. სოფელი გრძელმეტად ბინძური აღმოჩნდა, ამიტომ შლიმანს ღია ცის ქვეშ იმე-ნა, ჰამდა მარტო პურს და ტროის გმირების მსგავსად სეამდა მღინად სკამხადურის წაყლს. როგორც გამოი-ყურებოდა ძველი სამყაროს მიღა-ნა მეტი, რომლის სანახავდაც გამოი-ვიდა მკვლევარი შლიმანი? ოდეს-ღაც აქ დიდი ქალაქი უნდა ყოფი-ლიყო, მაგრამ ბუნარბაში შლიმან-მა ვერაფერი იპოვა. საათობდა და ზოგჯერ მთელი დღის განმავლობა-ში დახმხვდა იგი ბუნარბაშის ბო-რცხვეს და არც ერთი დამუშავებუ-ლი ქვა. არც ერთი ქურქლის ნამს-ხვევიც არ უნახავს. შემდეგ ხუთი მუხის დახმარებით გამოიკვლია კი-დეც 30 საფლავი, მაგრამ აქაც ვე-რაფერი იპოვა. ყველაფერი ხაულო იყო. იგი უკვე მიხნდა, რომ სწავ-ლულები ცდებიდნენ: აქ არსიოდეს ყოფილა ტროა.

ველზე ცხენით მიმავალი შლიმან-ის ყურადღება ადრევე მიიპყრო ერთმა ვორაქმა.

— რა ჰქვია ამ ვორაქს? — კითხ-ხა მან ერთხელ თავის მეგზურს.

— მისარლოი, პატრონი! — მუ-ცე მეგზურმა. შლიმანმა თოქოქი ენაც იცოდა — მისარლოი თურქ-ქულად სასახლეს ნიშნავს. მან გო-

რაც მიაწურა. აქ ქვებსა და ნამსხრევბის მთელი გროვა დახვდა. მხოლოდ მზის ჩახელისას ჩამოგდა დალოლობისაგან არაქათამცოდლო შლომანი ხის ქვეშ. პირველი ნახივი მიხისისადე ქვევ გადადგა: უდაოდ აქ უნდა ყოფილიყო ტროის ადგილსამყოფელი.

მთელი ბორცი ნანგრევებს შეეფინა. აქ, ძველი ტროის ნანგრევებზე, ბერძენებმა და რომაელებმა მოგვიანებით თავიანთი ქალაქები გააშენეს. ეს ყველაფერი უნდა გადაეწმინდა შლომანს.

იქნებ მართლა ეწერა განხორციელება რვა წლის ყმაწვილის ოცნებას?... როცა მოგვიანებით შლომანმა თავის წიგნში აღნიშნა, ტროა აღმოვაჩინეო, მთელი მსოფლიოს პოეფსორებმა ერთხმად განაცხადეს, შლომანი ჭეუახე შეშლილიო. მაგრამ იგი ურუყვად იდგა თავის ნათქვამზე. მას სურდა და უნდა შედგომოდა კიდევ მუშაობას. ამისათვის კი საჭირო იყო თურქ ხელსე-

ფალთა ნებართვა, რაზეც თურქეთის მთავრობამ უსცემელს უარი უთხარა. ისეც დასრულეუბებს წააწყდა შლომანი. ბოლოს, როგორც იქნა, დიდი თანხის მეშვეობითა და მოთმინებით ეს უფლებაც მოიპოვა და ტროის ველზე გავიდა.

ჰისპარციის ბორცი შლომანმა ხუთი მეტრის სიღრმეზე გათხარა. გამოჩნდა ორი მეტრი სისქის კედელი. აქამდე ნანახი გალავნთაგან ეს გალავანი ყველაზე გვიანდელი ხანისა უნდა ყოფილიყო. ის იყო, შლომანმა გაიფიქრა. მგონი კვალს მივაგებო, რომ ორი თურქი ყვირითი მიუვარდა. საძოვრებს რატომ ვეფუშეებო.

შლომანმა აუხსნა, რასაც აეუთებდა და ისიც უთხარა, რომ შეეძლო მათი უბადრევი მიწა-წყლის ყიდვა კი.

ყველაფერი მას ეწინააღმდეგებოდა — ადამიანეც და ბუნებაც. აქაულთა ხანგრძლივი დროის განმავლობაში დაუსასლესელი ჩანდა,

მთელი კელი წარმოადგენდა ერთ მთლიან ვაჭარს, რომელშიც სხვათაგან, შხამიანი გველები ბუდობდნენ, ბორცვზე ძლიერი ქარი ქრიადა და მუშებს თვალებს ქვარავნი უყვებდა. შლომანსა და მისსა მხსენებელს, კოლს, სოფიას, ტანჯავდა მცხენეარე მზის სხივები. მაშარაო, ქარზე ხლები და სიცივე, მიუხედავად ამისა, სსოწარყვეთილებას მაინც არ მისიქვებან.

1870 წელს შეუდგნენ მუშაობას, რამდენიმე ადგილას თხუთმეტოე მეტრამდე ამთხარეს მიწა, შლომანმა ქალაქის კარიბჭეს მიავლო მშენენიერი ქუჩის გამოთხარა, სსასახლ, ქალაქის გალავნის ნანგრევები უღამაგესი კომპეტობი.

1873 წლის ზაფხულში, 15 ივნისისათვის შლომანს განხრახული ჰქონდა დაეთმარებინა გათხრების დღე ვარაუდობდა. რომ მიზანს მაღალი გათხარა და ტროის უღიდესი ნაწილი დადგა 14 ივნისს. დილით ადრე კიდევ ერთხელ აუევენ შლომანი და მისი კოლი ჰისპარციის ბორციის ფერდობს. ამჯერად გამოსამშვიდობელად შლომანი ღობა დიქრს მიესწმოდა. აქ მან ბუერი საინტერესო რამ ნახა. შვიდი ფენის სისქეზე ქალაქი ქალაქზე იყო გამოჩენილი. მაგრამ კინებე რომ თქვას, ეს კედლები სრულმბითაც არ მიუღებებოდა ტროასო? რით დავუბტყიებ ჩემს სიმართლეს? — არ სვენებდა ეს კითხვა შლომანს.

ჰაინრიხ შლომანმა ერთხელ კიდევ შეავლო თვალი კედლებს. რატომ არ გინდათ, გამანდით იქენი საიდუმლოება? — გაიფიქრა ის. და ამ დროს უტეებ მზის ერთი სხივი სპილენძის უჩვეულო საგანზე აიავდა. ოქროს ჰვავს. — გაუელესა მკვლევარს.

შლომანმა სოფიას ხელი წაავლო და მაგრად მოუჭიკრა.

— ვგონებ, აქ განძი უნდა იყოს. — წაიჩურჩულა მან. — არ მინდა იუშებმა შეამჩნიონ. მათ შორის ბერი არაა სასნდო.

— გამოუცხადე, დღეს არ ვიძუშეებთ-თქო, და სახლებში გაუშვი.

— ახლა, დილის რვა საათზე?

— ამას მე თვითონ მოვახერხებ.

სოფია გალავანს გადააღდა და მუშებს წამალა გასცაბა:

— შესვენება, შესვენება!

მიობრინა გაოცებულმა ზედაბედვლმა. სოფია სიცილით შეეგება:

— დიხ, შესვენება გამოავახადე. არ შემეცდარხართ. რამდენჯერ უთქვამს დიქტორს, მუშებს დღესასწაულებზე დასვენება ეკუთხებოთ. ახლა მხედველობიდან გამოიჩინა.

ზნაოზი

აზნაენი

ბეზრდილობა

საზოგადოებაში თავადაპირს უნარი. ზარილობა, თავაზიანობა.

უღაპო, რომ კარგი საშუალებით მეშვიკი უზუხი არ უნდა იყოს, წარჩინებული მოსაწყველ კი. რომელიც მონეტ ქალს ადგოს არ დაუთმოს. ზარტივისიზონი, არ არის საბჭოთა კავშირის სახალხო არტისტება ბორის ბაბოჩინმა ერთხელ თქვა:

„თქვენ იცით, რომ მე კენემბერტუჯაფოს საკავშირო ინსტიტუტში ვასწავლი. ერთხელ შემთხვევით გაკვირვდი, რომ ერთხელ ვაქსაქლო-შეკლასათვის გაერტყა. მე არ ჩავიძებინე არ მათი ჩიუბის მუხუხი. არც იმას დაელოდებოდა რეპორტიორი ზომებს მიიღებდა. მე უბრალოდ ვაპრობონი ამ ახალგაზრდას, რომ მეტროს ვაგომო დარჩენა ინსტიტუტში შეუძლებელი იყო. ის მიხვდა ამას, მიხვდა, რომ ჩვენთან დასარჩენი პირი აღარ ჰქონდა და მეცადონიობებზე მტრად დამც გამოცხადებულა.“

მაგრამ ახალგაზრდებს ეკემენტრულად ვუბრუნდობთ: ცრუბრალი რომ მიკვიდეს ჩვენ, უფროსებს მახსოვს, რეალურ სასუფრებელში რომ ვაწავლობდი. კარგში ხშირად იღა ხოლმე ინსტიტუტში და ყველა, ვინც დაუღუპა, ახალგაზრდა იყო ჩაკეთი. უნა ამბრუნებდა ახლა კი მოღიბარ კენემბერტოგრაფის საკავშირო ინსტიტუტში.

უყურებ ამბიტორიტეტს და გაცილებლი რჩები: ეშმაკა იცის, რა არის სიდან გაბორძენილი გუქები, გოგონებს ფეხი ფეხზე შემოქრეპნი და აბოლბენ, გამოეშმაკავენ და რწმუნები, რომ ისინი უბრადლები და ნეკრები კი არ არიან, უბრალოდ არ ესით, რომ ასე არ შეიძლება. მათთვის არავის არ უსწავლებია, რომ ასე მოქცევა უწყისობა.

შშირად ვეგვიბე ხოლმე ველოკია დიმიტრის ასულ ტურჩანინოვას მას შეელო ყოველი ხელსაყრელი შემხობეევა არჩეველბრივი ტაქტიტ გამოუყენებინა იმისათვის, რომ ახალგაზრდებთანათვის სწორი წარმოდგენა მიეცა მკაცრ წესებზე. ამ უმადელ მისას, სამწუხაროდ, არც თუ ისე დიდი ხალხით ასრულებებს ის ადამიანები, რომლებიც თვითნებ გამოცდებულბით, რანგით და მღღმარეობით ახალგაზრდობის ნამდვილი ამბრდლები უნდა იყვნენ. როდესაც თეატრში ახლად-მოსული ახალგაზრდა მსახიობი ტურჩანინოვას დერეფანში გვერდით ჩაუღვლიდა და თავის დაქნევიტ მიესალმებოდა, იგი გაჩერდებოდა და აღუარებდათ გაკავსებუბითა: „გამარჯობათ! მე ველოკია დიმიტრენა მქვია. თქვენა? აღბათ ახალი მოსული ხართ მკირე თეატრში? მომლოკავს...“ ამის შემდეგ იწყებდა საუბარს, რის შედეგადაც ახალგაზრდა მსახიობს უნაქ შეელო სიტყვას მანძილზე ახალგადა. რომ ტურგოსთან მისაღებია ასე საუბრობს არ არის მხოლოდ თავის დაყვარ და მშრალი „გამარჯობათ!“

ყველაფერი ეს მე სრულადაც არ მკონია ზღმეტი ფორმობა.

ეს ძალზე მწიშელოვანია არა მარტო თავაზიანობის და ეტეიტრის დასაკავად, არამედ თეატრის, ინსტიტუტში, ქარხანაში, სკოლაში შემეჩმეღებუბით ატომფერვია შესაქმნელად: მე მიმაჩნია, რომ ყოველი შენი ნაბაქს, საქულის გამო მათეამბებლობია გრძობა ვანუყოლად არის დაყვარებულ ქველ მოზროენე არუბინათვის დამაბათათეადე თავისუფლებსა და დამოუკიდებლობის გრძობასთან.

მე უბრალოდ, ბუნებრიობის მომხრე ვარ, მომხრე ვარ იმისა, რომ ადამიანები იყვამდენ სადად და ღამაზად, ჩემში მხოლოდ შეცდენენა არ იწვევს უფემელოდ, ზოხილბ-პილებში გამოჩინებული გოგობიქებია დანახვა, მაგრამ დიმიტო დაბოფარია მკვირი სწავლობაგამა ახალგაზრდობაში მეუკ ამ მოყვარდა დარეგებები, მაგრამ ზედმა გამოღბა და სხოვრებებში შემადველბ სუთ

რომ დღეს მისი დაბადების დღეა. ამიტომ შეგიძლიათ, სახლებში წახვდით. მანამდე კი ბულაღტრთან შეიარეთ. არ თქვენი შრომის სრული საფასური მიიღეთ.

ქსაყოფილი თურქები და ბერძენები დაიხილნენ. სოფია მეუღლესთან მივიდა. აღულებული შლიმანი თავის განძთან ბოლთას სცემდა.

— ყველა წავიდა, შეგიძლია ხოლმე შევედგეთ, — დაუძახა სოფიამ.

ორივე აცოდა გალავანზე. აქედან შეეძლოთ მისწვდომოდნენ სპილენძისმავგარ ნივთს.

მაგრამ მალე მიხვდნენ, რომ არც თუ ისე ადვილი საქმე იყო იმ ნივთის გამოთხრა სქელი, მაგარი ფენიდან. ერთი გაუფრთხილებელი ხაზი იყო — შეიძლება მთელი კვლევი ჩამონგრეულყოფი და განძიც და განძის მძიებლებიც თან ჩაეტანა.

ფრთხილად გამოჰქონდა შლიმანი სპილენძის საფარი კედლიდან, მთომენებით მუსუზობდა რამდენიმე საათს და ბოლოს, როგორც იქნა, ხელთ იგდო. ეს იყო ოვალური ფარი, ისეთი, როგორცაც ტროიელი მეომრები ხმარობდნენ. ამას მოჰყვა სხვა საფენები. სოფიამ ყველაფერი ქონში შეიჭრნა. გვიან ღამეზე თავაღიერებდნენ ერთად სპილენძის და ვერცხლის ნაკეთობებს, ხმლესსა და დანებს, სალიენძის ქვაბებს, ოქროს სურას, რომელიც თითქმის ერთ ზარტყნაქს იწონიდა, ხომალდის ფორმის 600 გრამიან ოქროს ფილას და მრავალ სხვა ნივთს. აქ იყო დღევერცხლის ლარნაკიც, საიდანაც მაგიდაზე გადმოცვივდა დიადემები და სამკაულები, ბეჭდები, საყინველები, თავსაკრავები, გრძელი საყურეები, ფართო სამაჯურები. ყველაფერი ფართო იყო.

— ეს შეიძლება პრაიმოსის განძია, — თქვა შლიმანმა არაკალეულელი ხმით. — ჩემი აზრით, ვილასა უღვია პრაიმოსის ოჯახის საგანძურის გადარჩენა მტრის შემოსევისას... ახლა ვეღარაინ მეტყვი, ტრია არ აღმოჩენილია.

დღეს ჩვენ ვიცით, რომ შლიმანი მართალი იყო, და ამავე დროს, არც იყო მართალი. დიან, მან აღმოაჩინა ტრია, მაგრამ განძი პრაიმოსისა კი არ იყო, არამედ უფრო გვიანდელ ხანას მიეკუთვნებოდა. თუმცა ამას არ აქვს მნიშვნელობა. მთავარია, რომ შლიმანმა საბერძნეთის ისტორიაში ერთი ათასწლეული აღმოაჩინა და იგი კაცობრიობას განაცნო.

გეგმანუღლან თარგნა
მოდება კოლუაბა

ბუიყო კლდე-კაპანებში და ღირღაღღებში სიარულით ბანდლებიც შემოაკუნდა, წრიაპებაც გადადგირიხა.

თვარელი კლიანიზე ჩამოვდა და წრიპების გასწორებას მუდგა, თან გულკაჭირიანად ფიქრობდა, სახლში ხელცარიელი როგორ დაბრუნდებოდა.

უცხად რაღაც კენესა შემოესმა. გვერდით გაიხედდა და თვალს არ დაუკურთხა. იქვე ასლის, კლდის თავზე ვეფხვი დაინახა, ცალი ტოტი წინ გაეწია და საცოდავად კენესოდა.

თვარელმა ვეფხვს შეხედდა, ვეფხვმა — თვარელს. თითქმის ერთმანეთს აწონდაწონესო. მათ გამოხედვამისი სამტრო არა ჩანდა რა.

მონადირეს ყრუ ხმა ჩაეძიო, მოჰკალიო, რასაც უცდით, მყარამ ბოროტ ხმას ასე გასძახა: „მგავსაც უნადირიანა, ეტყობა რაღაც სატყეიარი შეჰყარია, ხელი არ მიმდის მის მოსაკლავად“.

ვეფხვი წაშობდა, კოჭლობით თვარელთან მივიდა, მტკიანი ფეხი მუხლზე დაადო და შეწყუბულმა შეტემულა, მიწველო. თვარელმა ფეხი აუწია, გა-

უსინჯა — ვეფხვს ტოტში სვავის ნისკარებით ნალესა კლდის ნატიქს შერჭობოდა, ფეხი გასივობდა. თვარელმა სატყეისი წვერით იარა გაუჭრა. სისხლმა იფეთქა, ნალეს ქვაც გადამოვარდა. ვეფხვს ტკივილი დაუჰმდა. თვარელმა ჭრილობაზე მალამო წასცხი და ნაჭრით მაგრად შეუხვია.

ვეფხვი წავიდა, კლდეს მოეფარა. თვარელი წამოდგა. წასვლა დააპირა, გაიხედა, ჰორბუდა ირემმა ჩაუქროლა ვეფხვით. თვარელმა ჩაუჭვლიო მოასწო და ირემი ერთი გასროლით ძირს დასვა. სულ მალე იქვე ჩიხვების ხრემ ჩაისუფლა. თვარელმა ერთი ჯისვის მოკვლა მოასწრო. ის იყო, მონადირემ ადგილიც და ფეხი აკრიფა, რომ მალე ვეფხვი შენიშნა. მხევი მტკივან ტრეს მყერდზე იცემდა. თვარელი მიხედა: ირემი და ჩიხვები სწორედ იმ ვეფხვმა გამოურგა, რომელიც მან დაინდო, უმკურნალო და დახმარება გაუწია — სიციუთ სიციუთ გადაუხდა.

ასეთია ეს უძველესი ჭირთული ლევედა ვეფხვისა და მოყმე-მონადირის-

სა. ეს ლევედა XIX საუკუნის 90-იან წლებში ვაჭარ-ვაჭარულმა გლობალმა აქომადა ჩამოტყდა. ვეფხვი მკითხველს ჩამოტყდა: „ნობათად მომხრობენ თქვენთვის ამბავი ძელითა“ მართლაც, ეს ლევედა უფრო ძველი უნდა იყოს, ვიდრე ვეფხვისა და მოყმის საქვეყნოდ განაქმულ ბალადამი მოთხრობილი ამბავი

ლომის მთა და ვუჰუსის მთა

XVIII საუკუნის ქართული სახელმწიფო მოღვაწე იესე ბარათაშვილი თავის მემუარებში — „ცხოვრება ახდირი“ — წერს:

„მეფე ერეკლე ერთ თვეს ერთ ადგილას არ დადგის, ის მტერი ჰყვანდა, ის გამიქიონდა, დადიოდა და თავის საბრძანებელს ასე არიგებდა. ერთ დღეს ლომისციხეს სადილი ვამა. მიმავალი, ვეფხვის ციხეს ჩამოჩანდა“.

ცნობილია ლომის მთა ზემო ქართლი, რომელიც ტაშისკარს ზედ გადმოჰყურებს. არსებობს ლომისის

◆ ექვნი და სინკვინია

მონადირე და ვუჰუსი

ძველად არაგვის ხეობაში ცხოვრობდა ფხოველი მონადირე — სახელად თვარელი.

ერთ გაზაფხულზე თვარელი ჩიხვზე სანადიროდ წავიდა. დიდხანს იარა, მაგრამ ნადირს სათოფრზეც ვერ მისწვდა. შინ ხელმოცარული უნდა დაბრუნე-

ადამიანებს. რომლებსაც შეეძლოთ ჩემთვის თანატოლივით გაეყადებინათ თავი და მე სულითა და გულით ვისურვებ, ასევე გამართლებოდით დღევანდელ ახალგაზრდებს.

რაც შეეხება მოვას. გემოვნებას, ჩვენ, მშაბიობებს წყსად გვაქვს: კაცი, რომელიც საყუთარ თავს პატრონს სცემს, არასოდეს არ უნდა იყოს გამოწყობილი ისე, თითქოს „მოვლების ეურსალიდას“ ვაძმოვიდეთ.

ჩანს, როგორც მოდა, ასევე, საერთოდ, გაზრდილობა ზომიერების კონკრით განსწორდება. აქ მთავარია არ გადავამლამოთ არც აქეთ და არც იქეთ.

დიდი ხნის წინათ ერთმა სწავლულმა, ჯ. ლოკმა, თქვა:

„ესულად აღზრდილი ადამიანის გაბეღულობა უხეშობის სახესღებულობას, განსწავლულობა პედანტიზმად იქცევა. გონებაშახვილობა ტყეობასწობდა, უბრალოება — გაუთვლებლობად, გულწერილობა — პირმოთხეობად. კარგი თვისებება სულის არსებითი სიმდიდრეა. მაგრამ მხო-

ლოდ გაზრდილობა ქმნის მათთვის ღირსეულ სამოსს“.

ჩვენში ბავშვობიდანვე გამოძულ ვეებული ზომიერების გრძობა ვეინსის ცხოვრების ათასგვარ სიტუაციებში: ვეგვლის არ ვიყოთ ზედმეტად ენაჭარხალა, ან ზედმეტად ხმაჩაყვტილი საზოგადოებაში; არ ვიყოთ გულის ამრევად აზროსიანი ანდა ზედმეტად მშრალი ადამიანებთან ურთიერთობაში; ყოველ წყროლმანზე არ შევაწუხოთ სხვები, შევკმელოს მთლიანობა და საუბარი სიტუაციის თვალ და სხვა ათასი რამ.

ყოველიღორ ცხოვრებაში თითქმის ყოველ საათში ვხვდებით ჩვენს დამიამაჯურ, თავზიან დამოკიდებულებას. ზშირად ვხვდებით ადამიანებს, რომლებიც გვაოცებენ თავიანთი დელეკატურობით. ისინი თითქმის წინასწარ ხვდებიან ჩვენს სურვილებს, თათხიდან გადიან, როდესაც ტელეფონით ვლაპარაკობთ. საქორების შემთხვევაში თავს ისე იტყვენ, თითქოს არ შეუბრძნავთ ჩვენი უბაძებობა, ტელეფონის ყურ-

მილის აღებისას არასოდეს არ კითხულობენ: „ვინ არის?“

ამასთან, რა ზშირად ვხვდებით უხეშობას, ცინიზმს, ხეპრობას. საწყეხია, როდესაც ახალგაზრდა გამოკლდელი გოგონა, გუზინგარა გამწაწალა. შევიტხებენ: „უგრობელი ხომ არა გეყო?“ — ვიასუტხებს გამოწვევად: „ჯერ არ ვაზრდილი“! საწყეხია, როდესაც ჩვენ თვითონ, სასახლორიდან რომ ვბრუნდებით დალელობები, ყველა წერილმანზე ეცხაბობთ, ხოლო ჩვენი შევლები წუთობრივ გალიზიანებისას თავს ვერ იკაძებენ და უხეშად გვაძლევენ პასუხს. მხელა რაიმე ვარკაცეული რუცეპტების მიცემა, მაგრამ ერთი რამ ცხადია — უხეშობა სხვა უხეშობას ბაძებს.

როგორ ვებრძობოთ ყველაფერ ამას? ერთმა კაცმა მოიკონა ტროიენისში შეჭარბება „აღზრდას“ სანიტერეგო საშუალება: როდესაც დაუზოგავი მუჭაღებუნებია უმასიონობდებან, იგი თავახიანად ეთხულობს: „ხომ არ გომლოთ?“ და

მთა ქსინდა და არავგის ხეობები შორის. ქსინის ხეობაშია სოფელი ლომისციხე, ლომის ალგვი დუშეთის რაიონში, ლომისის ციხე მესხეთში. არსებობს აგრეთვე ლომის თავიც. გურიანში არსებობდა ლომის კარელი.

XIX საუკუნის ქართველმა ბუნებისმეტყველის სიტყვით, მონღოთა ჯარი „აიკრავა დამით ზნასა ლომისისთავისას“.

ვახუშტი ბაგრატიონი სამცხეთში ერთსავე ბივრტიკიანის მიერ აშენებულ დემოთის ციხესთან ერთად იხსენიებს ლომისის სამცხეთს. არც ერთ მათგანში, არ თქმა უნდა, არ შეიძლება ვიგულისხმეთ ლომისციხე, რადგან ეს ციხეები სამცხეთში მდებარეობდა და არა ქვემო ქართლში.

ჩვენი აზრით, ლომისციხე ლომთა-გორაზე უნდა აღმოებულყო, მაგრამ სად მდებარეობდა, ან სად მდებარეობს დღესაც ლომთა-გორა? ვფიქრო მჭიდრებული საზოგადოებისათვის ეს ნაკლებად ან სრულიად უცნობია.

პირველად ლომთა-გორა მოხსენიებული აქვს ლანსა-

ვიორგისდროინდელ უცნობ ქართველ ისტორიკოს მონღოლთა მხედრობასთან ქართველთა ბრძოლის აღწერისას: „მურგი წელიწადსა კუალთაჲს მიმართეს (მონღოლებმა — გ. ს.), დადგეს ბარდავის ქალასა. შეიკრავა სამეფო მისი (მეფისა — გ. ს.) და მოიხდა კანუხ-ქალაქისა ლამქანნი, დადაგა ლომთ-გორასა და აგარათ შორის“.

ვახუშტი ბაგრატიონი სწორად მიგვაჩინებს ლომთა-გორის მდებარეობას. იგი წერს: „მარნეულს არს ნავიციანი, მის გამო იწოდა ძველადვე ლომთა-გორა“; აქ დახსენებება საკიონო. ჯერ უნდა ასებულებო ლომთა-გორა და მერე უნდა აეშენებინათ ციხე-სიმაგრე და არა პირიქით.

როგორც დავინახეთ, ვახუშტი ბაგრატიონი არც ლომისციხეს იხსენიებს და არც ვეფხვისციხეს, მაგრამ საინტერესოა ის არის, რომ ეს ციხეები მის დროს სიანდელიში არსებობდა. თვით ვახუშტის ერთ დროს ბოროლშითა მქონდა სამეფო ტახტი. იმეუ ბართამევილი, რომელიც ამ ციხეებს მოიხსენიებს, ვახუშტის

თანამედროვე იყო. გასაკლარი კია, ამ გამოჩენილ გეოგრაფსა და ისტორიკოსს როგორ გამოჩნდა, აღენიშნათვის თხუთმეულობის ლომისციხე და ვეფხვისციხე, თუნდაც არა მარტო ამ შესანიშნავ სახელწოდებათა, არამედ მათი თავდაცვითი მნიშვნელობის გამოც.

1780 წლის 12 იანვრით დათარიღებულ აიდმურ და ივანე ბებურაშვილების მიერ ერეკლე მეფისადმი მიართულ არაზში ნათქვამია, რომ ლომისციხე ერეკლე მეფის ბრძანებით აუშენებიათ (განახლებულია).

დასტურდება ისიც, რომ გიორგი XIII-ის შვილი თეიმურაზ ბაგრატიონი თავის არაზში გაყვასის რუკის ხელისუფლებისადმი მოითხოვდა, ლომისციხე საფლასწავლის გაყვასის დროს მე მერედ და დამინერეუთო.

მაშასადამე, მე-19 საუკუნის პირველ ნახევარში ლომისციხის არსებობა ისტორიული ფაქტია.

რაც შეეხება ვეფხვისციხეს, დღემდე მიკვლეულ ისტორიულ დოკუმენტებში არსად არ იხსენიება. იესე ბართამევილი კი, რო-

გორც ეს შევითავა აღვნიშნეთ, პირდაპირ წერს: „ერთ დღეს მეფის ლომისციხის სადღიო იმამმა... მნიშვნელოვანი ვეფხვისციხეს ჩაბრძანდა... მაშასადამე, თუ...“

ერეკლე ლომისციხიდან ვეფხვისციხეში ჩაბრძანდა, ვეფხვისციხე ლომთა-გორის სანახებში უნდა არსებებლიყო.

ინტერესია, რომ როგორც ლომისციხე, ისე ვეფხვისციხეც ქვემო ქართლს ერთ მხარეში, ე. ი. დღევანდელი მარნეულის რაიონის ტერიტორიაზე არსებულა.

უნდა ვიფიქროთ, რომ სახელწოდება ლომისციხე და ვეფხვისციხე ქართველ ხალხს უძველეს დროში შეურყმევია ციხე-სიმაგრეებისათვის.

ლომთა-გორა, როგორც გეოგრაფიული ერთეული, დღესაც არსებობს მარნეულის რაიონში.

მასაჰანა სილაჟიჩია

წარმოიღვირეთ, შენაინავე შედეგს აღწევს.

ანტონ პავლეს ძე ჩხეზოვი, გამარჯვ. ქეშმარიტი ინტელიგენტი, ახალგაზრდობიდანვე იყო დანიტურესტული ზნეობრივი აღზრდის საკითხებით. თავის თქმობის მქსან იგი სწერდა, რა პირობებში უნდა ავყაყოფილებდნენ ზრდილი ადამიანები:

1. ისინი პატვის სცემენ ადამიანის პირობებში, ამიტომ ყოველთვის თავაზიანნი, დამთმობნი და შეშფყანარებულნი არიან.

2. მათ ებრალეზათ არამარტო მათხოვრები და კადები, გული სტიკვით იმპეტო, რისი უბრალო თვალით დანახვაც არ შეიძლება, მაგალითად, თუ პეტრე ივის, რომ მისი მშობლები გაუკლავდნენ და ლამეები არ სიხიავთ დარტობ, რომ იმპიათად ხელავე შეიღოს, ანდა, თუ ხელავე — მთურალს, ის უშუალ მათეკენ გაეშურება და არაყს ზედაც აღარ შეეხება.

3. ისინი პატვის სცემენ სხვის საქორბებს და ამიტომაც იხლიან

ვალს.

4. ისინი გულწრფელები არიან და ცეცხლივით უფროთხიან სიტყვებს, უბრალო რამეშიც კი არ ცირობენ. ტყუილი შეურაცხმყოფელია მსმეველისათვის და მის თვალში მოლაპარაკეს აუხამებს... მოლაყებები არ არიან და არც ზედმეტი ახვევეთ თავს ვისმეს თვიანნი გულახლოებას, როცა ამას არაივნი ითხოვს... სხვის ყურებს ზოგავენ და უფრო ნშირად ჭმუმიდ არიან.

5. ისინი თავს არ იმცირებენ, რომ სხვისი თანაგრძობა გამოიწვიოს... რადგან ეს ძალზე იადფასიანი ფეექტია, ყალბი, ძველი, და უხამსი...
6. ისინი არ ფაციფუცობენ. არ იტყებთ ისეთი ყალბი ბრილიანტები, როგორც არის ცნობილი ადამიანებთან ნაყნობობა... ქეშმარიტი ტალანტები ყოველთვის ჩრდილი. ხალხში სხედან გამოფენიდან რაც შეიძლება შორს... ჯერ კიდევ კოლონიაში თქვა, რომ ცარიელი კასრი უფრო ბევრს ხმაურობს, ვიდრე საყსე...

7. თუ მათ ტალანტი აქვთ, პატვის

სცემენ მას. მისთვის სწორავენ სიმშვიდეს, ქალებს, ღვიზოს, ფაციფუცს. ისინი ამაყნი არიან თავისი ნიჭიერებით...

8. ისინი საკუთარი თავში აღზრდის ისეთეცყასს არ შეუძლიათ დამინონ ჩაქებლებმა. ამ შეუძლიათ უყურთო ბაღონარებობა საყსე ღიბოებს კედელში, არ ძალბობთ ისუნქიონ გაიხიბურებულთა პატივით და აბაიონ ფურთხით მოსკილი იატაკზე... მათ, განსაკუთრებით ხელოვანთ, სკორლებთ აღამიანობა, მოზდენილობა, სიახლო. ქალბი ღვლიბის მაღლის დანახვას... თვალუზოგავს და სკანენ არაყს და არ სუნდავს კარალებს, რადგან იციან, რომ ღიბოები არ არიან. და ასე უშდევე. ასეთი არიან აღზრდილი ადამიანები... რომ აღიზარდონ, ამისათვის საყმასი არ არის წიაციითონ „აპეკვი“ და დაზებარო ფაუსტის მოხობილიკა...

...საქორთა დღედაღამ ვანწყვეტული შობაა. კითხვა, ნებისყოფა... აქ ძეორფასია ყოველი საათი

სხრათვალა მზის სხრა თვალნი

ცა ისეა მოწმენდილი,
არ იქნება ავღარი.
ღაღოცვილმა ცხრათვალა მზემ
ვაახილა ცხრა თვალნი.

პაპანება ზაფხულია,
თუ მცვიანა ზამთარი.
ღედამიწას ალაშაზეებს
ცხრათვალა მზის ცხრა თვალნი.

იქნებ იცით მისი ტლი,
ანდა მისი ბადალი?
ცხრანაირად ფეფურება
ცხრათვალა მზის ცხრა თვალნი.

გამრჯეა თუ უსაქმური,
მტყუანი თუ მართალი —
სუყუელაფერს ხედავს ციდან
ცხრათვალა მზის ცხრა თვალნი.

მზეც იღლება ბევრი შრომით,
მა, საწოლიც მზად არი...
საღამომხანს ისუქება
ცხრათვალა მზის ცხრა თვალნი.

ხვალაც ისევ მოედება
ცას სინათლის ხანძარი,
რომ მთელი დღე ერთის ცაზე
ცხრათვალა მზის ცხრა თვალნი.

მამაკაცული

დაიძრა და უფრო მეტად
დაუბერა ქარბა,
და ბორბლები იც ახმურდა:
ჩქარა,
ჩქარა,
ჩქარა!

ელმავალის დიდი თვალი
ზნელში ყვითლად ელავს...
ჩქარა,
ჩქარა,
ჩქარა!

ეჩქარება გელას.
საით ჩქარობს?
— სოფლისაკენ...
იქ ბებია ელის,
კიდევ — მწვანე მინდორი და
კიდევ — ჭყინტი ყველი...

მდინარეში ბანაობა,
ქაფიანი ჩქერი...
კიდევ —
ტყევი სეირნობა,
ბემოს თაფლის კვერი...

კიდევ —
სოფლის განთიადი,
ალუბლის ფერი...

გართობა და თამაშობა,
ბევრი,
ძალზე ბევრი...

რაკი საქმე ასე არის,
მოთმინება კმარა,
ელმავლო, დაუჩქარე,
ჩქარა,
ჩქარა,
ჩქარა!

მხატვარი ბ. ფოსხიშვილი

ქლიდან ცრემლად წამოდის
მთაში წყარო დაიბადა...
ცას ახელა
გზას გახელა.
სიხარულით გაიბნარა.
წითელი მზე მოეწონა,
მწვანე ბალახს მიაწურა,
ყვავილებში გაუხვია,
ვერცხლის მსგეფი მიახსნურა.
გაიბნარა, გაიხარდა,
კალაპოტი გაითხარა,
ყვავილების სიღამაშით
უსამელოდ გაიხარა.
სიმღერად და ცვევად იქცა,
ერთ ადგილზე არა დგება.
რაზე მღერის?
— ამ მიწაზე
კი ღირდაო დაბადება!

ლაქონ სიხარული

ეს გოგუცა — ვოგონია,
ერთი ნახეთ, როგორია:
პაწაწინა და-ძმის უვლის,
სხვას პატარა რომ ჰგონია.

ისეთ ამბავს მოყვება,
გულიანად გაეცინებას;
ხან უმღერის, ხან უკითხავს,
ხანაც დროზე დაძინებას.

როგორც დიდი, ისე არიობს,
როგორც დედა, ისე უვლის...
მე რომ მკითხოთ, მართლაც ამას
ჰქვია და-ძმის სიყვარული.

სხვას პატარა რომ ჰგონია
ეს გოგუცა-ვოგონია,
ჩემი თუკი არა გჯერათ,
თვითონ ნახეთ, როგორია!

ლაქონ

სამი დღეა დავობენ
ლაზარე და გოგია:
— თკიანს რითაც აბამენ,
ბაწარი თუ თოკია.

გაიძახის ლაზარე:
— რისი თოკი,
ბა-წა-რი!
გაიძახის გოგია:
— რის ბაწარი,
თო-კი-ა!

იქვე ფიქრობს თკიანი:
— სულერთია, რაც არი,
მე ორივე მაწუხებს,
თოკია თუ ბაწარი!

იგი თავისი სოხსლოვს

წერილი რედაქციას

მია ტუღუში მხოლოდ ცამეტ გაზაფხულს მიესწრა...

სკოლაში მისვლის პირველი დღიდანვე მიაციეს ყურადღება პედაგოგებმა თვალყურსად გავიწყობს, რომელიც გვაუციათ ისმენდა და იმსახურებდა კეთილფერს, რასაც ასწავლიდნენ.

პირველსავე დღეს მამამ იმდენი მეგობარი შემიძინა, რამდენიც მისწავლემ იყო კლასში.

მერე, თანდათანობით, მთელმა სკოლამ შეიცნო, შეიტყობა და შეიყვარა იგი, რადგან საოცარ სითბოს აფრქვივდა ირველი მისი ჭკვიანური, აურისაინი მხერვა და მომხიბვლელი ღმილი.

იყო ზრდილი, გულმართალი, პატრონანი და შრომომიყვარე — პედაგოგმა მშობლებმა აკუნდავდნენ მათეწერებს და შეუსასხლობრებს ეს.

სწავლობდა ბეჯითად და მონდომებით, საფუძვლიანად ეუფლებოდა სახედასხვა სახეებს. ეუფლებოდა არა იმისთვის, რომ შეიკრივებინა მიწა, არამედ იმისთვის, რომ შემდეგ ცხოვრებაში გამოეყენებინა და ქვეყნისათვის სარგებლობა მოეტანა — ნივთიანის საშუალო სკოლის პედაგოგებმა ასწავლეს ეს.

იყო აქტიური პიონერი, შესანიშნავი მეგობარი, გულისხმიერი ამხანაგი — სკოლის მშენებრებმა ტრადიციებმა შეუწყო ხელი და თანდათან ჩამოყალიბებამ.

„ციცქნა შემოქმედითა“ კონკურსში ცეკვის ინდივიდუალურ შემსრულებელთა შორის პირველი ადგილი დაიკავა; ნორმ ფენოლოგთა მე-7 რესპუბლიკურ კონფერენციაზე დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა მის შესანიშნავ მოხსენებას: „ამინდის გამოცნობის ადგილობრივი ნიშნები“; იყო ერთ-ერთი ინიციატივი „წითელკვლისმძიებელთა“ რაზმის ჩამოყალიბებისა; მისი აქტიური მონაწილეობით შეიქმნა ლანჩაუთის რაიონის სოფელ ნივთიანში ომში დაღუპულთა მემორიალი; გაუწევლებული სიყვარული ტრიალებდა პიონერთა შორის; რაზმი, რომლის საბჭოსაც იგი თავმჯდომარეობდა, ერთ-ერთი ყველაზე მოწინავე იყო სკოლის პიონერულ რაზმულში...

ასე თამამად, ხალისიანად მიბაძ

ვბდა ცხოვრების გზაზე, იზრდებოდა და მწიფდებოდა სულიერად და გინებრივად, უმარაგი კეთილი ზრახვა ელო გულში და მის მეგობრებს.

პედაგოგებს, თანასოფელებს ეკვივებ არ ვაპარებოდათ, რომ მამა სწავლებით ქართული ქალი, ღირსეული მოქალაქე აღადგებოდა.

მაგრამ სიცოცხლის მეტამეტე მოსახვეწი თურმე ავი სენი ჩასაფრებოდა სიცოცხლეზე შეგვარებულ გოგონას...

მის თანაცოცხლებს დიდხანს არ გაკარებოდათ სახეზე ღმილი... ხომ კარგები იყვნენ მაიას მეგობრები, კიდევ უფრო კეთილმოზილი გახდნენ ისინი შემდეგ, „მაიას ასე გაუხარდებოდაო“, ამბობენ ხოლმე ყოველი კეთილი საქმის გაკეთებისას.

... და ასე, ჩემო უმცროსო მეგობრებო, თავი ახლობლებს, ამხანაგებს, თანაცოცხლებს, თანაზრამელებს მხოვანსა და საქმიანობაში მანაგრძობს დაუმთავრებელ სიკაცუნეს მათი და თქვენი თანატოლ პიონერი მამა ტულუში.

ზორა ბულუმი,

ე. ნინოშვილის სახლ-მუზეუმის მფინებრი მუშაი.

ხშილი პალი

ქართული კაცი უხსოვარი დროიდან მისდევდა მერსილომას.

შემოსული მტერი მარტო სოფელსა და ქალაქებს კი არ აზვარვდა, არამედ ნახვით ჩებავდა და ცეცხლს უკიდებდა ვაზსა და ხეხოს. მაგრამ ვადაურჩენ ჩვენი მწვანე ტყეებშიც. ცეცხლსა და მახვლას, ისევ დავანს, მაკოცხლებელი მზითა და მხაპუნა წყობის წყეთებით ვალაღებულნი. ზოგიერთი ჩიმი მხელადობის დროს დაიკარავა კიდევ; ბევრი კი ვადაჩრას; ყვითელა, სასყლა სხალთაფლა, ურწყვეტი, ხემაპური. ბათუ მურ... მაგრამ ისინი თითო-ორიოდა მირი შემოვარა და ამითი როგორმე უნდა გავახართ და გავამრავლით.

შევისწავლეთ პანტის თავისებურებები (პანტა მეცხოველეობისათვის დაპატვებითი რესურსის როლსაც ასრულებს). მისი მოსავლიანობა წლიურად 80-240 კგ-ს აღწევს. მომწიფებელი ნაყოფი მწყლარტა და შეი

ნორა კოხასოლანათა მანალი № 3

კავს გაქვავებულ უჯრედებს. შემოდგომის პირიანს ნაყოფი თანდათან მაქრდება, ეძლევა სასიამოვნო გემო და სურნელთა. იგი შეიცავს 70-75% წყალს და 6-13% შაქარს. ჩვენი აკოლის მოსწავლეები ყოველ შემოვლიანზე აკოვებენ პანტის ნაყოფს და აპარებენ სახელმწიფოს.

პანტის ნაყოფი ბოლომდ შეიცავს ვიტამინებს. მისგან მოსახლოვდა დიდი რაოდენობით ამხადებს ჩირს, მურჩაბს, კომპოტს და სხვ.

ხეხის ბევრი სიკეთე მოაქვს. ამ სიკეთეს ჩვენი სკოლის ნორჩი ნატურალისტიკის სიყვარულიანი ზრუნველი პასუხობენ.

ზურა მამარბაძე.

შუახვევის რაიონის ოლადაურის საშ. სკოლა.

დაეპირეული თავეი

ჩვენი სკოლის პიონერებისათვის ააზაფხულს არდაღდეგია ყოველწლიურად „პიონერშეშის“ დამკვირვებელი თეგბია. ასეა წესლაც.

პიონერთა დაპვერლური პრიკავისი ერთი რაზმი, რომელშიც უფროსი ასაკის მოსწავლეები არიან გაერთიანებულნი. კომპოვნებობს ეხმარება თივის ადაროფევაში. მოსავლის აღებამ. უმცროსი ასაკის პიონერები კი უმთავრესად სატყეო მეურნეობაში მუშაობენ — რავენი და უვლიან ფიჭვის თუ ნაძვის ხერებებს.

მოსწავლეებს გაღაწყვეტილი აქვთ, ზაფხულის განმავლობაში დაამხანადონ მდიდარი ჰერბარიუმი და მწერების კოლექცია, რაც მათ ძალიან დაეხმარება სწავლის პერიოდში.

ყოველთვის წინსწარ დაიკვებამ. გეგმის შედგენაში აქტიურად მიზნაწილეობდნენ მოსწავლეები: ნ. ჯვარიძე, ი. ზედგინიძე, დ. ანთაძე, ლ. ჯვარიძე, გ. ივანიძე და სხვები.

ზინა ჯაღაინიძე.

ახანძის რაიონის კობარეთის საშუალო სკოლა.

ფუტხილად უკომოტორო!

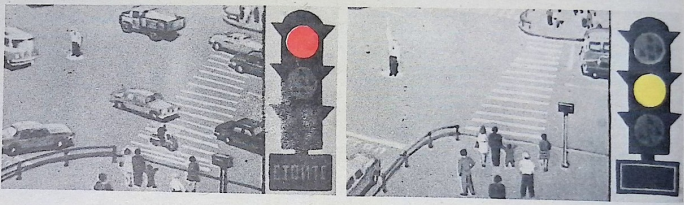
განათვილებას ხელშეწყობას თბილისის ავტომანქანების პროექტის კომპანიაში ჩამართვილებების ინსპექტორი ა. კანდელიძე.

გზებზე, ქუჩებში, ფართო მაგისტრალზე დღეღამე, ზამთარ-ზაფხულ შეუწყვეტელ ნაკადად მიმოდის ათასნაირი ტრანსპორტი, საოცარი ტემპით მატულობს მანქანების რიცხვი. მიუხედავად გა-

აკრძალულ ადგილას, თავქუდმო-ვიღვენილი გადარბის ავტომანქანების წინ, თამაშობს ქუჩაში... ერთი სიტყვით, ყოველ თქვენგანს რომ კარგად ჰქონდეს შეგნებული მოძრაობის წესების ცოდ-

ბი, მოგაწოდოთ საგზაო მოძრაობის ძირითადი თქვენივე აუცილებელი კანონები, ვიშლიდნენ, რომ ბეჭითად გულითადად მოცილებით მას წესწიფელს და იმასხოვრებთ ყველა პუნქტს — ამით თქვენსავე თავს გაუწიეთ ფასდაუდებელ სამსახურს.

ამ სერიის წერილების ბეჭდა ჩვენთან კარგა ხანს გაგრძელდება, თვალი ადევნეთ ყოველ ნომერს, დამახსოვრეთ ყველაფერი, რაც ამ რუბრიკით იქნება დაბეჭდილი. გახსოვდეთ! გაისახ, ალბათ მაის-ივნისის თვეში, გამოსაცემელი კითხვების მეშვეობით შემოწმდება, ვინ როგორ შეითვოს სა გამოკვეყნებელი მასალა, და გამარჯვებულები მიიღებენ სამახსოვრო ჭილღობებს.

ტარებული ღონისძიებებისა, ტრანსპორტის ზრდამ მაინც გაზარდა საგზაო შემთხვევების რაოდენობა; როგორც სტატისტიკა გვაუწყებს, უბედურ შემთხვევათა 50 პროცენტი ფეხით მოსიარულეთა დაუღვერობის შედეგია. სამწუხაროდ, საგზაო შემთხვევების მსხვერპლნი ძალზე ხშირად ბავშვებია არიან. ამის მიზეზი ის არის, რომ ბევრი თქვენთაგანი სრულიად უგულვებელყოფს ქუჩაში მოძრაობის წესებს, გადადის

ნის აუცილებლობა და ზუსტად იცავდეს ამ წესებს, უბედური შემთხვევები გაცილებით შემცირდებოდა. ყოველმა თქვენთაგანმა უნდა იცოდეს ქუჩაში მოძრაობის წესები! ყოველმა ბავშვმა ზუსტად უნდა დაიცვას საგზაო მოძრაობის კანონი! „პიონერის“ რედაქციამ გადაწყვიტა, სისტემატურად გამოაქვეყნოს ქუჩაში მიმოსვლის წესებ-

ქუჩაში და მსახვერპლ ინგოზა

მოძრაობის წესების ცოდნა და ზუსტი შესრულება, ცხადია, მარტო მძღოლების საქმე როდია, ეს წესები ყველა ფეხით მოსიარულემა უნდა იცოდეს და ყველა ზედმიწევნით უნდა ასრულებდეს მათ. ფეხით მოსიარულე უნდა დალიოდეს ტროტუარზე და მხოლოდ მხარ-

გარჯენივ, რათა საპირისპიროდ მო-
მავალს ხელო არ შეუშალოს.

თუ მწიქსევეთა გადასვლელი არ
არის, ფეხით მოსიარულე ვადადის
ქ. წ. "ზებობის" ტიპის გადასას-
ვლელზე, ან იქ, სადაც შექნიმანი
მოუთხოვს. ან აწერია — "ფეხით
გადასვლელი". თუ ასეთი ნიშანი
არა დგას, მაშინ ქუჩა ტროტუარის
გასწვრივ უნდა გადავარა.

თუ ქუჩაზე ორმხრივი მოძრაობაა,
გადასვლისას ჯერ მარცხნივ უნდა
გაიხედო, ხოლო როცა ქუჩას სა-
ხევიროდ გადაკვეთ, მერე — მარ-
ჯვრივ.

თუ ქუჩაზე გადასვლას ვერ ას-
წვრებ, უმჯობესია შეჩერდეთ მის ღერ-
ძელა ნაწილთან.

თუ ქუჩაზე ცალმხრივი მოძრაო-
ბაა, მაშინ ტრანსპორტს ერთი
მხრიდან უნდა უფრთხილდე.

თუ ქუჩაში მოძრაობა რეგული-
რებულია, საჭიროა ყურადღებით
აღვწიო თვალი შექნიმანს, გზის მარ-
გულთაივებებს, ან ფეხით მოსიარ-
ულთათვის განკუთვნილ დაფის
სიგნალს.

გადასვლა შეიძლება მშვენივრ შექ-
ნივ, მარგულთაივების ნიშნის მიცე-
მისას ან დადავს სათანადო წარწე-
რის ანთებისას.

გადასვლას კრძალავს წითელი
შუქი, დღავნე ანთებული სიტყვა
„სადე“ და მარგულთაივების სათან-
ადლო ნიშანი.

შუქნიშნის ყვითელი შუქი მოგა-
ნიშნებს, რომ სიგნალი იცვლება და
მოძრაობა უნდა შეწყვიტონ, რო-
გორც ფეხით მოსიარულეებმა, ისე
მანქანებმა. იმ ადგილას, სადაც მო-
ძრაობა მოუწესრიგებელია, რალა
თქმა უნდა, სიფრთხილე უნდა გა-
ათუქეო.

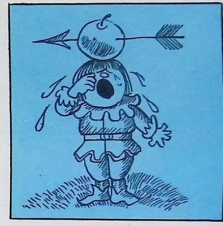
არკაბულია გზის გადაკვეთა
მკვეთრ მოსახვევებთან არც მკვეთრი
არ ამობრთისა და დამობრთის და-
საწყისში შეიძლება პირის გადავარა
(მძღლოს მხედველობის არე შეზ-
ღულული).

არავითარი შემთხვევაში არ უნდა
ითამაშო ქუჩაში, სადაც ავტომანქან-
ები მოძრაობს. ღიდ საფრთხეს უქ-
მნის ტრანსპორტი ველოსიპედით
მოსვრინებლსაც. ამიტომ ველოსიპე-
დი მუდამ ტროტუარის მარჯვენა კი-
დესთან უნდა აბარო (გახსოვდეს,
მანქანის დამუხრუქება უტებ შეუძ-
ლებელია).

ბოა ეპარმის პირთაგვებს,
ჭარისსაცემი — ბრის

მეჭიქის ქალკ მასატლანის ერთ-ერთი
სატურმის მეპატრონე შეტიმეტად აღ-
შვითა სანუთებში ვრითაგვებს და თა-
გავებს თავსაფლობა. გათავადებული
მარტნელები ზედვ არ უფრთხილდენ მო-
წამლოდ სატურარებს და საქის ცოდნით
ირჩვიდენ არტორანში მოსაბილდო მი-
დრებისათვის განკუთვნილ ნუგარს სპემ-
ლებს. მოთინების ფილა რომ ავსო, სა-
სტუმროს მეპატრონე რამდენიმე ბოა შე-
იძინა. მახარობლებმა მალე დაამარცხ-
ეს რესტი საწყობებში. მარტა უოლდო მე-
წარმებ არ გაითვალისწინა ბრის სწრაფი
გამრავლების უნარი. მოკლე ხანში ის გვე-
ლო იმე მომრავალა, რომ თავარის სცემს
სასტუმროს ვარშეო მდებარე ეკარტობის
გაუმჯაღარი მახარობლები ვრითაგვებსა
და თავებებს აღარ სხედენინ და შურის
აღებებს ქუჩაში გამოსულ წერლობებს
შინარც ცხოვლებს. ქალკის მსუფურებმა
ბოასთან საზრდოვლად კარგად შეიარა.
ღებული სახედრო რაში გამოიყვანეს
ოლდენ, ჭრეჭრობით, ბრძოლა გარდამა-
ვალ უმარტესობით შიმიდნარობს, გამა-
რჩებებს სასწრაიო ხან კარისკების მხა-
რეს იხრება, ხან — მახარობლებსცენ.

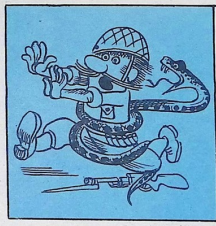
აზრიაში გვალვა
არ დამთავრებულა

1972-1978 წლებში საქარის სამხრეთ სა-
ზღვართან მდებარე ავრკულ სახელმწი-
ფოში კატატროფული გვადები დაიქე-
რა. მავრტანის, სენგვლის, წემო ვლ-
ტის, ნიგირის, ჩაღის, გამბის მლიონო-
ბით მკვიდრს გაუწედა პარტუქვი — ექ-
მის ერთ-ერთი წარკო. ნათესების მნიშ-
ვნელოვანი ფართობი სოფლის მეურნე-
ობისთვის სრულიად უსარგებლო გადდა. ამ
ქვეყნებისადაც საერთაშორისო დამხარეა
ველა ეხედ იხსნა შომილით სიყვდილბა
და ეკონომიებისაგან.

1977 წლის მდგომარეობა თითქმს გა-
მოკეთა. ვიწებმა ზოგად აღდგინა მცენე-
რეულობა საერთაშორისო დამხარეაზე გა-
ფართოვდა. და მანც, ვითარება მხოლოდ
შედარებით გაუმჯობესდა, 1974-1978 წლე-
ბში მოსული ნათესები საქაროვ საკამ-
ნობლად ნაკლები იყო.

კლიმატოლოგების აზრით, საქარის სამხ-
რეთით ვადაცხელი მდგომარეობა გაუდამა.
ნოების პარტუქვი გრძელდება, რაც მარტა
ბუნებრივი პარტების, ცვათავდობისადაც
ქი არა, აღმავინა მოქმედებისათვის არის
დაკავშირებული.

გაუღვის შედეგები ძალზე ბერიოზულია.
ზემოჩამოთვლილ ქვეყნებში 1973 წლიდან
მოსახლეობა ერთიორად გაზარდა, ხოლო
მინე წინანდლთან შედარებით ბევრად ნა-
კლებ მოსავალს იძლევა.

ვაშლავი ვილაქამე ბალო

ვილქემ ტელი მოკლ მსოფლიოშია
ცნობილი, შევიცარიაში კი (და ეს ბუნებ-
რივია) მას ერთაწინე გმირად თვლიან. ჩა-
გრულია ჰემავის, ლეგენდარული გმირის
სახელი კერძ საზოგადოებრივ შესობას,
ქუჩას, მოედანს, აფთიაქს აქვს მიკუთვნე-
ბული. პატარა ქალკ ბურგლენი არსე-
ბობს ვილქემ ტელის მუზეუმში, სადაც

განსაკუთრებული კალენდარი

შეიქმნა

დღე თვალდათვალ იზრდება, ბუნებრივი სინათლე მატობს. თევზები თითქმის გრძობენ, რომ გასაფხული ახლოვდება და უფრო მზიარულად დასრულებენ აღმა-დაღმა. დაუკვირდით და დაინახოთ, რომელი თევზი რომელს აცვებს მეტ ყურადღებას (შემდეგ სწორედ იმათ შეაწყვილებთ). კარგი იქნება, თუ კიდევ ერთხელ გადაარჩევთ თქვენს აღზრდილ თევზებს განვიტარებთა და შევფიქრობთ მისიხედვით. შეიძლება გრძობის შეცვლა (მით უმეტეს, თუ შეცვალთ ან განაახლოთ წყალმცენარეები).

მარტი

ამ თვეში შეიძლება აკვარიუმის „გენერალური დასუფთავება“, გრუნტის გარეცხვა, მცენარეების გამოხშირვა და განახლება.

მაგრამ ნუ აჩქარდებით და აკვარიუმში დინჯად, აუჩქარებლად მოაწესრიგეთ. ჯერ თევზები გადასვით სხვა ჭურჭელში, იმავე ტემპერატურის წყონე წყალში. ამითონისას მცენარეებს ფესვთან რაც შეიძლება ახლოს წყალზე ხელი, რომ ფოთლები არ დააგლოჯით. თუ მთლიანად არა, წყლის ნახევარი მაინც უნდა შეინარჩუნოთ — იგი ახლად მოწყობილ აკვარიუმში დაჭირდებათ (ახლამა წყალმა შეიძლება წყალმცენარეებს ფოთლები დაუზიანოს). თუ აკვარიუმის მინა ჩრვით არ იწმინდება, შეიძლება გამოიყენოთ სასმელი სოდა. თეთრ პორიზონტალურ ნალექებს, რომლებიც შედაპირთან ჩნდება (აორთქლების კვალი), კარგად ამოიღებ მძარბი დასველებული ჩვარი.

ამის შემდეგ აკვარიუმში ხელახლა უნდა მოაწყოთ თქვენთვის უკვე ცნობილი წესები მისხედვით. ოღონდ მიეწყალს რომ ჩაასხამთ (თუნდაც ძველ წყალს), 3-4 დღე მაინც უნდა დააყავით და მხოლოდ ამის შემდეგ ჩასვით თევზები.

აპრილი

ვინც აკვარიუმის გასუფთავება-განახლება მარტში ვერ მოახერხა, ამის გაკეთება აპრილში შეუძლია.

აპრილში მატულობს დღე, ბუნებრივი განათება თითქმის საკმაოდია. თუ

კედლებსა და მცენარეთა ფოთლებზე გაჩნდა უნარტიფის მათვლები წყალმცენარეები, ისინი სუფთა ჯობით (ჯონბი დახვეით მას) ფრთხილად მოაცილოთ აკვარიუმს.

ისევ განსაკუთრებული ყურადღება უნდა ტემპერატურულ რეჟიმს.

თევზებს, რომლებიც სატოფოდ უნდა გადასვას, დაუკვირეთ წყლის დონე-მარბუტებისა და ქარაციხისებრთა მარბუტი გადასვით სხვა აკვარიუმში (შემდეგ მათთან შეაწყვილებთ მდებრებს), უფრო ხშირად აჭამეთ და ცვადეთ, რომ საკვები ნარჩურჩავია იყოს.

ციცხლამობით თევზებს რაც შეიძლება მეტი ცვენაე უნდა ჩაურვით (საურველია მოტივაციე ჯიმნიეც, მავალითად რირია), რათა ლფესიტებმა დამალვა მოახერხონ (დღმა შესაჭმელად დასდევს ხოლმე მათ).

მაისი

აპრილის მეორე ნახევარი და მაისი საკუთესოდ დროა თევზების განმარვებისათვის. მაისში თევზები აჭმეობენ დაფინებს, რომლებიც ბლოზად არიან ჭაობინება და უთევზო წყალსატევებში. საკვები იმდენი უნდა მისცეთ, რომ თევზების იგი 10-15 წუთში მოსაძონ.

მაისში აკვარიუმში განსაკუთრებით უნდა დაიცვათ შშის პირდაპირი სხივი-მისაგან, თორე მცენარეები გაგიფუტდებათ. თუ წყალი გაგიმყვანდათ (ამას იწვევს სარეველა მიკროწყალმცენარეების ამარავება), შეგიძლიათ ან თევზები გადასვთ და აკვარიუმში დაფინები მოამრავლოთ (ისინი იწვევებენ მისობით სარეველებს), ან კიდევ ორი-სამი დღით დაახნლოთ აკვარიუმს. საერთოდ, სარეველა წყალმცენარეები თევზებს ზიანს ვერ მიაყენებენ, მაგრამ აკვარიუმის ისე ლამაზი სანახავი აღარ იქნება.

ივნისი-ივლისი

შეიძლება ახალი სახეობის თევზების შექმნა. თუ დიდი და მტაცებელი თევზები გყავთ, მათთვის არ გაგივირდებათ ჭიაყელების შოვნა (ოღონდ, ვიდრე მათ საკვებად მისცემდეთ, ერთი საათი მაინც უნდა დააყენოთ და მერე თბილი წყლით გარეცხოთ).

ივნის-ივლისში იწყება არდადეგები და შევზულებები. ნორჩ შეაკვარიუმეთა წინაშე დგება რთული საკითხი — რა

უკონ თევზებს? ზოგნი მეზობლებს დაუტოვებენ, მაგრამ სხვები? იქნებ ერთბაშად იმდენი საკვები შეაყვინებთ მათ, რომ ბანაკიდან დაბრუნებამდე ცხოვრობონ?

უნდა ითქვას, რომ შოვნის და მდებრების სანახავი თითქმის არ არსებობს. თუ აკვარიუმში კარგად არის მოწყობილი და წყალმცენარეებიც ლაღად გრძობიან თავს, შეგიძლიათ შევიადო იყოთ: 20-25 დღეში თევზებს არაფერი მოუკვდა და საკვების გარეშეც გაძლებენ (იმ პირობით, თუ აკვარიუმში არ არიან ლიფიტები და ოქროს თევზები). მართალია, ცოტათი გახდება, მაგრამ ამით არაფერი დაუშავდება.

ოღონდ ეგება, რომ გამკვავრების წინ აკვარიუმის ფსკერი გულდასმით უნდა გაასუფთაოთ, ჩაშაბოთ რაც შეიძლება მეტი წყალი და გამოიშროთ მცენარეები. არ დაგვიწყდეთ ხელოვნური განათებისა და სხვა ელექტრონულსაწყობების გამორთვა. ნუ გეფიქრებთ: ივნისის და ივლისში დღე გრძელია და ტემპერატურამც და განებალდ აკვარიუმში ოპტიმალურ ფარგლებში იქნება.

აგვისტო

აგვისტოდან დაწყებული, ჭაობებსა და სხვა წყალსატევებში ცოცხალი საკვები კებულბის ამიტომ, თუ თქვენს თევზებს აქამდე მარტო დაფინებით ჰკვებავდით, თანდათანობით უნდა შეაჩვიოთ ისინი მშრალ საკვებსაც, რომელიც კვილე მეორე ან მესამე დღეს უნდა აძლიოთ. თუ თევზები არ მიგვარებიან ამ საკვებს, ერთი დღით უნდა მოვამშობოთ.

სხვა, რაიმე განსაკუთრებული მოვლა თქვენი აკვარიუმის ბინადართ აგვისტოში არ სჭირდებათ.

უნდა გახსოვდეთ, რომ, გარდა მონდებისა, საჭიროა გიცვარდეთ თქვენი თევზები. უამისოდ წარმატებაზე ფიქრობი კი უღმეობაა. საბაიეროდ, რამდენსაიმომენება ნახათ, რამდენს საინტერესო სახლეს გავაგებთ ამ მაწა არსებათა ცხოვრებაზე დაკვირვების შედეგად!

ივრი ანდრეაპი, მოყვარული მეაკვარიუმე

ბრუქიანი ზამთრის უსა დაღეს
საქოვის ზოობარკიდან პინგვინი გაიპარა
მოელი დღე ექვდღენი, სადამოთი
კი, როგორც იქნა, იპოვნეს სულ სხვა
პინგვინიონი — სრულიად სად-სალა-
მათი. როგორ მოახრბა თხის მეტრის
სიმაღლის ჯებირის დაღველა, რა სის-
წრაფით გაიბრდა ქალქის საოცრად გა-
ცხოველებულ ქუჩებში — დღემდე გა-
მოცხად რჩება ვინ იცის, რამდენი პი-
რადი და მსოფლიო რეკორდი დაპყარა
ამ ერთი შეხედვით მიუხედავად, მაგრამ
სინამდვილეში ანტარქტიდის მაცაცმა
ბინადარმა მოსკოვის ზუსტაყრდინებზე!

ჩვენი გულადი მოგზაური მოსკოვის
ზოობარკის ერთადერთი რეკორდსმენი
როდია. ამ ჯაღოსნური პარკის თითქმის
სოცელ ბინადარს შესწავის უნარი,
მაგალი შედევები უფენოს სპორტის
სყვალსაც სასტიბანი.
ყველაზე ფეხმარდი ვინ არის? მეტ-
საყელად, „ქარამოტად“ ცნობილი პრეფ-
ვალსკის ცხენი. მიუც ველი სპორტის-
ლად, და გაი საათში 70 კილომეტრის

სადა აქვს დრო, შორეთში, 4.000 მეტრის
სიმაღლეზე დარჩენილ ბუნაგზე იფიქ-
როს აქ, ზოობარკში სულ ახლახან შექ-
მნილ მისეულ ოჯახს ორი ბები შეემა-
ტა და ისინი ჰყავს მოსავლელები

მანგუსტი კი, რომელიც ასე წააგავს
ჩვეულებრივ ქრცინს, თავს მტელად მოი-
რიდებულად ვეჩვენებს, მაგრამ ჭეშმარ-
იტი სპორტსმენისათვის აუცილებელი
სიმაყითა და მებრძოლური თვისებე-
ებით მთელს ინდოეთს და მოსკოვურ
ზოობარკში სწორუბოვარი და ერთად-
ერთია — სრულიად უმიზრად პირის-
პირ შეხებება ხოლმე მრისხანე მოწინა-
აღმდეგეს, სამეფო კობრას.

მეზობელი გალიიდან ჰახა-ჭუნეი გვეს-
მის თავის „დაწმენს“, ოცდოსანტიმე-
ტრიან ნემსებს „ლუგასს“ მაჩვლარბა.
მისი „აღაზნულობისა“ ანჯარად შური
თვით დაღესტნურ ჯისვებს, დრო და
დრო რიტუალურ ჭიდილებს რომ აწყო-
ბებს ხოლმე ბუტყაფორულ მთაზე
სპილო კი.

სპილო ყველაზე უწყინარია.

„არმედარება“ გამომეტყულებით
დააბოტებს ვილიერიან, ქვიშას იყარს
ზურგზე და ძალიან სურს დაგვარებუ-
ნის, რომ შეუძლია საათში 250 კილომ-
ეტრის სისწრაფით სირბილს...
შეხედეთ, რა ოლიად აიტაცა ვეება, უმ-
ძიმესი მორი და მინე სიმძიმეების აყე-
ვაში სპილო ვერც მივა ჭიანჭველსა-
თან. ამ ციქვან არსებას შეუძლია თავის
წონაზე რამდენჯერმე მძიმე ტვირ-
თის მოკიდება, მაგრამ ჭიანჭველები ეს
ყველაზე მავალი მშრომელები, არ
ფელან საკუთარ თავს ზოობარკის
ოფიციალურ მობინადრეებად და ამი-
ბობ, ძალოსნობაში პირველობაც გულ-
კეთილ სამტინიან „სპორტსმენს“ რჩე-
ბა.

თითქმის მთელი ოცი წუთი ველოდით
წყალქვემა ცურვის რეკორდსმენის —
ლომთევზას გამორჩენას აუწრში იგი კი
ამ თავისი უნიკალური ღირსებების მი-
მართ სრულიად გულგრილი, მშვიდად
წამოწვა მუზეუ ტანის შესაშროლებ-
ლად.

კიდევ ერთი „რეკორდსმენია“ მოს-
კოვის ზოობარკში. ეს გახლავთ შუაზი-
ური კუ-რასაკვირვებელი, „ქარამოტს“
ვერ დაეწევა, და ვერც ღლოს წააყვებს,
მაგრამ, სამაგიეროდ ყველაზე დიდხანს...

ოქოვონდსქენები

სისწრაფით გაინავარდებს. სამეგიეროდ,
შევაში ყველაზე სწრაფად დაქრის
მისი არჩივი. ასლა იგი დინჯად ზის
გალიაში, რომელსაც აწერია „იტაცე-
ბელი ფრინველი“, და ქედმალურად
გადმოყურებს ყველას, ვისაც არ შეუძ-
ლია საათში 80 კილომეტრის განეითა-
რება დღურბლებში.

ვევიბტურმა წერომ სეზე ბუდე მოი-
წყო და მთლიანად ოჯახურ საქმეებში
ჩაიფლო. ამ ფუსფუსა დიასახლისის რომ
უკცქერი, ძვილი წარმოსადგენია, თუ
როგორ შეუძლია შეუჩერებლად 6.000
კილომეტრის გაგლა. ადამიანებს ასეთი
ზემარათონი არც კი დასიზრებიათ.

კეჩუერუ კიშე სულ ორი წლისა და
სკვე გადააჭარბა ვლადიმერ იანჩენკოს
განთქმულ რეკორდს. ამეხად ორსანე-
ვარი მეტრის სიმაღლეზე სტემა, მაგრამ
აი, ამერიკელი ბიმიონის რეკორდი ჯრავა
ვერ დაამსო. კიშე ჯერჯერობით რვა
მეტრზე შორს არ გადამტარა. თუმცა,
ესვე საერთაშორისო კლასის რეკორდად
ითვლება.

ვოლიერის კუთხეში ნებიერობს თოვ-
ლის ჯიფი და ესიზმრება პამირის ცის-
ფერი მწვერვალები, ნადრობა 6.000
მეტრის სიმაღლეზე... და ნადლოი, რომ-
ელსაც სულ მალე გალიამი ზოობარკის
მასხური შემოუდღებს.

პიმალას დათვის კი სულაც არ ენატ-
რება საშობლო. ამ ნაცად ალპინისტს

ზოოპარკი

პასილი ახალნივლი

სიხნავს. შეუძლია 11 თვე განუწყვეტ-
ლოდ იძინოს.

მაგრამ დაეუბრუნდეთ მოგზაურ პინ-
გინს.

დღეს იგი მოსკოვის ზოობარკის თბილ
წყალსატკეში ტყუმალაობს და, აღბათ
წყალთოვან ოკანებზე ოცნებობს. სადაც
ყველაქვემ საათში 30 კილომეტრის სის-
წრაფით შეუძლია ნავარდო.

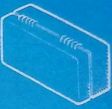
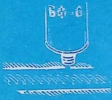

თუ კედელზე რადიო გაქვს ჩამოსაკლებელის უყავა ნახვრტებს ქაღალდი დააზომე, ზედ ნახვრტის ადგილებზე აღნიშნე და ზუსტად იმ ქაღალდის მიხედვით მოაკედლე კედელზე ლურსმნები.

თუ საყინვე „ელვას“ ენა მოგვრა, ნუ ინადვლებ, ხელოსანთან მიხვლამდე იგი თვითონ შეცვლია შეცვალაო საყინველარით სამაგროთ.

საყინვე „ელვას“ დიდხანს გაგიძლებს, თუ მის ნაქსოვ ზედაპირს წებოთი — (ბფ-ს) გაუღენთავ, ასეთი წესით შეგიძლია გაცემოილი „ელვას“ შეაკეთო.

თუ ოთახი დაბალტერიანია, მაშინ ფანჯრის ჩარჩო ისე ახლოს აობს ქერთან, რომ უშვებენსა ფარდების საყვირ კედლის ნაცვლად ქერზე მიამაგრო, ასე უფრო ღამაზი და განაკეთებლადაც გაცოდებით უფრო იოლი იქნება.

ს ა კ ი ა გ ა ნ ი

ხმარბანი მ. — ბაზალთი — გულადების საასპარუო (ნარკვეთი)	1
ლიმლი იანი ბავშვობისათვის კონტარბიძე, პ. — საბოის მარწყვი (მთხრობა)	4
მგლბა ნ. — ელვარე კვლი (ნარკვეთი)	5
დარსაგვილიძე ბ. — სოფელში (ლექსი)	12
მბარბვილიძე ნ. — მე ეს ვიცო: წვიმა: ზღვა (ლექსები)	18
მ. მბაზბარბინის დაბადების 50 წელი	18
ლუგბანი ზ. — მოზავლი ღვს იწყება (ნარკვეთი)	15
პარბზანბვილი ბ. — ზაფხულის იმ ერთ საღამოს (მთხრობა)	18
მ ციკრე პიონერული ენციკლოპედია	19

შოლოი პირბის ბამბასღმარ — ოცება ტროზე (წერილი)	20
ზ წეგობის ანბანი — გაზრდობა	22
სიბამბინიძე ზ. — ლეგენა და სინაფილე (წერილი)	24
პარბბინიძე ბ. — ლექსები	27
ზანდბიძე ი. — მბაგარუმის კალენდარი (წერილი)	30
ფ რ ბ ს ზ ლ ა დ, ა ვ ტ ო მ ო ბ ი ლ ი ა	26
„აი სი“	26
ჭ ლ ო ს ნ უ რ ი ს ა რ კ ე	29
მვალნივილი ზ. — რეკორდსმენები ზოპარკიდან (წერილი)	31
გ მ ა მ ო ვ ა დ გ ე ბ ი	32
ც ტ რ ა კ ლ ი ტ უ ლ ი	33
	გარკანის მესამე

გარკანის 1-ლი ვერლის მხატვრობა ბაბაი თიზვაძისა, მე-4 ვერლზე — ს. თიზვაძის ფოტო.

საკ. კ. ც. -ის გამომცემლობა

მათვარი რედაქტორი ბაბულია შვილი.
სარედაქციო კოლეგია: დოლო ვალბაპონია, ზურაბ ლუგბანი (პმგ. მიდვანი), ზურაბ ლომიძე, ბაიონ ჟონგინვილი (მხატვარი-რედაქტორი), ბიორბი ძლიბაძე, ნოღარ შვანბაძე, სიმონ შაგურბანი, ლვან ჩიჰვანია, ზურაბ პუბაპონია

ვენი მთხრობა: თბლითი, ლენინის ქ. № 14.
ტელფონები: რედაქტორის — 53-97-05
335-31-81
პმგ. მიდვანის 89-07-08 93-53-05
განყოფილებების — 93-07-02 93-97-01

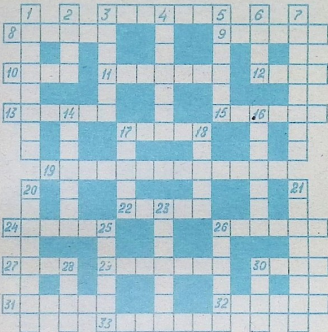
საკ. კ. ც. -ის გამომცემლობის სტამბა, თბილისი, ლენინის ქ. № 14
«ПИОНЕРИ» — на грузинском языке. Издательство ЦК КП Грузии
Типография «აზ-ბა» ЦК КП Грузии. Тбилиси, ул. Ленина № 14.
გადამცემისათვის ბი. 27. VI. 79 წ. ხელმოწერილია დასაბეჭდელ 10/VIII-79 წ. ქაღალდის ფორმატო 60X90/4. ფოიურნი ნაბეჭდი ფურცელი 4. სააღრიცხო-საბეჭდო ცილითი თბისი 5,35. შვც. № 1841. ტბრ. 150.700. უე 08418.

ფბის
ფი
კაიკა

თარაზულად: 8. ოთხი გა-
შვარიადე ქსელი; 9. იტა-
ლიელი კომპოზიტორი, ღირს-
იერი და პიანისტი; 9. XIV
საუკუნის ქართული ხუროთ-
მოძღვრული ძეგლი; 10. სპირ-
ტიუმი გახსნილი ფისი; 11. ფრა-
გვი კარატისტი; 12. ფირნიში;

18. კორღებულტის მთავარი
მხახიობი; 16. ეკლესია ველუ-
რი ბუჩქი; 17. ჩეხოსლოვაკიის
დედაქალაქი; 18. აბბოთა პია-
ნისტი და კომპოზიტორი; 22.
აზიის მდინარე; 24. ქართული
მხახიობი; 26. ა. ხაჩატურიანის
ბალეტი; 27. მოქმედი ელუციანი

ეგრკაშვი; 28. საიღუმლო პო-
ლიტიკური დავალებით სხვა
ქვეყანაში არაოფიციალურად
გავაზენილი პირი; 30. ი. ქვე-
კაპაძის ნაწარმოებს სერსონა;
31. წინასწარი განცხადება
შოშავალი სტეტუტელის ან კონ-
ცერტის შესახებ; 22. ვაშოცა-
ნა; 28. საქართველოს რაიო-
ნული ცენტრი.

შველად: 1. საკვიბო პრო-
დუქტი; 2. უნგრული მხატვა-
რი; 8. ქართული სტელდები-
ლი ვადეკეში; 4. ზებუნებ-
რივი ძალების რწმენა; 5. ოტ-
რეის ქალაქი; 6. წერათლობა-
თი თხოვნა; 3. ბრავო-
ზილილი ფეხბურთელი; 14.
აზიის სახელმწიფო; 16. რუსი
მწერალი; 17. პერიოდულ გა-
მოცემათა ერთობლიობა; 18.
ნავთობის დამუშავებელი ქვე-
ყარნაზე დამუშავებული კვე-
ლი; 22. ციციხე; 2. ავრორას
პირველი მეთაური; 21. კარა-
ტის პირველი სკოლის დამაარ-
სებელი; 28. ერთი და იმავე
სიმაღლის ორი ან რამდენიმე
ტონის ერთდროულად ფლერა;
25. ლირიული ლექსი; 26.
უკუვალიო სპორტისტი მცენ-
არე; 28. ტაქტიკა მწერალი და
მეცნიერი; 30. გეომეტრიული
სხეული.

ქრისტიანი შუადგენის
კათინი შუადგენის

სასანი № 7. 20
მოსამსახურ
გარდასახვა
სარსმორი

თარაზულად: 1. კაშვრენი;
7. აღიანება; 9. უსანა; 10.
მეტეი; 11. ორდანი; 12. აქ-
დემი; 18. უქო; 14. ლარქის;
17. დიდი; 18. იამაია; 19. თი-
ხა; 20. ტარი; 21. გორალი; 22.
ისინი; 25. მანგანუმი; 30. ის-
ნანა.

შველად: 2. ირლანდია;
3. სუმატრა; 4. პაქის; 5. ასა-
თანი; 6. ჭუნანე; 8. სიუ; 9.
ურეკა; 14. ლესინდი; 15. ირე-
მი; 18. იაპონია; 20. დრო;
21. ვანე; 22. ალი; 24. ექო;
25. მარათონი; 26. ნილოსი;
27. აღმანი; 28. ურეში; 29.
იალუზი. 31. არეტი.

შ. შილკი

ბ ა მ ო ც ა ნ ა

იცნობ სურათს, ნახატს სათუთ ტილოზე,
დაპოლია ელვარების უნარი,
სახე მისი ყოველ წუთში იცვლება,
ოვითონ რჩება მარად გაუბუნარი.
პაწაწინა ჩარჩოშია ჩამქდარი,
უკავია უმნიშვნელი ფართობი,
თუმცა საგნებს, შენს გარშემო რაც არი,
იცნობ მხოლოდ ამ სურათის წყალობით,

იგი გახლავთ იშვიათი კრისტალი
და ღირსებით ქვა ვერცერთი ედრება,
მასში მუდამ უტყველოდაც კითხის ალი,
ჩაისახლებს თუნდაც ქვეყნიერებას.
ზეცაც კია იმ წიაღში ჩასული,
მიუწვდომელ სიერცეცხსაც შიამობს,
და ჭადოსნურ მის ბეჭედში ჩაბმული
ყველაფერი უფრო მეტად კიაფობს.

გერმანულიან თარგმა

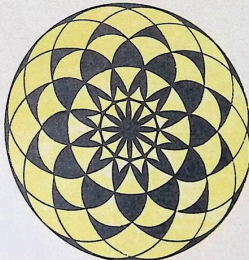
შ. ამირანაშვილმა

რამდენი გაირბინა
ძალმა?

საცხებით ნათელია,
რომ თამაში გივის ერთ
საათში დაეწეოდა, რად-
გან ამ ხნისათვის მათ ოთ-
ხი კილომეტრი ექნებო-
დათ გავლილი, ძალი კი
საათში 10 კმ. გარბის; გა-
მოდის, რომ იგი იმ ერთ
საათში 10 კმ-ს გაირბინ-
და.

რამდენი წრება?

დააკვირდი
ამ
ნახაზს,
იქნებ
მიხვედი
რამდენი
წრისაგან
შედგება
ეს ბურთი.

ლაბირინთი

ლომეში ამხედრებულნი ჭაბუკნი

ამ ბოლო დროს მრავალი დიდებული ძეგლი შეტყმნეს ქართველმა მოქანდაკეებმა — „ქართველის დედა“ ნარიუალაზე, თბილისის დამაარსებლის „ვახტანგ გორგასალის ძეგლი“ მეტეხის ციხესთან. „იდევეც დაიწარღებინან“ მარაბდის მისხდაგომებთან, ერეკლე მეფის ცხენზე ამხედრებული მონუმენტი თელავში, „ბიჭვინთის კომპლექსი“, „ვუა ფშაველა“ — საბურთალოზე, „ბარათაშვილის ძეგლი“ მტკვრის სანაპიროზე, „დიდების მემორიალი“ ფოთში.

ახლახანს ქართლის გულში, ქალაქ გორში „გამარჯვების მემორიალი“ გაიხსნა.

ისტორიული „ცხრაკარიანის“ ციხის შესასვლელთან ლომზე ამხედრებული ხმალგაშიშველებული, ვახის მტევნებით მოჩუქურთმებული ძალგულოვანი ჭაბუკის სკულპტურული ფიგურა. ერის დიდი პოტენციური ენერჯია, საუკუნეებში გამოტარებული ხასიათის სიმტკიცე, სულიერი სწორპოვრობა, თავისუფლებისაკენ სწრაფვა და შრომის სიუვარული განუსახიერებია ჭაბუკის არსებაში ძეგლის ავტორს, გამორჩეულ ქართველ მოქანდაკეს, რუსთაველის პრემიის ლაურეატს ელგუჯა ამაშუკელს (მონუმენტის არქიტექტორია საქართველოს კომკავშირის პრემიის ლაურეატი ვახტანგ დავითაია).

გამარჯვების მონუმენტს საფუძვლად უდევს იდეური ფაბულა, რომლის დედააზრი — „ბოროტსა სძლია კეთილმან, არსება მისი გრძელა“, შოთა რუსთაველის „ვეფხისტყაოსნიდან“ მომდინარეობს.

ლომზე ამხედრებული ჭაბუკის სახე ქართული ხალხური პოეზიითა და მუსიკალური ფოლკლორით, კედლის მხატვრობითა და მითოლოგიის უძველესი მშინილებებით არის შთაგონებული.

„გორელი ჭაბუკი“ მნახველში იწვევს „ვეფხისა და მოყმის“ ბალადაში მოცემული იდეური ჩანაფიქრის ასო-

ციაცისა, იგი შეგვახსენებს უკვდავი ვაჟის ცნობილ სტრიქონებს:

„შვიდი გავწარდე ვუჯაკი,
თითო ლომისა დარია,
შვილევ მომიკვდა ერთ დღესა,
მამაც იმათთან მკვდარია...“

გორის ბებერ ლომზე ამხედრებულ ჭაბუკი ერთ-ერთი იმ შვილთაგანია, დედამ რომ გაისტუმრა საომრად.

ამ შესანიშნავ მონუმენტში ქართული ერის ყველა ბრძოლა და ყველა გამარჯვება განვოგადებული.